

LABURPENA

I. DEMOGRAFIA

EAEn, Biztanleen Udal Erroldak emandako 2019ko urtarrilari buruzko azken datuen arabera, EAEko biztanle kopurua zertxobait handitu da azken urtean, % 0,3 (7.180 biztanle gehiago) eta 2.178.048 biztanle ditu. Lurralde historikoei dagozkien datuek erakusten dutenez, biztanleria bereziki Araban handitu da (+% 0,6), 2.025 biztanle), eta neurri txikiagoan Bizkaian (+% 0,2, 2.418 biztanle gehiago) eta Gipuzkoan, (+% 0,4, 2.737 biztanle).

Bestalde, EUROSTATEk, 2009ko urtarrila erreferentzia gisa hartuta, Europar Batasunean 513,5 milioi biztanle kalkulatu zituen, 2019ko urtarrilean baino 1,1 milioi gehiago. Milako 2,1eko hazkunde horri esker –aurreko urteko tasa bera– beste urte batez eutsi zaio 1960az geroztik gertatu den etengabeko goranzko joerari. Orduan Batasuneko biztanleak 400 milioi ziren. Bilakaera positibo hori berriro ere immigrazioaren portaeraren ondorioa izan da; izan ere, berezko hazkundera (jaiotza eta heriotzen arteko alde positiboa) zerokoa izan da, Europar Batasunean lehen aldiz 2015ean gertatu zena.

EAEn 2018ko behin-behineko datuek berezko hazkunde negatiboa erakusten dute berriz ere seigarren urtez jarraian (jaiotza eta heriotzen arteko aldea), saldo positiboak izandako 9 urteren ondoren: urte horretan 16.090 jaiotza gertatu ziren, aurreko urtean baino % 5,8 gutxiago, eta 21.745 heriotza, 2017an baino % 0,5 gehiago. Horren ondorioz, berezko hazkundera -5.655ekoa izan da, hots, milako -2,6koa. 2018ko saldo negatiboa, beraz, 2017koa baino txikiagoa da, bai jaiotzen jaitsieragatik, bai heriotzen kopurua pixka bat handitu izanagatik.

Bestalde, EUSTATen 2018ko "*Migrazio-mugimenduen estatistika*"ren arabera, 14.724 pertsona gehiago dago gure erkidegoan urte horretan (2017an baino % 37,3 gehiago. Urte horretan, 10.725 gehitu ziren). Lurraldean arabera, Bizkaian 7.019 lagun gehiago ditu, Arabak 2.870 eta Gipuzkoak 4.835. Migratzaileen tituluari dagokionez, 2018ko saldoa positiboa da (gure erkidegora immigratzaile gehiago etorri dira, emigratzen duten pertsonak baino gehiago aldi horretan), ikasketa-maila guztietan, lehen aldiz, aurreko bost urteetan negatiboa izan delako (2013tik 2017ra bitartean), goi-mailako titulazioetan (graduak, lizentziaturak, graduondokoak, masterrak, doktoregoak eta espezializazioak).

Migrazio-mugimenduen zati handi bat, kontsideraturiko seriean, oinarrizko ikasketak (beteak edo bete gabeak) dituzten pertsonen dagokie nagusiki eta, gainera, bilakaera markatzen duen lerro oso aldakorra da, ziklo ekonomikoaren arabera. 2018an, aldeko migrazio-saldoaren % 44,1 dira. Eta bigarren mailako ikasketekin batera, taldearen % 82 izango lirateke. Datu absolutuetan, 5 urtetik gorako pertsonen migrazio-saldoa +13.749 lagunekoa da, eta horietatik 6.067k oinarrizko ikasketak zituzten (amaituta edo amaitu gabe), 5.211k bigarren mailakoak, 1019k lanbide ikasketak, 633k goi mailako ikasketak eta 819k unibertsitateko titulazioak zituzten (-205 aurreko urtearen aldean).

Azken urtean, goi-mailako titulazioa dutenen 4.532 emigratio izan ziren (5 urtetik gorako emigratioen %14,8) eta 5.351 immigrazio (guztizkoaren % 12,1). Hortaz, +819 laguneko saldoa dago; migrazio-saldo guztiaren % 6a. Goi mailako titulazioetan saldo positiboak izan dituzte betidanik, baina beste ikasketak mailak baino txikiagoak dira. Hala ere, bost urtez jarraian datu negatiboak izan dituzte (irteera gehiago sarrerak baino), halako moldez non 2013-2017 aldian gure Erkidegoak goi-mailako ikasketak dituzten 1.882 pertsona galdu baititu. Azken urtean izandako igoerak galera hori murriztu du, 1.065 pertsonetara (2013tik gaur egun arte). 2008-2018 aldia kontsideratuz gero, aldiz, +3.668ko saldo metatua da, guztizko igoeraren % 5,7.

Immigrazioari dagokionez, Udal Erroldaren arabera, 2018. urtean 221.418 atzerritar bizi ziren EAEn. Lau urtez jarraian hazi da immigrazioa, 14.888 pertsona gehiago (+% 7,2), 2013-2014 biurtekoan jaitsiera txikia izan ondoren eta 90eko hamarkadaren amaieran hasitako igoera nabarmeneko aldia igarota. 2019ko urtarrilaren erroldaturiko 221.418 atzerritarrak biztanleriaren % 10 dira, 2018an baino sei hamarren gehiago. Estatuko 2019ko ratioa, berriz, 7 hamarren hazi da bigarren urtez, hiru urtean zero hazkundera izan ondoren (2015. eta 2017. urteen artean). Bestalde, 2017an (azken datu ofiziala) atzerrian jaio ondoren EB bizi ziren 57,3 milioi lagun, biztanle guztien % 11,2 hain zuzen ere.

EAEn, herrialdeka, 2019an, lehenengo hamar garrantzitsuenen artean sei Latinoamerikakoak dira (Kolonbia, Bolivia, Ekuador, Nikaragua, Brasil, Paraguai eta Venezuela), bi komunitarioak (Errumania eta Portugal) eta bat afrikarra (Maroko). Gaur egun, eta 2014. urteaz gero, marokoarra da atzerriko nazionalitate nagusia EAEn, 24.822 erroldatu 2019an, hots, atzerriko jatorriko pertsona guztien % 11,2 EAEn. Bigarren tokian kolonbiarrak daude, guztizkoaren % 10.

Herritarrek immigrazioari buruz duten iritziari dagokionez, euskaldunentzat immigrazioa ez da arazo. % 2,4k soilik dio aurretiaz galdetu gabe EAeko arazo nagusia dela (% 1,3ak zioen 2018an), eta aipamenak guztira % 9,1 dira (% 7,7 2018an), gehienez hiru erantzunekin. Hala iradokitzen du elkarrizketaturikoen % 11,4. 2018an, berriz, % 8,2k. Enpleguari dagokionez, immigrazioak lan-merkatuan duen ikuspegi funtzionalak nabarmen egin du okerrera krisiaren ondorioz: 2014an % 80k uste zuen atzerritarrak behar genituela zenbait sektoretan lan egiteko. 2014an, berriz, % 30,4 ziren. Hala ere, gorabehera arinekin, 2015. urtetik aurrera, ikuspegi utilitarista hori berriro handitu da. Horrela, 2019an % 65,3an kokatu da (14,8 puntu 2018. urtearen aldean). Antzeko zerbait gertatu da beste baieztapen batekin ere, hain zuzen etorkinek bertakoek nahi ez dituzten lanpostuak hartzen dituztela. 2014. urtean, % 32,8 ados zegoen horrekin (kontuan hartutako saileko ratorik baxuena), eta berriro ere, zenbait gorabeherekin, 2019an % 60a lortu da (+10,8 puntu 2018. urtearen aldean). Bi datu horiek argi erakusten dute immigrazioaren gutxi gorabeherako iritzi positiboa ziklo ekonomikoarekin lotuta dagoela.

Zentzu horretan, euskal administrazioek eta migrazio-fenomenoekin loturiko gizarte-erakunde gehienek 2019an sinatutako "*Migraziorako Euskal Itun Sozialak*", adostasuna eta batasuna lortzeko helburua du, mezu xenofobo batzuen premiazotasuna nagusi den testuinguruan. Horrela, Euskadik, migrazio-erronkari modu solidario batean erantzun diola beti nabarmendu da. Horren erakusgarria dugu euskal biztanleek immigrazioarekiko duten "*tolerantzia-indizea*". 2019ko Barometroak 2018koa baino indize handiagoa ematen du 60,67 puntu, aurreko urtean 59,71 puntu), azken urteetan konfiantza berreskuratu izanaren ildotik (serie historikoko handiena da).

II. EKONOMIA

Munduko testuinguruan, 2019an, produktuak era neurritsuagoan egin du aurrera, eta nazioarteko merkataritzaren eta industria-ekoizpenaren ahulezia gero eta handiagoa sumatu da.

Hazkundera ahultzearen ezaugarri komun bat industria-ekoizpenaren hozte nabarmena izan da, nazioarteko faktore askok bultzatuta; bereziki: ibilgailuen ekoizpenaren eta salmenten desazelerazio handi bat, enpresen konfiantza ahula AEB eta Txinaren artean nazioarteko merkataritza eta teknologia kontuengatik dauden tentsio gero eta handiagoen erdian; eta Txinako eskariaren uzkurdura bat.

NDFren zenbatespenen arabera, BPGd-aren benetako hazkundera % 2,9 izan zen, 2018koa baino hamarren batzuk txikiagoa; ekonomia aurreratua % 1,7 hazi dira (% 2,2 aurreko urtean) eta garatzeko bidean dauden merkatuetakoa % 3,7 (% 4,5 2018an).

Industria-ekoizpenaren moteltzearen ondorioz, nazioarteko merkataritza ez da batere hazi ia, eta 2019an benetako hazkunde-tasa % 0,9 izan dela zenbatetsi da, 2018ako % 3,8koaren aldean.

Prezioei dagokienez, herrialde aurreratuetan inflazio orokorra % 1,4 izan da, urtetik urtera. Igoera hori, batez ere, urte amaieran petrolio-upelaren prezioa igo delako gertatu da. Bestalde, azpiko inflazioa (energia eta elikadurarik gabe), munduko hedaldia ahuldu ahala, garapen bideko merkatuetako ekonomia askoren batez besteko historikoen azpitik jaitsi da.

Testuinguru horretan, 2018arekin alderatuta, nazioarteko finantza-merkatuak ez ziren hain tentsionatuta egon ziren, eta

Estatu Batuetako dolarra, libera esterlina eta Japoniako yena, eta balio-galera hori bereziki handia izan zen garapen bideko ekonomien aurrean, eta ez zuten aldaketa handirik izan.

Europako Banku Zentralak, 2019an, ez zuen aldatu egun baterako esku hartzeko tasa eurogunean, eta % 0,00an eutsi zion urte osoan. Japoniako Bankuak ere, bestalde, 2018an itxi bezala eutsi zion urte osoan, hots, -0,10ean. Eta AEBko Erreserba Federalak hirutan murriztu zuen, ekainean % 2,25era, uztailean % 2ra, irailean % 2,00ra, eta urrian % 1,75era.

Dibisen merkatuan, euroak balioa galdu du azken bien aldean.

Munduko burtsa merkatuetan, IBEX35ek nahiz Dow Jonesek, Nikkeik eta Euro Stoxxek aurrera egin zuten 2018ko abendutik 2019ko abendura bitartean. Zehazki, +% 11,8 IBEX 35ek, +% 23 Euro Stoxxek, +% 22,3 NIKKEIk eta +% 18,2 Dow Jonesek.

Eurogunean, BPGd-aren benetako hazkundearen erritmoak indarra galdu zuen, eta desazeleratu egin zen 2018ko % 1,9tik 2019ko % 1,2ra, EUROSTATen arabera. 2018ko desazelerazioaren aldean (kanpoko zein barneko eskariaren aurrerapen txikiagoak eragin zuen hura), 2019ko moteltzearen zio nagusia nazioarteko merkataritzaren ahultze handia izan zen, maila globaleko ziurgabetasun luzeko ingurune batean.

Gainera, euroguneak intentsitate bereziki handiz jasan zituen automobilaren sektorean gertatu diren berariazko perturbazioak. Jardueraren bultzadaren galera nabarmenagoa izan zen manufakturaren adarretan zerbitzuen sektorean baino, lehenengoak merkataritza trukeen mendekoagoak baitira, eta bigarrenek lotura handiagoa baitute barneko eskariarekin. Nolanahi ere, zerbitzuen sektorearen jarduera-adierazleek ere joera izan zuten nolabaiteko narriadura bat erakusteko; adarren arabera, biziagoa izan da manufakturako jarduerarekin lotura handiagoak dauzkatenetan.

Aldi berean, euroguneko hedapenak finantzazio baldintza onek, enpleguaren hobekuntza gehigarriek eta euroguneko zerga-politikaren hedapenerako nolabaiteko noranzkoak, eta jarduera globalaren hazkunde iraunkorrak babestuta jarraitu zuen, hazkunde hori motelagoa izan bada ere.

Inflazio orokorra % 1,3 igo zen aurreko urtearen aldean, 2018ko eta 2019ko abenduaren artean.

Euroguneko administrazio publikoen zorrak berriz ere egin zuen behera 2018an ia estatu kide guztietan, Estonian, Frantzia izan eta Italian (eutsi egiten zaio estatu horietan), eta Luxenburgon (handitu egin da han) izan ezik. 19ko eurogunean, zor publikoa % 84,1ekoa izan zen BPGdarekiko. 2018an, berriz, % 85,8koa izan zen.

Eurogunean, defizit publikoa BPGd-aren % 0,6ren pareko mailan kokatu zen, aurreko urtean baino hamarren bat gutxiago. Errumaniak (-% 4,3) baino ez zuen BPGd-aren % 3ko muga gainditu. % 0 eta -% 3ren artean daude Frantzia, Espainia, Erresuma Batua, Hungaria, Belgika, Italia, Eslovakia, Finlandia, Polonia, Estonia eta Letonia. Gainerakoetan superabita izan zen.

Espainiako ekonomiari erreparatuta, haren erritmoak ere jasan zuen kanpoko testuinguruaren okerragotzea. EINren arabera, BPGd-aren benetako hazkundera % 2 izan zen 2019an, 2018an baino 4 hamarren gutxiago (eurogunean baino 8 gehiago).

Eurogune osoan bezala, ziurgabetasunaren areagotzearen eta munduko eskariaren desazelerazioaren berrelikadurak manufacturaren adarren bilakaerari eragin zion bereziki. Zerbitzuen adarrek, manufacturen ibilbide okerra sentitu bazuten ere, ez dute hain eragin larria jasan; horrek, hein batean, xede manufactura-industria duen zerbitzuen sektorearen fakturazioaren pisu txikiagoa islatzen du.

Estatuan 2019an jarduera neurritsua izan da, hein batean, barneko eskariak dinamismoa galdu duelako. Suspertzearen hasierako faseetan gorakada oso nabarmenak gertatu ziren barneko gastuaren osagaietan. Zehazki, etapa horretan, krisiarekin atzeratu ondoren, ondasun iraunkorrak kontsumitzeko eta enpresa eta bizitegietan inbertitzeko erabakiek bolumen handia izan zuten. Eguneratzeko prozesu hori amaituta legoke, oro har, eta, ziurgabetasunaren eragin handiagoarekin batera, barneko eskariaren desazelerazioa azaltzen lagunduko luke.

Inflazioak, bestalde, maila txikitzen iraun du. KPlaren adierazleak, 2019ko abenduan, % 0,8an kokatu zuen bere aldakuntza (% 1,2 2018ko abenduan).

BPGd-aren bilakaeraren ildo beretik, % 2,3koa izan zen LOPLko biztanleriaren batez besteko hazkundera 2019. urtean, Kontabilitate Nazionalaren arabera, 2018. urteko ratioa baino ehuneko hamarren 2 gutxiago. Soldatapekoen aurrerapena % 2,7koa izan zen, 2018an baino 3 hamarren gutxiago.

Bestalde, EINren Biztanleria Aktiboaren Inkestak (BAI) agerian uzten du langabezia-tasa % 14,1eraino murriztu zela, urte osoan beheranzko joera izanik.

Ingurumari horretan, Espainiako ekonomiaren finantza-egoera hobetu zen munduaren gainerakoaren aldean. Berriz ere superabita izan zuen. Finantzaketa gaitasun hori (superabita) 29.227 milioi eurokoa izan zen, hots, BPGd-aren % 2,3, aurreko aldi baino hamarren bat gutxiago. Hala eta guztiz ere, administrazio publikoek, guztira 35.195 milioi euroko defizita izan zuten 2019an; horren ondorioz, BPGd-aren ratioa % 2,5etik % 2,8ra igaro zen 2018. eta 2019. urteen artean. Datuak berezita, Administrazio Zentralak, autonomia-erkidegoek eta Gizarte Segurantzak defizita zutela itxi zuten ekitaldia, hurrenez hurren, % 1,3, % 0,5 eta % 1,3. Tokiko Korporazioek, aldiz, % 0,3ko superabita izan zuten ekitaldi honetan.

Diru-sarrerak direla eta zerga nagusietako zerga-bilketak, autonomia erkidegoen eta tokiko korporazioen partaidetza aintzat hartuta, hazkundea izan zuen berriro (+% 1,9). Bestalde, Estatuak onartutako obligazioak % 2,3 hazi ziren

Orain, **EAEko ekonomiaren bilakaera** azalduko dugu.

EUSTATen Kontu Ekonomikoek erakusten dute EAEko ekonomia, 2019 osorako, % 2,2 hazi zela 2018aren aldean (aurreko urtean baino 8 hamarren gutxiago). Hazkunde hori eurogunekoa baino handiagoa da (% 2,2, % 1,2ren aldean), baita estatukoa baino handiagoa ere (% 2), EUROSTATen datuen arabera.

Ondoz ondoko bosgarren urtez izan dira hazkunde-tasak % 2 baino handiagoak. Hala ere, hiruhilekoko joerak moteltze bat izan du. 2018ko laugarren hiruhilekoaren eta 2019ko lehenengoaren artean hazkunde-tasa % 2,6tik % 2,2ra igaro da. Gainerako urtean aldakuntza egonkorra izan da nolabait, % 2,2ren inguruan. Bestela esanda, aurrera darrai hazkunde ekonomikoko aldiak, baina nolabaiteko motelaldia ageri da berriro produktuaren aurrerakadan.

BPGd-aren hazkundea, funtsean, barneko eskariaren portaeraren ondorio da. Izan ere, % 2,1 hazi zen, eta BPGd-aren % 229ko igoerarekin batera, kanpo-eskariak ekarpen positibo txikia izan du BPGd-aren hazkunderan.

Barne-eskariaren aldakuntza-tasa positiboaren oinarria orotara, nagusiki, Kapitalaren Eraketa Gordinaren hazkundea da (+% 2,8). Inbertsioaren osagai nagusi bien analisiak urteko aldakuntza positiboak erakusten ditu bietan, baina hiruhilekoko beste profil batzuekin. Hala, kapital-ondasunetako kapital finkoaren eraketa gordinak lehen eta hirugarren hiruhilekoen artean bere hazkundea nabarmen moteldu eta laugarrenean hazkunde tonu biziago batera itzuli den bitartean, urtea +% 2,9ko aldakuntzarekin amaituz; gainerako kapitalaren eraketa gordinaren hazkundeak (eraikuntzari lotuago egonik) pixkanaka galdu du tonua eta ez da laugarren hiruhilekoan suspertu, aurreko kasuan bezala, laugarren hiruhilekoa +% 2,1eko aldakuntzarekin amaituta.

Azken kontsumoko gastua % 1,9ko tasan hazi da, 2018an baino 6 hamarren gutxiago. Hazkunde hori, bereziki, kontsumo publikoaren hazkunderaren (% 2,1) ondorio da, kontsumo pribatua (% 1,9) baino gehiago igo baita.

Sektorearen bilakaeran, "*Kanpo-merkataritzaren Estatistikak*" (*Aduanen erregistroetan oinarrituta*) atzerriarekin eginiko ondasunen kanpoko merkataritzari buruz eskainitako behin-behineko datuek erakusten dutenez, % 0,4 murriztu da esportazioen balio korrontea 2019an (25.396,9 milioi euro bilduta orotara, hau da, 2018an baino 90,6 milioi gutxiago), eta energiakoak ez direnetan % 2 hazi da (gutzizkoaren % 92 dira) eta energiakoetan, berriz, % 21,2ko jaitsiera. Bestalde, gutzizko inportazioek % 0,8 egin zuten behera (20.121,5 milioi euro gutzira, 2018an baino 167,4 milioi gutxiago), non energiakoak ez direnen inportazioetan balioak, gutzizkoaren % 73,1ekoa denak, %1,1 egin zuten gora eta, energiakoak, berriz, % 5,6 egin zuen behera.

2019an kanpoko saldoak 5.275,5 milioi euroko superabita izan du (2018an baino 76,8 milioi gutxiago). BPGd-arekiko ehunekoan % 6,6 da, 2018an (% 6,8) baino ehuneko 0,2 puntu gutxiagoko ratioa.

Ondasun eta produktu energetikoak eta ez-energetikoak bereizita, berriz ere ikusten da saldo energetikoa defizitariora dela (-3.385,8 milioi euro). Ez-energetikoenak, aldiz, berriz ere izan zuen superabita, 8.661,4 milioi, hots, BPGd-aren % 10,9, aurreko urtean izandako ratio bera hain zuzen ere.

Eskaintzaren aldetik, ekonomiaren sektore handi gutzietan izan da hedapenerako jokabidea. Nabarmentzekoa da Eraikuntzaren sektorea, urteko % 3,1eko hazkunderarekin. Ondoren datoz Zerbitzuen sektorea (% 2,5), Industria (% 1,1) eta, azkenik, Lehen sektorea (% 0,6).

Zerbitzuen sektorearen barruan, Administrazio publiko, hezkuntza, osasun eta gizarte zerbitzuen jarduera hedatu da gutxien (% 2,2), eta bizienak Gainerako zerbitzuak izan dira (% 2,6), Merkataritza, ostalaritza eta garraioaren gainetik (% 2,4).

2014 eta 2018 bitartean, BPGd-aren urteko batez besteko aldakuntza-tasa +% 3koa izan da. Hona hemen BPGd-aren hazkunderik handienak: Ostalaritza (% 6,3, batez besteko urteko tasa), Jolas eta kultur jarduerak (% 5,6), Informatika eta Zerbitzu osagarriak (% 4,8 bi adarretan) eta Garraioa eta biltegiatzea (% 4,5), eta I+G (% 3,9).

Enpleguari dagokionez, 2013 eta 2017 artean hauek izan dituzte hazkunderik handienak: Gizarte zerbitzuen jarduerak (% 3,9, batez besteko urteko tasa), Beste jarduera profesional batzuk (% 3,8), Ostalaritza (% 3,4), Zerbitzu osagarriak eta Jolas eta Kultur jarduerak (% 3,3 bakoitza) eta Aholkularitzak eta jarduera teknikoak (% 3,2).

Finantzen sektorera mugatuta, Espainiako Bankuaren datuen arabera, herri administrazioaren titulartasun peko gordailuen guztizko saldoa EAEn 4.800 milioi eurokoa zen 2019aren bukaeran, hots, % 8,9ko gehikuntza. Beste sektore egoiliar batzuetako gordailuak (BSE) 82.135 milioi euroan kokatu ziren, hots, % 6,5eko gehikuntza aurreko aldiarekiko. Beste sektore egoiliar batzuen gordailuak modalitate desberdinen arabera aztertzen baditugu (agerikoa, epera eta aktiboen aldi baterako lagapena), hauxe ikusiko dugu: % 76,2 ageriko gordailuak dira (% 73,7 2018an), % 15 eperako gordailuak eta % 3 aktiboen aldi baterako lagapenak (ALL). Ageriko gordailuek gora jarraitzen duten bitartean (+% 10,7), eperako gordailuek behera jarraitzen dute. Tasen egoeragatik gertatzen da hala orain ere.

Hala, moneta-merkatuko interes-tasak eurogunean (gordailuak) negatiboak dira berriro, urteko batez bestekoan, epe guztietan.

Bestalde, gordailu-erakundeek EAEn emandako guztizko kredituaren saldo biziak apur bat gora egin du 2019an: 68.467 milioi eurotik 68.515 milioi eurora (+% 0,1). Hazkunde hori gertatu da administrazio publikoei emandako kredituaren saldoak gora egin duelako (+% 6,6), sektore pribatuari emandakoak, guztizkoaren % 88,9 izanik, behera egin baitu (-% 0,7).

Euroguneako finantza-erakundeek EDBn bizi diren etxeei 2018 eta 2019 artean maileguak egiteko interes-tasak gora egin du kontsumorako kredituaren kasuan (% 6,21etik % 6,22ra) eta behera etxebizitzarako kredituan (% 2,12tik % 1,91ra).

Bestalde, Bilboko Bursaren 2000 Indizeak 1.485,4 puntu izan zituen 2019ko abenduan, hau da, % 11,7 jaitsi zen aurreko urteko abenduko datuekin alderatuta. Bilboko Bursaren kontratazio-bolumena (erosketak eta salmentak), 2019an, 88.089,1 milioi eurokoa izan zen, hau da, % 21,9 jaitsi egin zen 2018aren aldean.

Enpleguaren bilakaera, lanaldi osoko lanpostu baliokideetan neurtuta, positiboa izan da, 2019an batez beste & 1,6 hazi da (2018an baino puntu bat gutxiago), eta 15.335 lanpostu sortu dira. Enpleguan portaerarik onena Eraikuntza gertatu da, % 2,8 hazita (aurreko urtean baino 0,8 puntu gutxiago). Zerbitzuen sektoreko enplegua % 1,8 handitu da (2018an baino 0,9 puntu gutxiago). Bestalde, industriaren sektoreko enpleguaren hazkundera % 0,6 da, 2018an izandakoa baino ehuneko 1,3 puntu gutxiago.

Inflazioari dagokionez, abenduko KPIren urtetik urterako tasa % 1,2 izan zen, hilabeteko erregistrorik handiena 2016ko abendutik. Kontsumoko prezioen igoera horren eragile nagusia petrolio-upelaren prezioa izan zen, maiatzetik izandako baliorik handienak izan baitzituen abenduan, hilaren zati handi batean 70 dolarretik gorako kotizazioak izanik.

EINren “Lan-kostuaren hiru hilez behingo inkesta. LKHI” delakoak erakusten duenez, EAEn, % 1,5 egin zuen gora enpresen laneko kostuak¹ 2019ko laugarren hiruhilekoan 2018ko epealdi beraren aldean (Estatuko hazkundera % 2,3koa izan zen), eta 3.258 euroan kokatzen da langileko eta hileko, hots, 502,8 euro gehiago Estatuan baino.

Lanaren ezkutuko produktibitateari dagokionez, 2019an % 0,6ko hazkundera izan zen kopuru errealean, hots, aurreko urtean baino⁴ hamarren gehiago. Mailaren gaineko analisiak –ez bilakaerari buruzkoak- Erakusten duenez, EAEk 122,5eko indizea zuen 2018an, hots, 27ko EBko batez bestekoa baino % 22,5 handiagoa, estatukoa baino % 22,7 handiagoa eta % 16,2 eurogunekoaren gainetik. Beraz, EAEk lehia-posizio hobea du 27ko EBk, estatuak eta euroguneak baino, bere lan-produktibitatea dela eta.

Batez besteko errenta pertsonalak (zergen aurretik), EUSTATEN “Errenta pertsonal eta familiarraren estatistika”ren arabera, % 3,1 egin du gora 2016 eta 2017 artean, eta 21.083 euroraino iritsi da. % 60,1 lanaren errentetatik dator, 12.681 € batez beste (+% 4,1 aurreko urtearen aldean), % 26,9 gizarte transferentzia edo prestazioetatik², 5.662 € batez beste (+% 0,4), % 8,3 kapital higiezin zein higigarriaren errentetatik (1.744 €) eta % 4,7 ekonomia-jardueren errentetatik (995 €).

Sexuaren arabera, banaketa desberdina ageri da gizonen eta emakumeen artean. Gizonek, batez beste, 26.519 €-ko errenta lortu dute. Emakumeek, aldiz, 16.074 €-koa.

Errenta 18 urte edo gehiago dituzten biztanleen artean banatzeari dagokionez (errenta osoa), % 60,1ek EAEko batezbestekoa baino errenta pertsonal txikiagoa dute (21.083 €), baina kontuan hartu behar da adin horren barruan sartzen direla 2017an errentarik jaso ez zuten pertsonak (% 12,9); beste muturrean, biztanle horien % 11k batezbestekoa bi halako errenta dute, hau da, 42.166 € baino pixka bat gehiago.

Aldi berean, biztanleen % 40,3k 12.000 eurotik beherako errenta pertsonala dute, eta % 47,1k 15.000 baino gutxiagokoa (kasu bietan errentarik ez dutenen % 12,9).

Bestetik, Ekonomia eta Enpresa Ministerioaren Kanpoko Inbertsioen Erregistroko datuen arabera, EAEn kanpo-inbertsioa, ABEEak kenduta, % 75,2 jaitsi da 2018 eta 2019 artean. Guztira, 227,8 milioi euro jaso zituen EAEk 2019an. Hala, gure erkidegoa zortzigarren tokian dago inbertsioen bolumenean, Madril, Katalunia, Gaztela eta Leon, Andaluzia, Valentziako Erkidego, Galizia eta Balear Uhartean atzetik. Sektoreen ikuspegitik, bereziki nabarmenak dira inbertsioaren guztizkoan duen pisuagatik honako hauetan eginikoak: Handizkako merkataritza, txikizkako, ibilgailu motordunen eta motozikleten konponketa; Metalgintza eta metalezko produktuen fabrikazioa eta Higiezinaren alorreko jarduerak. Lurralde ikuspegitik begiratuz gero, inbertsioaren azken titularra bizi den herrialdea ELGAko herrialde batean kokatzen da kasuen % 84,3tan. Zehatzago, % 64,1 28ko EBkoa da, % 14,4 AEBkoa eta % 17 Asia eta Ozeaniakoa (% 11,3 Txinakoa)..

Bestalde, atzerriko euskal inbertsioak, ABEEak kenduta, % 78 egin du behera 2018aren aldean eta 200,9 milioiokoa izan da 2019an. Hala, EAE zortzigarren tokian dago autonomia-erkidegoen rankingean bere atzerriko inbertsioagatik, Madril, Katalunia, Galizia, Gaztela eta Leon, Asturias eta Balear Uhartean atzetik. Sektoreen aldetik, hauexek nabarmentzen dira Konponketa, Makineriaren instalazioa; Ibilgailu motordunen fabrikazioa eta garraioaren beste manufaktura batzuk eta Ur-hornidura, saneamendu-jarduera. Hondakinen kudeaketa eta deskontaminazioa. Lurraldeen arabera, EAEko inbertsioa ELGAko herrialdeetara bideratzen da kasuen % 62,3tan. % 48ren helmuga 28ko EBko herrialdeak dira (batez

¹ Industria, eraikuntza eta zerbitzuak (etxeen enplegatzaile jarduerak eta lurraldez kanpoko erakunde eta organismoen jarduerak izan ezik).

² Pentsioak eta hartzeko pasiboak, langabezia-prestazio edo –subsidiak, ekintza terroristen ziozko prestazio publikoak, giza immunoeskasiaren birusak erasandakoek jasotako laguntzak eta ezintasun iraunkorren ziozko prestazioak eta Gizarte Segurantzaren ardurapeko seme-alaba bakoitzeko prestazioak

ere, Suedia, Erresuma Batua, Austria eta Frantzia) % 27,8 Asia eta Ozeania (batez ere, Oman, Taiwan eta Arabiar Emirerri Batuak) eta % 20 Latinoamerika (batez ere, Brasil eta Mexiko). Beste garrantzitsu bat Indiara bideratzen da (% 6,5).

EUSTATen 2019ko ekonomi jardueren direktorioaren azken datuek guztira 157.358 enpresa aktibo zenbatu zituzten EAEn (lehen sektorekoak ere aintzakotzat hartuz); horiek guztiek 911.267 pertsona enplegatu zituzten; horrenbestez, batez besteko tamaina 5,8 lanpostukoa zen enpresa bakoitzeko.

2018 eta 2019 bitartean, enpresa kopurua % 0,5 jaitsi da, baina enplegua % 2,4 hazi da. 1.981 enpresak baino ez dute 50 lanpostu edo gehiago, guztien % 13k, hain zuzen, guztira 459.037 lanpostu (guztien % 50,4). Aitzitik, 118.600 enpresa, guztien % 75,4, ez da iristen 3 lanpostura eta enplegu osoaren % 15,8 baino ez dute hartzen.

28ko EBn batez besteko tamaina 5,3 lanpostukoa da enpresako (2017ko datuak), EAEn baino apur bat txikiagoa (5,8). Batez besteko horien gainean daude Alemania (10,6 lanpostu), Luxenburgoko (8,2), Erresuma Batua (7,8), Danimarka (7,6), Austria eta Kroazia (6,9 biek).

Enpresa-errotazioari buruzko azterketak agerian uzten duenez, 2019ko urtarrilaren 1ean, EAEko enpresa-kopuruaren jaitsieraren ondorio nagusia ondokoa izan zen: 16.472 enpresa hasi ziren jardueran data horretarako eta, 15.550 enpresak, berriz, itxi egin zuten. Horrela, saldo gordina 922koa da. Bestalde, enpresak sortzeko tasa gordina, urte zehatz bateko alden kopurua zati aurreko urtean zegoen enpresa-kopurua bezala kalkulaturik, % 10,5koa da; itxitako enpresa-tasa³, aldiz, % 9,9koa izan zen.

EAEko sektore publikoari dagokionez, lehenik, Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Ekonomia Sailaren “*Aurrekontuaren betearazpenari buruzko estatistika*”ko datuen arabera,, 2019an Eusko Jaurlaritzak eta hiru foru aldundiek batera 17.326,9 milioi euroko sarrerak likidatu dituzte guztira, eta aurreko urtearen aldeko aldakuntza zero izan da (+% 4,2 2018an), ohiko eragiketen bilakaera orokorra positiboa izan delako (zuzeneko zergen bilketa % 2 hazi da, zeharkakoena % 4,2 eta ohiko transferentziak % 14,7); bestalde, 2018an finantza-pasiboen aldakuntzan % 25,4ko igoera gertatu zen bitartean, 2019an % 32,1 murriztu da aldakuntza hori (zorpetze txikiago bati lotuta), eta joera berdina izan dute Eusko Jaurlaritzak (-% 31,6) eta foru-aldundiek (-% 35,2).

Sarreretan aldakuntzak ez du joera berdina izan administrazioetan; izan ere, Eusko Jaurlaritzaren kasuan % 0,5 murriztu da, eta foru-aldundientzat % 2,8 hazi da. Balantzea emate aldera, EAEko Sektore Publikoen sarrerek EAEko BPGd-arekiko duten portzentajeak (zerga-presioa) 7 hamarren egin du behera 2019an (2018ko % 22,6tik % 21,9ra).

Zerga Itunduen barruan, zuzeneko zerga eta zeharkako zerga gehienak sartzen dira, eta guztizkoaren % 90etik gora. Hala, 2019an, 15.469,6 milioi euro bildu ziren, aurreko ekitaldian baino % 3,3 gehiago, eta 2019ko urriko aurreikuspenaren gaineko betearazpena % 100,5 izan zen (Aurrekontuen % 101,3). Oro bat, portaera hobea ikusten da zeharkako zergetan (+% 5, +% 3ko batezbestekoaren gainetik) zuzenekoetan baino (+% 1,6).

Labur adieraztearren, bildutako bolumena 15.469,6 milioi eurokoa da. Zenbateko hori, behin-behineko datuen arabera, EAEko BPGd arruntaren % 19,5 izan da 2019. urtean (2018an % 19,6). Bilketa horrek dagoeneko hirugarren urtez jarraian gaintu ditu 2007ko kopuruak krisi ekonomikoa hasi zenetik. Guztizko horretatik % 36,9 PFEZri dagokio, % 39 BEZari (kudeaketa propioa eta barne eragiketen eta aduanen ziozko doikuntzakoak), % 8,4 Sozietateen gaineko Zergari eta gainerako % 15,7 hainbat Zerga Bereziri.

³ Galera-tasari dagokionez, zatidura baje arabera kalkulatu da.

Bestalde, Euskal Sektore Publikoaren gastu osoa (Tokiko erakundeak alde batera utzita), 2019an, 17.678,7 milioi euro izan zen, hots, % 6,2ko hazkundera izan zuen, aurreko urteko +% 3,2ren aldean, halako moldez non magnitude horrek EAEko BPGd-an duen ehunekoak 6 hamarreko igoera izan baitu, % 21,7tik % 22,3ra. Gastuaren bilakaera positiboa izan da bai Eusko Jaurlaritzan (+% 6,4) bai foru aldundietan (+% 4,5), eta agregatuaren aldakuntza % 6,2koa da, zeren eta zenbait partida erakundeen artean konpentsatzen baitira (transferentzien zati bat, esate baterako).

Euskal Sektore Publiko osoko (tokiko erakundeak kanpoan utzita) gastu kapituluetako aldakuntzarik garrantzitsuenek zenbait alde erakusten dute aurreko urteetakoekin alderatuz gero. Lehenik, pertsonal-gastuek nabarmen egin dute gora, 2018an baino 4,1 puntu gehiago (+% 5,6), eta proportzio txikiagoan aldundietan (+% 4,9) Jaurlaritzan baino (+% 5,7), eta aldi berean ohiko transferentziak suspertu dira (+% 3,4, eta positiboan aldundietan zein Jaurlaritzan), 2018an aurreko ekitaldietako joera positiboa hautsi eta % 1,4 jaitsi ondoren. Funtzionamendu gastuek (ondasun eta zerbitzuen erosketari dagokionez), bestalde, aurreko urteetako joerari eutsi diote, eta aurreko urtean baino proportzio handiagoan hazi dira (% 4,9 egin dute gora, aurreko urteko +% 1,3ren aldean). Ohiko inbertsioek, bestalde, igoera handia izan zuten 2018an (+% 7,1), baina 2019an % 0,6 baino ez dira hazi, batez ere foru-aldundien joera positiboa (+% 18,9) finkatu delako, Eusko Jaurlaritzak negatiboan jarraitu baitu (-% 24,4), 2018an bezala.

Eusko Jaurlaritzaren gastuari erreparatuta, 2019ko "EAEko aurrekontu orokorren betearazpena" k dakartzen datuen arabera, gastu hori 2018an betearazitakoa baino % 6,4 handiagoa izan da, eta urte horretan % 4,6 hazi zen, aurrekoaren aldean. Gastu bolumena aintzat hartuta, bi sail nagusiak Hezkuntza Saila (gastu osoaren % 24,5) eta Osasun Saila (% 33,3) dira oraindik. 2019an betearazitako saldoa 12.038,6 milioi eurokoa da guztira, hau da, gure Erkidegoak urte horretan izan duen BPGd-aren % 15,2, behin-behineko datuen arabera.

Bestalde, 2019an Euskal Sektore Publikoaren (Jaurlaritzaren gehi foru aldundiak) sarrera arruntak % 3,3 igo direnez izaera bereko gastuak % 4,2, % 2,7 jaitsi da aurrezki gordina, hau da, 1.909,3 milioi euro guztira. Zenbateko honek gure erkidegoko BPGd-aren %2,4 hartzen du (behin-behineko datuak). Horrez gain, 689 milioi euroko (BPGd-aren % 0,9) superabit publikoa izan da (finantzatzeko ahalmena), finantzakoak ez diren gastuak (ohikoak gehi kapitalekoak) txikiagoak baitira horrelako sarrerak baino. Aurreko ekitaldian ere, superabita gertatu zen, 832,2 milioi eurokoa orduan (% 17,2 murriztu da).

2019ko Aurrekontuaren betearazpenari buruzko estatistikak, era berean, erakusten du EAEko sektore publiko osoaren (Eusko Jaurlaritzaren eta foru-aldundiak) zorpetze garbia murriztu egin dela 2019an, bosgarren urtez jarraian eta, izan ere, balio negatiboa izan du, 689 milioi eurotik gorakoa. Zorpetze gordinak % 7,6ko jaitziera izan du 2019an, 990,1 milioi eurokoa izanda. Horietatik 870,7 milioi Eusko Jaurlaritzari dagozkio (% 31,6ko jaitziera, 2018aren aldean) eta gainerako 119,4 milioiak Foru Aldundiei (-% 31,6 ere bai).

Zorpetze txikiago horrekin batera, gainera, zorraren amortizazio handia dago (1.679,5 milioi euro, eta horietatik 1.360 Eusko Jaurlaritzari dagozkio). Hori dela-eta, zor bizia % 6,1 murriztu da ekitaldiaren bukaeran. Hala, Eusko Jaurlaritzak eta foru-aldundiek 10.959 milioi euroko zorra izan zuten ekitaldiaren amaieran (BPGd-aren % 13,5, behin-behineko datuen arabera, 2018ko % 14,9ren aldean). Beste urte batez, zorrik handiena Eusko Jaurlaritzak dauka (osoaren % 84,2, %83,4 aurreko urtean).

Eta azkenik, enplegu publikoari dagokionez, EAEko herri administrazioek 139.052 enplegatu zituzten 2018ko abenduaren 31n⁴, EUSTATen "Herri Administrazioen Direktoria"ren arabera. Hau da, aurreko urtean baino % 3,4 gehiago eta EAEn 2018ko laugarren hiruhilekoan lan egiten zuten guztien %14,8 (2016 eta 2017an baino hamarren 2 gehiago), BJAren okupazioari buruzko kopuruak kontuan hartuz gero. Datu horiek ez dituzte kontuan hartzen Estatuko administrazioaren eta Gizarte Segurantzaren Sistemaren mendeko langileak, baina Lurralde Politika eta Funtzio Publikoko Ministerioak, 2019ko urtarrileko estatistika-aldizkarian, kalkulatu zuten Estatuko administrazio publikoko langileak EAEn

⁴ Lanaldi osoko langile landun baliokideak.

10.594 zirela data horretan. Zenbateko biak batzen baditugu, lanpostu publikoak, 2018a amaitzean, 149.646 inguru lirateke (aurreko urtean baino % 3,1 gehiago). Nolanahi ere, zenbatespen bat baino ez da zenbateko hori, erreferentzia-data eta metodologia desberdinak erabili baitira⁵.

EUSTATen kopuruak berriz ere aztertuta, 2018ko abenduan ziren 139.052 enplegatu publikoetatik %65,4 EAEko administraziokoa zen, % 19,3 tokiko erakundeetakoak, % 7,4 foru aldundietakoak eta gainerako %7,1a unibertsitatekoa, fundazioetakoak eta beste erakunde publiko batzuetakoak. Bestalde, funtzionarioak langile guztien % 61,3 ziren, % 37,8 lan-itunpeko pertsonala zen, kasu bietan Osakidetzaren estatuetako pertsonala barne; % 0,9 goi-mailako kargudunak ziren. Gainera, pertsonal finkoa (funtzionarioak, lan-itunpekoak eta estatuetakoak) pertsonalaren %57,9 zen (2018an baino 1,5 puntu gutxiago), % 16,3 bitarteko funtzionarioak ziren (+4 hamarren) eta % 24,9 aldi baterako pertsonala zen (+1,1 puntu). Horrela, bitarteko eta aldi baterako kontratuak % 41,2 dira.

Garraio-azpiegitura produktiboei dagokienez, estatuko erakunde publikoek ((AENA, ADIF, PUERTOS eta RENFE) EAEn ingeniaritza zibilean egindako adjudikazioei buruzko datuek, Garraio Ministerioak argitaratu dituenek, igoerak erakusten dituzte AENA eta RENFE OPERADORAREN kasuetan eta jaitsierak ADIF eta PUERTOSen kasuan, 2018 eta 2019 artean. Hala, AENAK egindako adjudikazioak 10,4 milioi eurotik 15,7ra igaro ziren, RENFE OPERADORAREN 0,4 milioitik 5,8ra, ADIFEN 400,9 milioitik 131,4ra eta PUERTOSEN 11,9 milioi eurotik 10,1era.

Bide sistemari dagokienez, azpimarratu behar da EAEko errepide sarearen, 2018ko datuekin, % 15 baino gehiago ahalmen handiko errepideak direla. Estatuan, berriz, % 10,4 da. Bidesaridun autobideak ahalmen handiko errepideen % 39,7 dira, eta estatuan, berriz, % 17,2 dira.

Salgaien garraioari dagokienez, truke kopururik handiena Gaztela eta Leon, Nafarroa, Kantabria eta Kataluniako erkidegoetan egiten da.

Trenbide azpiegitarari dagokienez, 2018ko datuekin, EAEko sarea 551,15 kilometro burdinbidek osatzen dute. Haietatik, 519,14 elektrifikatuta daude, eta haietatik % 64,9 ADIFEN dira. Berak kudeatzen du distantzia ertaineko penintsularanzko eta ibilbide luzeko zerbitzuei lotutako azpiegitura eta Bizkaiko eta Gipuzkoako aldiriko zerbitzuak. Gainerako % 35,1 Euskal Trenbide Sarea-ETSk kudeatzen du (Bilbo-Donostia-Hendaia linea barne).

Euskal Yri dagokienez, 2019ko abenduaren 31n hau da egoera:

- Gasteiz eta Bilbo arteko plataformaren tarte batzuk (Bizkaian batez ere) obratan daude eta trenbidearen hiri bietarako sarrera proiektuan dago.
- Gipuzkoako adarrean hauek leudeke osatzeke: Donostiako geltoki berria, Astigarraga-Oiartzun-Lezo saihesbidea, Astigarraga-Behobia zuzeneko tarte (Frantziako abiadura handiko linea berria (Bordele-muga) eraikitzen denean) eta Astigarraga-Oiartzun-Lezo saihesbidearen Behobiarainoko luzapena.

Hegazkineria zibilaren datuen arabera, EAEko hiru aireportuetatik, 2019an, 6,4 milioi bidaiari igaro ziren (% 92,3 Bilboko aireportuan), hots, 2018an baino % 8,5 gehiago. Salgaien trafikoari dagokienez, haren bolumena % 3,3 hazi da aldi berean eta 65.4 tonaraino iritsi da. (% 98,5 Gasteizko aireportuan erregistratu da).

Portuko trafikoari dagokienez (salgaiak, hornidura eta arrantza), Garraio Ministerioaren datuen arabera, Bilboko portuan, 2018 eta 2019 artean, % 0,4 jaitsi zen, 35,6 milioi tona guztira; haietatik, 25,5 milioi soltekoak ziren, eta haietatik % 81,6 (20,8 milioi tona) likidoak ziren. Bestela esanda, garraiatutako salgaien %58,5 ontziratutako likidoak dira,

⁵ Esaterako, Ministerioaren datuek egonkorra deritzon plantilla zenbatesten dute, 6 hiletik beherako aldi baterako kontratuak baztertuz.

gehienbat petrolioaren produktuak. Pasaiaiko portua askoz kopuru txikiagoak biltzen ditu, eta horietan igoera bat izan da salgaien trafikoaren aldetik (+% 3,3), guztira 3,2 milioi Tm.

I+G+b jardueri dagokionez, 2018an, EAEn, EUSTATen arabera, 1.423,4 M€ inbertitu ziren I+Gn (+% 4,4 2017aren aldean) eta, beraz, ondoz ondoko hirugarren urtez hazkundeak balio positiboetan jarraitu zuen. Eginahalari dagokionez, BPGd-aren % 1,85 da; aurreko urteko ehuneko berdina. EINEk % 1,96ko ratioa erregistratu zuen EAEn eta, beraz, gure Erkidegoa Estatuko batez bestekoaren gainetik dago (% 1,24).

Iturria edozein delarik, eurogunean izandakoa baino txikiagoa da esfortzua, % 2,22, eta arlo horretako erreferentziako herrialdeen azpitik: Suedia (% 3,31), Austria (% 3,17), Alemania (% 3,13), Danimarka (% 3,03), Belgika (% 2,76), Finlandia (% 2,75), Frantzia (% 2,2), Herbehereak (% 2,16), Norvegia (% 2,07) eta Islandia (% 2,02), EUSTATen datuen arabera.

Gastua egikaritzeari dagokionez, enpresek % 75,9 egikaritu zuten⁶ (2017an baino 8 hamarren gehiago), % 17,4 goi-mailako hezkuntzan, eta gainerakoa, % 6,8, administrazioaren mende dauden erakundeetan. Egitura hori ez dator bat Estatuan dagoenarekin; izan ere, % 56,5, % 26,4 eta % 16,8ko ehunekoak daude bertan, hurrenez hurren. Horrela, enpresen sektorea da oraindik gasturik handiena gauzatzen duena eta, gainera, haren pisuak 8 hamarren egin du gora 2017aren aldean.

Gastu horren finantzaketari dagokionez, sektore pribatuak duen parte-hartzeak gutxi gorabehera egonkor iraun du (% 54,7tik % 54,2ra pasa da; beraz, Europako helburutik 11,8 puntura, hots, I+G jardueren gastuaren % 66 funts pribatuekin finantzatzea). Herri administrazioak % 33,1 finantzatzen du, 2017aren antzeko ratioa (% 33,6). Estatuan, EINen arabera, sektore pribatuak proportzio txikiagoa finantzatzen du (% 49,5) eta herri administrazioak % 7,6. Eurogunean, 2012ko portzentajeak % 59,2 eta % 29,9 izan ziren, hurrenez hurren (EUROSTAT) (aurreko urtean, aldiz, % 57,6 eta % 31,9 izan ziren). Herrialde hauetan I+G arloko gastuaren finantzaketa pribatuaren ratioa oso handia zen 2017an: Japonia (% 78,3), Txina, Hong Kong izan ezik (% 76,5 2015ean), Hego Korea (% 76,2), Alemania Eslovenia (% 66,2), AEB (% 63,6), Belgika (% 63,5), Eslovenia (% 63,1), Suedia (% 60,8), Danimarka (% 58,5 2015ean) eta Finlandia (% 58).

Horrela, sektore pribatuak eta sektore publikoak finantzatutako I+G BPGd-aren % 1,0 (2017ko ratio bera) eta BPGd-aren % 0,61 (2017an % 0,62) dira hurrenez hurren. 2020rako Europako helburuak % 2 eta % 1 dira.

LOEren I+G jardueretako enplegatu kopuruak (19.274,1 lagun: guztien % 71 enpresen sektorean, % 2,2 goi-mailako irakaskuntzan eta % 6,8 administrazioan; 2017an baino % 3,8 gehiago). Sexuaren araberako azterketak agerian uzten duenez, jarduera horietan diharduen langile guztien % 35,9 emakumeak dira, (aurreko urtean baino hamarren 1 gehiago)..

Lanbideari dagokionez (ikertzaileak, teknikariak eta laguntzaileak), % 68,3 ikertzaileak dira, % 26,2 teknikariak eta % 7,6 laguntzaileak. Dena den, sektore guztietan ez da berdin gertatzen: goi-mailako irakaskuntzan, esate baterako, ikertzaileen ratioa % 86,3 da.

Ikertzaileen kopurua zenbaki absolutu zein erlatiboetan handitu da. Zenbaki absolutuetan % 4,4 igo da. Bestalde, ikertzaileen ehunekoa I+G-ko langile guztien artean handitu egin da, % 67,9tik % 68,3ra.

⁶ Komeni da kontuan hartzea I+G arloko gastuaren zati handi bat Zentro Teknologikoen Sarearen bitartez bideratzen dela; izan ere, zentro horiek, haien izaera juridikoa dela eta, enpresa-sektorearen parte dira eragiketa estatistiko horretan.

Orain, enpresaren sektoreko I+G-ko adierazleak aztertuko ditugu, betiere Zientzia eta Teknologiako Euskal Sareko zentroak alde batera utzita. Lehenik, 2018an 1.334 enpresak egin zituzten I+G-ko jarduerak (Zientzia eta Teknologiaren Euskal Sareko zentro teknologikoak kontuan hartu gabe); hori 2017an baino % 1,7 gehiago da. Haietatik, 607 industria-sektorekoak dira (2017an baino 7 gehiago, +% 1,2), 674 zerbitzuen sektorekoak (11 gehiago, +% 1,7), 41 eraikuntzakoak (5 gehiago, +% 13,9) eta 12 lehen sektorekoak (aurreko urtean baino bat gutxiago).

Jarduera horietako lanaldi osoko enplegatuei (LOE) dagokienez, gora egin du, 10.265,6 izatetik 10.820,1 izatera, hots, enpresaren sektoreko enpleguaren % 1,2 (ZTESko zentro teknologikoak aparte). Ratio hori apur bat jaitsi da 2017koaren aldean. Adar handietan banakatuta ikusten denez, industriako enplegatuen % 2,6k I+G jardueretan dihardute 2017 eta 2016ko ratio bera). Zerbitzuen sektorean egonkor iraun du ratioak % 0,8an eta eraikuntzan % 0,3an.

Enpresek jarduera horietan egindako gastu osoa ere igo da 2017 eta 2018 artean, % 6,8 zehazki, 853.873 mila euroraino.

Testuinguru horretan, nabarmentzekoa da I+G egiten duten euskal enpresen batez besteko tamaina handia; izan ere, 78 langile dira, euskal enpresaren multzoaren batez besteko tamaina baino askoz handiagoa (5,8 lagunekoa).

Enpresen berrikuntza jardueri dagokienez, 2018an aldaketa metodologiko bat gertatu da eta, ondorioz, urte horretan EUSTATen "*Berrikuntzaren inkesta*"k jasotzen dituen datuak ezin dira erkatu aurreko urteetan argitaratutakoekin. Inkesta horretako datuen arabera, 2018an EAEn, 10 langile eta gehiagoko enpresen % 30,1 dira berritzaile. Sektoreka, 10 langile eta gehiagoko industria-enpresen % 38,6, zerbitzu-establezimenduen % 27,9 eta eraikuntza-enpresen % 22,5 dira berritzaileak.

2.365,6 M€ gastatzen dute jarduera berritzaileetan, BPGd-aren % 3,1. Gastu horretatik, gehiena barne I+G-ari dagokio. Industrian, jarduera-sektoreen arabera, hauetan pilatzen da gastua: garraioko materiala, gastuaren % 16,5, metalgintza eta metalezko artikuluak, % 8; produktu informatiko eta elektronikoak; materiala eta ekipamendu elektrikoa (% 5,9) eta makineria eta ekipamendua (% 5,1). Zerbitzuen sektorean hauek azpimarratu behar dira: I+G, aholkularitza eta beste jarduera profesional eta tekniko batzuk, gastuaren % 27,9, hezkuntza, % 9, osasun jarduerak (% 7,6) eta telekomunikazioak, informatika eta hedabideak, % 4,6.

10 langile edo gehiagoko enpresen % 61,7k uste dute badirela berrikuntza oztopatzen duten faktore batzuk. Hauek dira, besteak beste: "enpresaren barruan beste lehentasun batzuk daude", "kostu handiegiak", "merkatuan lehia handiegia" dago, "laguntza edo diru-laguntza publikoak lortzeko zailtasunak" eta "finantzazio falta enpresa barruan".

"EIS 2019 berrikuntza adierazleen panela"k erakusten duenez, EAE berriro dago "berrikuntza handiko herrialde"en taldearen barruan, 28ko EBko batez bestekoaren % 94,7ra iritsita. Zehazki, sintesi-adierazleak 0,50eko balioa du, estatuaren gainetik (0,41), baina 28ko EBn baino hamarren bi azpitik (0,52).

IUSen "Aktibo intelektualak" dimentsioak berrikuntza prozesuetan etekin gisa sortutako jabetza intelektualeko eskubide moduak biltzen ditu, eta 0,27 da adierazlea, 28 EBko batez bestekoaren (0,42) eta are estatukoaren (0,30) azpitik.

Historikoki aztertuta, EAEn I+G jardueretan inbertsio handiak egin dituen bitartean, dirudienez, zailtasunak dauzka inbertsio hori emaitzetara eramateko, aktibo intelektualen adierazleak baxuak izan direlako; horrek efizientzia edo produktibitate txikiagoa erakusten du.

Bestalde, “Eskualdeko 2019 berrikuntza adierazleen panela”⁷ erakusten duenez, berrikuntzaren emaitzak denborarekin aztertutako eskualde gehienetan hobetu arren (159tan 238tik), 69 eskualdetan emaitzak txarragoak izan dira; haien artean daude Eslovenia eta Errumaniako guztiak, eta Alemania, Bulgaria, Danimarka eta Suitzako gehienak. Egoera horrexetan legoke EAE, 2017ko eskualdeko behaketan baino emaitza okerragoak lortuta.

Informazioaren eta komunikazioen teknologiei dagokienez, esan behar dugu IKTen ezarpena oso zabaldua dagoela, bai EAEko herritarren, bai enpresa sarearen artean. Horregatik, bereziki interesgarria da, Memoria honen baitan, IKTek erabileraren aldetik eskaintzen dituzten posibilitateak aztertzea. Izan ere, gure denboraren zati handi bat “on line” ematen dugu eta “Gizarte digitala” bihurtu gara. Aldi berean, enpresek ere ingurune digitalean dihardute.

EUSTATen “*Informazioaren gizaritari buruzko inkesta –ISI enpresak*” delakoak bederatzia adierazle darabiltza enpresen eraldaketa digitala aztertzeko (4.0 industria)⁸. 2019an, 10 langile edo gehiagoko establezimenduetatik, % 66k erabiltzen zituzten sare sozialak enpresaren xedeetarako, eta hura zen adierazlerik adierazgarriena. Ondoren, hauek ageri dira: zibersegurtasuneko jarduerak establezimenduen % 42,8k erabiltzen dituzte, hodeiko zerbitzu informatikoak % 36,3k eta zerbitzu mugikorak % 35,4k. Ondoren, big data analisia establezimenduen % 22,1ek erabiltzen dute, gauzen informatika % 17,3k eta robotika % 12,1ek. Urrunago daude 3D inprimagailuen erabilera (% 8,2) eta adimen artifizialeko sistemen erabilera (% 4,9).

Orain EAEko egoera estatukoarekin erkatuko dugu arlo horretan. Horretarako EInk 2019ko lehen hiruhilekoari buruz argitaratutako “*Enpresetako IKTen eta merkataritza elektronikoen erabilerari buruzko inkesta*”ko datuak erabiliko ditugu. EAEko ratioak estatuko batez bestekoaren oso gainetik daude big data aztertzen duten enpresetan. Beste ratio batzuk, aldiz, estatuko batez bestekoen azpitik daude, hala nola internetera konektatutako enpresenak, internetera konektatuta dauden eta zerbitzu informatikoak hodeian erosten dituzten enpresenak (cloud computing), sinadura digitala duten enpresenak eta sare sozialak erabiltzen dituzten enpresenak.

Transakzio elektronikoei dagokienez, EUSTATen arabera, 15 urte eta gehiagokoen % 40,7k erosketaren bat egin zuen Internetez 2019ko lehen hiruhilekoan, aurreko urtean baino ratio handiagoa. Bestalde, datu iturri beraren arabera, enpresa sarean merkataritza elektronikoa gora jarraitzen du, bai parte hartzen duten enpresen ehunekoan bai zifra ekonomikoetan.

EUSTAT eta EUROSTATen datuen arabera⁹, 10 langile edo gehiagoko enpresen artean (finantzen sektorerik gabe), linean erosi edo saldu zutenen ehunekoa (aurrekontuaren % 1 gutxienez) handiagoa da 28ko EBn eta eurogunean EAEn baino.

EUSTATen arabera, 10 langile edo gehiagoko enpresen artean, 2018an % 27k erosketa elektronikoa egiten dituzte, eta % 13,16k salmentak. Bestalde, EUROSTATen datuen arabera, 10 langile edo gehiagoko enpresen artean (finantzen sektorerik gabe), 28ko EBn % 17k linean saldu zuten (aurrekontuaren % 1 gutxienez) eta eurogunean % 29k. Eta enpresen % 45ek erosi zuten on line (eskarien % 1 gutxienez) 28ko EBn eta % 46k eurogunean.

⁷ EISren eskualdeko hedapena; Europako eskualdeen berrikuntzaren etekina ebaluatzen du adierazle kopuru mugatu batean (18tan, EIS 2019ko 27 adierazleetatik), eskualde mailako berrikuntzari buruzko datuak oro har urriak direlako.

⁸ Honakoak dira: sare sozialak enpresaren xedeetarako erabiltzea, “hodeiko” zerbitzu informatikoak erabiltzea, zerbitzu mugikorak erabiltzea, gauzen interneta (IoT) erabiltzea, zibersegurtasuneko jarduerak, makrodatuen analisia (big data), adimen artifizialeko sistemak erabiltzea, 3D inprimagailuak erabiltzea eta robotikaren erabilera.

⁹ Datuak, ordea, ezin dira zuzenean erkatu, analisi unitatea desberdina delako: enpresa eta establezimendua, baina gutxi gorabeherako ikuspegi bat ematen dute.

Administrazio elektronikoaren erabilera aztertuko dugu orain. EUSTATen arabera, 2019an, enpresen % 90ek baino gehiagok izapide elektronikoak egiten dituzte administrazio publikoarekin. Izapidetze zuzena izan daiteke, hirugarrenen bitartez (aholkularitza-enpresak...) edo bi prozedurok erabiliz.

Enpresek administrazioarekin egiten duten izapidetze motari dagokionez, nabarmentzekoak dira hauexek establezimendu guztietan: BEZa aitortzea (guztien % 74,4), informazioa eskuratzea (% 70), inprimakiak eta formularioak eskuratzea (% 67,4), langileen kotizazio sozialak aitortzea (% 61,1), zergak eta inprimakiak beteta itzultzea (% 57,7) eta sozietateen gaineko zerga aitortzea (% 56,9). 10 langile edo gehiagoko establezimenduei gagozkiolarik, hauexek nabarmentzen dira: informazioa eskuratzea (tamaina horretako establezimenduen % 87), inprimakiak eta formularioak eskuratzea (% 85,5), inprimakiak eta formularioak beteta itzultzea (% 78,9), langileen kotizazio sozialak aitortzea (% 77) eta BEZa aitortzea (% 76,2).

Euskal enpresek izapide horiek bitarteko elektronikoak erabili zein administrazioarekin egiten duten galdetuta, Foru Aldundiak (% 84,1) eta Administrazio Zentrala (% 72,3) nabarmentzen dira, eta zerga nagusien gaineko eskumenek dute eragina portzentaje horietan. Ondoren, Eusko Jaurlaritza ageri da (% 54,2), eta gero tokiko erakundeak (% 29,7) eta Europar Batasuna eta beste batzuk (% 9,8). Portzentaje horiek, beste behin, handiagoak dira soilik 10 langile edo gehiago dituzten enpresak hartzen badira kontuan.

Bukatzeko, herritarrek administrazio elektronikoa erabiltzeari dagokionez, *e-Administrazioaren Barometroaren* datuek erakusten dutenez, EAEko 16-74 urtekoen % 44,7,3k erabili zituzten administrazio publikoek herritarrekin jarduteko eskaintzen dituzten aukeretako batzuk, 2018ko datuen arabera.

III. LAN MERKATUA

Lehendabizi, EUSTAT-en "*Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestaren*" (BJSI) datuen arabera¹⁰, EAEko **biztanleria aktiboa** 2019. urtearen amaieran 1.048.600 pertsonakoa zen, eta horietatik, % 52,1, gizonak ziren (545.900) eta % 47,9, emakumeak (502.700). Aurreko urteetako datu negatiboen ondoren, 2018. urtean pertsona aktiboen kopuruak gora egin zuen, % 0,9, eta 2019an, ez da hazkunderik gertatuta (tasa % 0 da, hala ere, datu absolutuei dagokienez, 400 aktibo galdu dira. EAEko jarduera-tasa orokorra % 56,4 zen 2019. urtea bukatzean (2018an baino 5 hamarren gutxiago), eta emakumeak % 52,1 ziren (1 hamarren gutxiago). Gizonezkoen biztanleria, berriz, % 61,2raino jaitsi zen (8 hamarren gutxiago).

Era berean, 2018ko abendutik 2019ko abendura % 1,1 egin zuen gora enpleguak (+10.000 lanpostu); emakume landunen kopuruan +4.200 emakume gehiago ziren (igoeraren % 42) eta gizonezkoetan 5.800 gehiago (% 58). **Enpleguaren hazkunde** hori hirugarren sektorean guztiz oinarritu da, 16.000 enplegu lortu direlako (+% 2,4), gainerako sektoreek bilakaera negatiboa izan dutelako. Industriak 4.500 lanpostu irabazi zituen 2018an (+% 2,2), 1.900 galdu ditu 2019an, -% 0,9ko tasarekin, gizonezkoen enpleguren datu negatiboaren (-% 1,8) eta emakumezkoen datu positiboaren (% +2,6) agregatu gisa. Bestalde, eraikuntzan 2.200 lanpostu galdu dira (-% 4,3), izan ere, 500 emakumek enplegua lortu dute, baina 2.700 gizonek galdu.

EAEko lan-merkatuan 2019an kontuan hartu beharreko beste alderdi batzuk dira, lehendabizi, lanaldi partzialeko pertsona landunen ehunekoaren hazkundera, 1,1 puntu handitu direnak, % 17,5 arte, eta bigarrenez, behin-behinekotasunaren jaitsiera, 2,5 jaitsi dena, soldatukoaren % 26,5etik % 24ra. Hori, sektore pribatuan bakarrik (-3,8 puntu), publikoen hazten jarraitzen duelako (+3,5).

Bestalde, **Gizarte Segurantzako kotizatzaileen** batez besteko kopurua 2019ko abenduan (ikusitako kapitulu honen 1. orri-oina) 980.592 izan zen, eta horietatik, % 47,8 emakumeak dira (2018ko abenduaren baino puntu erdi gehiago) eta % 52,2, gizonak. Hala, % 1,9 egin du gora aurreko urteko hilearen aldean (+%2 batez beste Estatuan), eta guztira 18.488 afiliatu gehiago daude alta emanda, hain zuzen aurreko urteko hazkunde-tasa bera.

Jarduera-sektore handien arabera, lehen sektoreak % 1,7 egin zuen behera, eta eutsi egin zion alta emanda dituen afiliatuen guztizko kopuruarekiko pisuari (% 1,2). Bestalde, industria, % 0,1 jaitsi da, eta afiliazioaren gainean duen pisua % 18,7 arte murriztu da (-4 hamarren). Eraikuntzaren bilakaera batezbestekoaren antzekoa izan da, % 1,8 hazi baita, eta afiliazioaren % 5,8 da. Azkenik, zerbitzuen sektoreak batezbestekoa baino portaera hobea izan du, % 2,5 igo baita. Bestalde, alta egoeran dagoen afiliazioa % 74,3 arte handitu da (+4 hamarren).

ekoizpen arloen arabera, bilakaera bereziki positiboa izan dute osasun eta gizarte-zerbitzuetako jarduerak (+% 10,8), alta-egoeran dauden 10.000 afiliatu baino gehiagorekin (afiliazio guztiaren igoeraren % 56,7 barne hartzen dute). Hala ere, kontuan hartu behar da, hori gertatu dela talde honetan zaintzaile ez-profesionalak daudelako. Haien kotizazioa Espainiako gobernuak bere gain hartu zuen 2019ko apirilean. Bestalde, esanguratsuak dira beste arlo hauetan afiliazioak izandako igoerak: eraikuntza (+% 1,8, jadanik esan denez), garraioa (+% 2,5), ostalaritza (+% 2,6), jarduera profesional, zientifiko eta teknikoak (+% 2,2), administrazio publikoa (+% 2,3) eta hezkuntza (+%2,9), guztietan 1.000 afiliatu baino gehiago egon direlako. Horren aurrean, etxeko enplegua, merkataritza eta energia-hornidura arloek afiliatuak galdu dituzte, hurrenez hurren ehuneko -2,6, -0,3 eta -16,3rekin, 2018ko abenduaren arloan. Manufaktura-industriak, afiliazioaren % 17,9 barne hartzen duenak, % 0,1 egin du behera.

...

¹⁰ EUSTATen BJSIren 2015eko metodologiaren arabera, hiru datu lortzen dira hiruhileko bakoitzerako. Aurtengo datuak "behin-behinekoak" dira, eta aurreko urteko urtarilaren 1eko behin betiko biztanleria kontuan hartuz kalkulatu dira. Aurreko urteko datuak, urte horretako urtarilaren 1ean egindako aurreikuspenarekin "berrikusi" dira. Bestalde, aurreko urteetako datuak, "behin betikoak" dira, behin betiko biztanlerian oinarritzen direlako. Horiek guztiak aldatu egiten dira urte bakoitzaren lehen hiruhilekoan aldatzen direnekin. Informazio gehiagorako [EUSTAT-en webgunea](#) jo daiteke.

Kontratazioak ere gora egin zuen 2019an (+% 0,7), eta 2014an hasitako bilakaera positiboari eutsi zion. Hona hemen 2019an gehien kontratu ziren jarduerak: ostalaritza (kontratuen % 17, eta % 6 hazi da, batezbestekoaren ginetik), manufaktura-industria (kontratuen % 14,3, % 3,1 jaitsi da), osasun eta gizarte-zerbitzuen jarduerak (kontratuen % 11,6 eta +% 2,1 2018aren gainean), administrazio-jarduerak eta zerbitzu osagarriak, horien artean ABEEk barne hartzen direla (kontratu guztien % 10,8, % 8,1 murriztu da 2018aren aldean), eta merkataritza (guztizkoaren % 10,7 eta -% 2,7 aurreko urteko datuen aldean). Beraz, kontratazioan eraginik handiena duten jarduerak, ostalaritzak eta osasun-jarduerak izan ezik, gainerakoek baino bilakaera txarragoa izan dute; saldo negatiboak ere izan dituzte. Sexuaren arabera aldea ikusten dira, zeren eta manufaktura-industriak biltzen baitu gizonen izenpeturiko kontratuen % 22 (2018an baino 1,1 puntu gutxiago). Emakumeen artean, berriz, osasun eta ostalaritza jarduerak dira pisurik handiena biltzen duten jarduerak (bien artean kontratuen % 39,6). Estatuan, berriz, 22,5 milioi kontratu erregistratu ziren 2019an, 2018an baino % 1 gehiago.

Kontratutako pertsona kopuruari dagokionez, 2019an 304.324 izan ziren (-% 0,9, 2018aren aldean). Adin-taldean arabera, LANBIDEn datuetan oinarrituz, gizon eta emakume gehienak 35 eta 54 urte artekoak dira (% 44,2), honela banatuta: 35 - 44 (guztien % 25) eta 45 - 54, % 19,2. Bestalde, 25 urtetik beherakoetan, % 20,1 dira, biztanleria aktiboan duten eragina baino askoz ere ratio handiagoarekin, % 4,5ekoa delako (2019ko batezbestekoa). 2018. urtearen aldean izan duen bilakaerari dagokionez, bi sexuetan berdina izan da. Bi adin-talde kontratazioak handitu dituzte (25 urtetik beherakoak eta 45-54 urte arteko taldea), tarteko adinekoak eta 54 urtekoak eta hortik gorakoak, beherakadak izan dituzte kontratazioetan.

Kontratutako pertsonak ikasketa-mailaren arabera banatzeari dagokionez, % 44,2k nahitaezko edo hortik beherako ikasketak dituzte. Proporzio hori are handiagoa da gizonen artean (kontratutakoen % 47,6), eta zertxobait txikiagoa emakumeen artean (% 40,3). Bestalde, kontratuen % 21,3, Batxilergoa duten pertsonen dagokie. Gero, % 17,9, unibertsitateko ikasketak dituzten pertsonen dagokie (% 15,1, gizonak, eta %21,1, emakumeak), eta % 15,9 ikasketa profesionalak dituztenei. Batxilergoko kategorian bakarrik gertatu da igoera 2018. urtearen aldean. Kategoria horretako kontratatutako pertsonak % 2,1 handitu dira; gainerakoetan, berriz, murriztu.

Lanaldi motari dagokionez, bilakaera positiboa gertatu da bi sexuetan lanaldi partzialeko kontratuetan. Horrela, guztira, EAEn 405.939 dira (+% 1,5, 2018. urtearen aldean), kontratu guztien % 40,3, baina emakumeak bakarrik lanaldi osoko kontratazioan (+% 0,7, kontratazio osoaren ratio bera), gizonen sinatutako lanaldi osoko kontratuak, 364.729 izan direnak, % 0,5 murriztu direlako 2018. urtearen aldean. Gainerako % 0,4, lanaldi eteneko 4.333 kontratuei dagokie. Sexuaren arabera, oso desberdina da lanaldi partzialeko kontratazioaren pisua, zeren eta emakumeek sinaturiko kontratuen erdia baino gehiago baita (% 53,4 2019an, aurreko urteko ratio bera), gizonen izenpeturiko kontratuen % 27aren aldean (+4 hamarren, aurreko urtearen aldean). Hala, 2019. urtean emakumeek sinatu zuten lanaldi partzialeko kontratuen % 66,6 (% 66,7 2018an).

Iraupenari dagokionez, sinatutako kontratu gehienek, aldi baterakoak izaten jarraitzen dute (kontratu guztien % 91,7), 924.244 izanda, 2018an baino % 1,3 gehiago. Bestalde, behin betiko 83.931 sinatu ziren, aurreko urtean baino % 5,3 gutxiago. Horrenbestez, kontratu guztien % 8,3 (2018an baino 6 hamarren gutxiago; 2018tik proportziorik handiena gertatu zen).

Horrez gain, kontraturiko pertsonen zati handi batek hainbat aldiz egiten du urtean. Txandakatzek gora egin zuen 2019an, 2017. eta 2018. urtearen aldean, bai gizonen, bai emakumeen artean, kontratu kopuruak (zenbakitzailea) gora egin zuelako eta kontratatutako pertsonen kopurua (izendatzailea) murriztu delako. Ratio osoa 3,25 da kontratatutako pertsonako (2018an baino 6 ehunen gehiago). Aldi baterako kontratuen batez besteko iraupenari dagokionez, 44 egun da (2018an baino 8 gutxiago), Estatu osoa baino 5 egun gutxiago.

...

EAEn 2019. urtean lan-merkatuak izandako bilakaeraren emaitza gisa, BJAREN **langabezia-tasa orokorra** % 9,5ekoa izan da urtearen amaieran (laugarren hiruhilekoan), aurreko urtean baino puntu bat txikiagoa. Beraz, Europar Batasunaren batez bestekoa gainditu da (EBn % 6,2koa izan da eta Eurogunean % 7,4koa). Europar Batasunean, oso zabala da langabeziaren balio-sorta. Kopuru handietatik, adibidez, Grezian (% 16,8) eta Espainian (% 13,8), % 2-3 inguruko ratio txikiak, esaterako Txekiar Errepublikan, Alemanian, Maltan, Hungarian eta Herbeheretan. Letoniak, Suediak, Finlandiak eta Lituaniak EBko batez bestekoaren inguruko langabezia-tasak dituzte (% 6,2 laugarren hiruhilekoan). AEBk % 3,5eko langabezia-tasarekin bukatu zen 2019. urtea, eta Japonian, berriz, % 2,2rekin, zenbait adibide aipatzearen.

2019an, seigarren urtez jarraian egin zuen behera EAEn langabeziaren zeuden pertsonen kopuruak, sei urtez (2018. urtetik 2013. urtera) Euskadin langabezia etengabe hazi ondoren. Zehazki, eginiko zenbatespenen arabera, 2019ko amaieran 99.500 langabetu zeuden, aurreko urtean baino % 9,5 gutxiago (-10.500 lagun), eta horietatik % 85 gizonekoak ziren eta % 15 emakumeak. 2018. urtean emakumeen jaitsiera gizonena baino handiagoa izan zen; 2019an, berriz, langabezia % 15,7 murriztu da gizonen artean; % 3 bakarrik emakumeen artean. Horren ondorioz, urte amaieran sexuaren araberrako langabezia-tasetan, jadanik esanenez, 1,5 puntuko aldea egon da, gizonen kasuan % 8,8koak izan direlako; emakumeen kasuan, berriz, % 10,3koak. Adinen arabera, langabetuen kopuruak behera egin du bitarteko taldean (-% 10,2) eta 45 urtetik gorakoetan (-% 11,5), zeren eta 25 urtetik beherakoetan langabetu kopuruak % 4,3 egin baitu gora (+400 lagun). Horren ondorioz, gazteen langabezia-tasa handitu da, jadanik esanenez, beste taldeen aldean, eta % 22,5ean kokatu da.

Bestalde, 2019. urtearen bukaeran, BJAk zenbatetsitakoan antzeko zifrak bildu zituen LANBIDEK **langabeziaren** inguruan, estatistika-eragiketa horretan berriki sartu ziren metodologia aldaketaren ondoren. 2019ko abenduan 114.162 langabe erregistratu ziren LANBIDEn, 2018an baino 5.507 gutxiago (-% 4,6 aurreko urtearen aldean, Estatuko -% 1,2ko batezbestekoa baino proportzio handiagoan).

Bestalde, EUSTATen Biztanleria jardueraren arabera sailkatzeko inkestaren arabera, urteko laugarren hiruhilekoan 99.500 langabe zeuden.

Krisia hasi zenetik zazpigarren urtez jarraian gertatu da erregistraturiko langabeziaren urte arteko saldo negatiboa, eta gainera, aurreko urteetan bezala, langabezia bi sexuetan murriztu dela ikusten da: 2018. urtean izan ezik, emakumeen artean bereziki egin du behera (-% 5,5), baina baita gizonen artean ere (-% 3,5), -% 4,6ko batezbestekoaren gainera.

Adin-taldeen arabera, langabeziak gora egin zuen 25 urtetik beherakoetan artean (+% 5,9), batez ere gizonekoetan (+% 9,8, eta talde horretako emakumeen +% 1,9), baina kontuan hartu behar da hazkunde horrek, talde txikia dela-eta, 440 lagun gehiago izan dituela, horietatik 372 gizonak, eta gehienak 20 eta 24 urte artekoak. Hurrengo adin-taldean, 25-44 urtekoen taldean, batez bestekoa baino jaitsiera handiagoa izan da langabeziaren kopuruan (-% 7,2), gizonak neurri handiagoan (-% 8), baina emakumeak ere batez bestekoaren gainera (-% 6). 44 urtetik gorakoetan, berriz, batez bestekoa baino neurri txikiagoan jaitsi da langabezia (-% 3,7), gizonekoetan nahiz emakumezkoetan. Langabeziaren eta adinaren arteko korrelazioa antzematen da, ordea: langabeziaren % 25,8k 54 urte baino gehiago ditu (% 24,8 2018ko abenduan), baina adin-talde hori biztanleria aktiboaren % 20,6 da, BJAREN arabera.

Ikasketa mailaren arabera, behera egin zuen langabeziak 2018ko abenduaren aldean (aurreko hiru urteetan gertatu bezala) maila guztietan. Beherakadarik handienak, batez bestekoaren gainera, lehen zikloko unibertsitateko ikasketak dituzten pertsonen artean ageri dira (-% 6,3) eta hezkuntza orokorreko bigarren mailako ikasketak dituztenen artean (-% 6,4). -% 4,6ko batez bestekoa baino pixka bat gutxiago murriztu da langabezia oinarriko ikasketa osoetan eta oinarriko LHn (-% 4,1 eta -% 3 hurrenez hurren), eta neurri txikiagoan goi-mailako LHn (-% 2,3). Horrenbestez, langabetuen kopururik handiena hezkuntza orokorreko titulua duten pertsonen artean dago (erregistraturiko langabetu guztien % 47), aurreko urtean baino 9 hamarren gutxiago), eta oinarriko ikasketak dituztenena gehituz gero (% 22,5), langabeziaren % 69,5 dira. Pisu hori apenas aldatu da azken urteetan (2018an baino 8 hamarren gutxiago).

Langabezia-egoeran daraman denbora kontuan hartzen badugu, 2019an 6 hilabete eta urtebete langabezia daraman pertsonen kopurua handitu da, funtsean emakumeen artean (+% 4,7, emakume guztien +% 2,6aren aldean), eta ia ez da aldatu 6 hilabete baino gutxiago langabezia daramatenen artean. Horren aldean, iraupen luzeko langabezia, urtebete baino handiagoa dena, bi sexuetan nabarmen jaitsi da, batez besteko jaitsieraren gaitetik (-% 10 emakumeen kasuan, eta -% 9,2 gizonen kasuan, langabezia-egoeran dauden gizon eta emakume guztien -% 5,5 eta -% 3,5en aldean). Hala, iraupen luzeko langabezia-tasak (egoera horretan urtebetetik gora daramaten pertsonen ehunekoa (% 47,5raino egin zuen behera 2019ko abenduan (% 32,7 estatuan), 2018ko abenduan baino 2,7 puntu gutxiago. Ratio hori % 41,4koa da gizonen artean (-2,6 puntu) eta % 56,5ko emakumeetan (-2,7 puntu).

...

Enplegua erregulatzeko espediente eta irazpenei dagokienez, lehenik eta behin, Lan eta Gizarte Segurantzako Ministerioaren "*Lan-estatistikak*" direlakoetan, 2019an orotara 5.980 langile zeuden bitartekaritza, arbitraje eta adiskidetze (BAA) gaien eraginpean, eta aldean artean hala adostuta ebatzi ziren (azaroko behin-behineko datuak), 2018an baino % 2,4 gehiago. Horren ondorioz, batez beste 19.475,4 euroko kalte-ordaina izan da langileko (-% 10,6 2018aren aldean). Halaber, beste 4.626 langileren irazpenak izapidetu ziren lan arloko epaitegietan (gizarte gai judizialak, GGJ), aurreko urtean baino % 3,8 gehiago. Horrela, adostutako kopuruen batez beste zenbatekoa 6.089,7 euro izan zen, 2018an baino % 8,3 gehiago. Horrenbestez, irazpen horiek 10.606 langilerengan eragin zuten (+% 3 2018aren aldean), eta 144,6 milioi euroko kalte-ordainak eragin zituzten, 2018an baino % 13,2 gehiago. Halaber, EAEn EEEk eragindako langile kopurua 2.861 izan zen (Eusko Jaurlaritzaren estatistikak erregistratzen dituen 2.449 langileak, gehi Administrazio Zentralean izapidetutako 412 espedienteak).

Kontuan hartzen badugu banakako kaleratzeek eta desegite EEEk eragindako langileen agregatua, Lan eta Gizarte Ekonomia Ministerioa iturri gisa hartuz, igoera % 2,3koa izan da, aurreko urteko % 0,4ko jaitsieraren aldean 2017ko urtearekin konparatuz. Horrela, guztira, 11.336 langile daude eraginda, eta desegite EEEk eragindako pertsona kopurua murriztu da (-% 6,5). Bestalde, MAC eta AJSk eragindakoenak gora egin du (+% 2,4 eta +% 3,8 hurrenez hurren).

...

Berebiziko garrantzia dute lan merkatuaren egoera horrek eta **enplegurako politikek**. Hauexek biltzen dituzte politika horiek: politika aktiboak, langabetuek lana lortu eta lana dutenek lanari eusteko helburua dutenak; eta politika pasiboak, langabetuen babes ekonomikoa lortzeko helburua dutenak.

Politika aktiboan garrantziarekin eta behararekin lotuta, Eusko Jaurlaritzaren 2018ko "*Gizarte-premiei buruzko inkestaren*" arabera, azken urteetako suspertze ekonomikoaren ondorioz, laneratzeko arazo berezien adierazleak nabarmen hobetu badira ere, 2018an 91.168 pertsonak oraindik egoera hauetako batean daudela adierazi dute, EAEko 16 eta 64 urte arteko biztanleen % 6,6: gutxienez 18 hileko langabezia edo azpiokupazio kronikoa, etxeko pertsona nagusia izanda (% 3,2), egoera bera gutxienez 30 hiletan etxeko beste kideak izanda (% 2,7), lan-baimen falta, atzerriko pertsonak izanda (% 0,3) edo enplegu berezi edo babestua izatea (% 0,4). Zifra horiek 2006. eta 2010. urteetakoak baino askoz ere handiagoak dira oraindik, hala ere, nabarmen murriztu dira adierazitako kategoria guztietan, 2014. urtearen aldean (-% 24,1, guztira).

Enpleguaren Euskal Estrategiak (EEE) enplegu-politika aktiboak jasotzen ditu haren zati bat gisa, eta bere garapena Enpleguaren Plan Estrategikoan garatzen du.

Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak egindako Enplegu Planaren "*2018ko Jarraipen Txostenak*", lehenik eta behin, hauxe nabarmentzen du emaitza kuantitatiboan aldetik: Planak lan-merkatuan izango zuen eragin globala zenbatetsi zuen, hauexek zehaztuta: 58.000 lanposturako pizgarriak, 6.000 enpresa berri sortzea eta 20.000 gazteri lan egiteko aukera ematea. 2018. urtean garatutako jarduketek esker, 18.344 enplegu sustatu dira eta 1.970 enpresa sortu. Emaitza horiei eta 2017an lortutakoei esker (15.799 enplegu sustatuta eta 1.557 enpresa sortu), Sailaren arabera, enpleguen % 59 sustatu dira, eta 2017-2020 aldi osorako aurreikusitako enpresa berrien % 59 sortu da. Emaitza horiek Planaren indarraldi osora eramanez, bi helburuak aurreikusitakoa baino gehiago beteko dira 2020. urterako helburuen barruan.

Bestalde, LANBIDEk (Enplegurako Euskal Zerbitzuak) funtsezko eginkizuna du ezarrita EAEko enplegurako politika aktiboak garatzeko eta Plana abiarazteko, zeren eta haren eginkizunak baitira laneko aktibazioa (enplegua sustatzeko programak, bitartekaritza, orientazioa, etab.) eta enplegurako trebakuntza (landunen trebakuntza nahiz langabezia daudena).

Aurrekontuko likidazioak oinarri hartuta (obligazio aintzatetsiak), jakin badakigu 2018an 793,32 milioi euroko gastua izan zuela, 2017an baino % 5,1 gutxiago, eta horietatik 469,6 milioi, gastu guztien % 59,2, Gizarteratze Programarako erabili ziren (2017an baino % 6,1 gutxiago), 198,7 milioi euro (gutzizkoaren % 25,1) Enplegu Programarako (2017an baino % 14,9 gutxiago) eta 103,1 milioi (gastuaren % 13) Prestakuntza Programarako (+% 11,5 2017koaren aldean). Hortaz, eta nahiz eta sinplifikazioa izan daitekeen enplegurako politiketako gastua prestakuntzako eta enplegurako programen baturatze hartzea, gizarteratzearekiko berezko erlazioa duenez gero, LANBIDEk 2018ean enplegurako politika aktiboetan 301,8 milioi euroko gastua izan zuen, 2017an baino % 7,4 gutxiago. 2016 eta 2017 urte bitartean, berriz, % 2,4ko igoera izan zen.

Langileentzako etengabeko prestakuntza hori enplegurako politika aktiboen baitan sartzen da. EAEn, araudiaren eta indarreko eskumenen banaketaren ondorioz, HOBETUZen (Etengabeko Lanbide Heziketarako Euskal Fundazioa) eta estatu mailako FUNDAEren (Enplegurako Trebakuntzarako Estatuko Fundazioa) bitartez kudeatzen dira aipaturiko jarduera horiek.

Lehenik eta behin, HOBETUZek 248 espediente kudeatu zituen 2018an, eta 10.392 prestakuntzako jardueretan (-% 60,7, 2017aren aldean) parte hartu zuten, 14.433 langileren prestakuntza ahalbidetu du (pertsonek batek prestakuntza bat baino gehiago egin ditzakeelako urtean). Horretarako, 2,21 milioi euroko laguntzak eman ziren (-% 83,1).

FUNDAEk sustaturiko ekintzei dagokienez, 2018an (azken datua) EAEko 142.484 langilek hartu zuten parte prestakuntzako 223.873 ekintzatan (langile berak prestakuntza bat baino gehiago egin dezake urtean), aurreko urtean baino % 7,1 gehiago, 16.681 enpresa trebatzailearen lanari esker (2017ean baino -% 2,2): enplegurako prestakuntzarako 28,4 milioi erabili zituzten (+% 1,1) erabilgarri dauden funtsetatik, eta horren ondorioz hobaria izan zuen Gizarte Segurantzako kuotetan.

...

Enplegurako politika pasiboak dagokienez, langabeziaren ziozko prestazioetarako guztizko gastua, 2019n, eta behin-behineko datuen arabera, 718,2 milioi euro da, hots, 2018an baino % 7,4 gehiago. Zenbateko hori EAEn BPGaren % 0,91 da (% 0,87 aurreko urtean), Estatuko langabeziaren ziozko gastu osoaren % 3,97, non 18.000 milioi eurotik gorako gastua bildu baitzen (+% 4,8 2018aren aldean).

2019. urtearen bukaeran, langabeziagatiko prestazioen 51.273 hartzailerik zeuden EAEn, 2018an baino % 11,4 gehiago (2017. urtearen aldean % 1,8ko beherakada izan zen). Horietatik, % 61,5, kotizaziopeko prestazioenak ziren (31.514 pertsona), % 34,4, laguntzenak (17.640) eta % 4,1ek laneratzeko errenta aktiboa jasotzen zuen (2.119). Estatuan, hile horretan 1.964 milioi onuradun erregistratu ziren (+% 7 2018ko abenduko datuekiko). Erregistraturiko langabezia guztiaren kopuruak kontuan izanik, esan liteke ezen, 2019ko abenduan, EAEko 100 langabeetatik 55ek ez zuela prestaziorik jasotzen (61ek 2018an), 45ek prestaziorik bat jasotzen zuela, 28k kotizaziopeko prestazioa, 16k sorospena eta batek gizarteratzeko errenta aktiboa.

Kopuru horiek izanik, Estatuko batez besteko estaldura % 65,3 zen (2018ko abenduan baino % 4,9 gehiago), eta EAEkoa baino txikiagoa da (lehenago lan eginda zeuden eta hil horretan erregistraturiko langabeen % 51, Lan eta Gizarte Ekonomiako Ministerioak darabilen metodologiaren arabera). Gure Erkidegoak, 7,4 puntuko hazkundera izan zen estaldura horretan 2018ko abendutik 2019ko abendura bitartean, baina bilakaera on hori gorabehera, EAEk autonomia

erkidego guztietako langabezia-tasarik txikiena izateari eusten dio, aipaturiko Ceuta eta Melilla izan ezik¹¹. Baina, 2019an, 2016an eta 2017an ez bezalaxe (urte horietan beherantz jarraitu zuen estaldurak, prestazioen hartzaile kopuruak behera egin bazuen ere), erregistraturiko langabeziaren beherakadarekin batera, igoera izan zuen prestazioaren onuradunen estaldura-tasak.

...

Halaber, bere inguruabar sozialengatik eta ekonomikoengatik (gizartean baztertuta edo arrisku horretan egotea) edo ezintasunen bat izateagatik **lan-merkatuan** berdintasunean **sartzeko zailtasun bereziak** dituzten pertsonentzako enplegu politikaren kopuruak aurkeztuko dira. Ordaindutako lana eta pertsona bakoitzari egokituriko zerbitzuen beharrezko prestazioak bermatzea da helburu nagusia, eta aldi berean, lan erregimen arruntean sartzeko baliabidea izan nahi dute. Hori guztia hain zuzen ere lana pertsonak gizarteratzeko bide nagusia dela onartuta.

Lehenik eta behin, nabarmendu behar da 2018ko abenduan, EAEn, orotara 9.772 ezinduk (% 65 gizonak eta % 35 emakumeak) 75 Enpleguko Zentro Berezitako plantilletan egiten dutela lan. Sexuaren arabera banaketa ia aldatu ez bada ere, talde hori 294 pertsonatan handitu da (+% 3,1), 2017ko abenduaren aldean. Eta *zentro horiek mantentzeko laguntzei* dagokienez, Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak 41,98 milioi euro bideratu zituen 2018an (+% 7,8 2017. urtearen aldean). Horrez gain, LANBIDEK, 2018an, 4,5 milioi euro erabili zituen (+% 7,7 2017aren aldean), 4.545 langile ezinduri laguntzeko (+% 4,4) EAEko 35 EZBetan, EZBko jarduera profesionalerako laguntza-unitateetako 5107 adituren lanari esker.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak gizarteratze eta laneratze modalitate berezi hori laneratze enpresen bidez hedatzea sustatu nahi du; haren bidez, pertsona bat, bai besteren konturako langile gisa, bai bazkide langile edo laneko bazkide gisa, laneratze enpresa batean sartzeko kontratu baten bidez bideratzen da, laneko kontratua lehen kasuan eta sozietatekoa bigarrenetan, eta lehenago txertaketarako hitzarmen bat sinatuztik ondorioztatzen da. 2003tik 2019ra bitartean, 126 milioi euro inguru banatu ditu Eusko Jaurlaritzak laguntza-lerro horrek, urtean 37 erakunde onuradun batez beste eta 4.000 laneratze-langile onuradun. 2019an (abenduen 10eko behin-behineko datuak) 36 laneratze-laguntza eman ziren, eta haien zenbatekoa 10,9 milioikoa izan zen (10,2 milioiko hasierako aurrekontua, eta 0,7 milioi gehiagoko handitzea ekitaldian zehar). Laguntza horiek eman ziren 254 laneratze posturi eta ekoizpenari eta laneratze-erakundeetako 134 teknikariren lanposturi laguntzeko. Horrela, 2019. urtearen amaieran, laneratze postuak, guztira, 699 izan dira (aurreko deialdi berriagoak).

...

Soldatei dagokienez, EINen Soldaten Egituraren Urteko Inkestaren arabera, langile bakoitzeko urteko batez besteko irabazia 2017an (azken datua) EAEn 28.204 € zen, hots, % 2,6ko igoera aurreko urtearekiko. Kopuru hori Estatuko batezbestekoa baino % 19,3 handiagoa da denboraldi berean, eta autonomia erkidegoen zerrendako lehenengoa da; ondoren Madril eta Nafarroa daude. Sexuen arabera soldaten aldeari dagokionez, emakumeen batez besteko soldata txikiagoa zen gizonekoena baino autonomia erkidego guztietan 2017an, hala ere aldea desberdina da batzuen eta besteen artean. Enpleguak eta okupazioak erkidego bakoitzean duten egitura desberdina funtsezko faktorea da aldakortasun hori azaltzeko. Batez beste, emakumeen soldata gizonen soldataren % 78,1 zen (+0,4 puntu aurreko urtearen aldean) Euskadin.

¹¹ Arrazoietako bat da langabezia-laguntzari lotzeko, behin kotizaziopeko prestazioa amaituta, bizikidetz-unitatearen errenta kontuan hartzen dela, eta errenta hori, EAEn, laguntza lortzeko gehieneko tartearren gainetik egoten dela askotan. Hori dela eta, langabezia dauzen pertsona askok ezin dute laguntza hori eskuratu, eta sistema horretatik kanpo geratzen dira.

Eta laneko orduko irabazia kontuan hartuz gero -beharrezkoa baita lanaldi desberdinak dituzten langileak berdintasunaren aldetik aztertu ahal izateko- irabazia, 2017an, 18,48 euro izan zen lan egindako ordu bakoitzeko, 2016an bano % 1,7 gehiago. Orduko irabazi hori, urtekoa bezala, autonomia erkidego guztietako handiena da (eta estatuko batez bestekoa baino % 22,1 handiagoa -orduko 15,13 eurokoa da estatuan-). Sexuaren arabera, EAEko emakumeen orduko batez besteko irabazia 2017an 17,04 euro zen (+% 2,7, 2016aren aldean). Bestalde, gizonen kasuan, irabazi hori 19,55 euro arte handitu da (+% 0,9 2016. urtearen aldean). Sexuaren aldeko alde hori kontuan hartuz, emakumeek orduko Euskadin gizonen % 87,2 kobratu zuten, hau da, orduko irabazia % 12,8 txikiagoa izan zen. Alde hori puntu eta erdia murriztu zen azken urtean.

Bestalde, EINen “*Laneko Prezioen Indizeak*” (soilik lan-merkatuaren presioen eraginez lan-eskuaren prezioan izandako aldaketa neurtzen du, betiere eginiko lanaren kalitatean eta kantitatean eraginik izan gabe) erakusten duenez, 2008 eta 2017 bitartean (eskuratu dugun azken datu), soldatek % 3 egin zuten gora EAEn. Estatuan, berriz, % 1,9 jaitsi ziren. Eta eskuratu dugun 2017ko azken datuaren bilakaeran, LPI % 1,1 jaitsi zen EAEn (-% 0,5 Estatuan).

...

OSALANek (Laneko Segurtasun eta Osasunerako Euskal Erakundea) agerian utzi duenez, 2019an 35,26 **lan-istripu** izan ziren (lan-egunetan baja eragin duten istripu berriak, hain zuzen ere 1.000 langileko istripu kopuruaren eta berariaz laneko istripuen kontingentzia estalia duten Gizarte Segurantzako afiliatuen kopuruaren arteko zatiduraren bidez kalkulatzeko den kopurua) gure Erkidegoan milako (37,87 milako 2018an eta, beraz, ratioa 2,61 puntu murriztu da). Sektore bakoitzari erreparatuta, lehen sektorean izan zen intzidentziarik handiena (70 milako), 3,23 puntu jaitsi baitzen 2018aren aldean. Ondoren industria zegoen, 69,25 milako (+% 3,64 2018aren aldean) eta eraikuntza, 67,03 milako, 18,07 puntu murriztuta 2018aren aldean. Azkenik, zerbitzuen intzidentzia batez bestekoaren azpitik zegoen, 23,96 milako (-3,04 puntu).

Autonomia erkidegoei dagokienez, Lan eta Gizarte Ekonomia Ministerioak kalkulatzeko duen lanaldiko istripuen intzidentziaren indizeak erakusten duenez, Balear Uharteak ziren rankingeko buruan istripuetan 2019an, eta ondoren Gaztela-Mantxa zegoen. EAEn ratioa % 6,2 handitu zen, milako 36ko indizea izanda (+% 2,1), eta Estatuko batezbestekoaren gainetik dago, normala dena industria-sektoreak duen garrantzi handia kontuan hartzen badugu. Ehunekotan adierazita, Estatuko batezbestekoaren aldaketa negatiboa izan da aurten: -% 1,7.

Horrez gain, lan kontratu motaren arabera lan istripuei buruzko datuek erakusten dutenez, istripuen kopurua handiagoa da aldi baterako kontratu dutenen artean kontratu mugatua dutenen artean baino. Hala erakusten dute Lan eta Gizarte Ekonomia Ministerioaren 2018ko datuek. Zehazki, kontratu mugagabea zutenen istripu kopurua 28,6koa izan zen mila soldatapeko bakoitzeko (EPAren lan serieak erabiliz); aldi baterako lan-kontratua dutenen artean, berriz, 47,3koa izan zen milako. Istripuen banaketa zein den jakin beharko litzateke sektoreen, adinaren eta okupazio motaren arabera, behin betiko ondorioak atera ahal izateko. Eta, ikuspegi dinamikoaren arabera, nabarmentzekoa da 2009an kontratu mugagabea eta aldi baterako kontratua duten pertsonen arteko istripuen indizea 26,4 istripukoa zela 1.000 soldatapeko bakoitzeko, eta 2018an 18,7ra gutxitu zen.

Larritasunaren arabera, azken urtean gorabehera arinak % 9,7 handitu dira, eta larriak, berriz, txikiago egin dira (-% 4,1), eta bereziki istripu hilgarriak, % 23,5 murriztu direnak, aurreko urtean % 36 handituta. Gainera, ezbeharra izan zuten pertsonen % 75,6 gizonezkoak ziren.

...

Bestalde, Lan Harremanen Kontseiluak (LHK) emandako 2019ko behin-behineko datuen arabera, urtearen hasieran EAEko langileen % 34,2k zuen indarreko hitzarmena; % 47,3k, berriz, berritzeke zegoen hitzarmena zuen, eta % 18,5ek agortuta zeukan hitzarmena. **Negoiazio kolektiboaren** estaldura, beraz, langileen % 81,5engana heltzen zen (aurreko urtean baino 9 hamarren gehiago). Negoiazio-jarduerari dagokionez, urtean zehar 289 hitzarmen erregistratu ziren Euskadin, 2018an baino % 8,8 gutxiago. Horrek, 103.536 pertsonak lan-baldintzak berritzea ekarri du, aurreko urtean baino % 29,2 gutxiago. EAEn barruan, erregistratutako akordio kopurua Estatuan baino handiagoa izan zen arren (210

hitzarmen, 13, sektorekoak, eta 197, enpresakoak), EAEn eragina izanda (79 hitzarmen erregistratuta), azken horiek barne hartutako langile kopurua handiagoa izan zen (54.488 pertsona, EAEko hitzarmenetako 49.048ren aldean).

Horren ondorioz, hauxe da urtearen bukaeran negoziazio kolektiboaren egoera: langileen % 51,6k indarreko hitzarmena zuen (% 17,4 urtean erregistraturiko hitzarmenekin eta % 34,2 aurreko urteetan sinaturikoekin); % 33,4k luzatzeko zuen, berritzeke, eta gainerako % 15ak hitzarmen agortua zeukan (horrenbestez, egiteko zeuden hitzarmen % 48,4). Horrenbestez, 2019. urtearen amaieran, negoziazio kolektiboaren estaldura-maila % 85ekoa izan zen (2018an baino hamarren bat gutxiago).

Lortutako akordioen edukiei dagokionez, 2019rako EAEn indarrean dauden hitzarmenetan itundutako batez besteko soldata igoera % 2 da (% 2,33 estatuan), baina lanaldiaren batez besteko lanaldiaren murrizketa adostu da, urtean 1,69 ordu gutxiago (-1,44 ordu 2018an). Beraz, itundutako batez besteko lanaldia urtean 1.706 ordukua da. Lana eta familia bateratzeko neurriak direla-eta, Lan Harremanetarako Kontseiluak nabarmentzen duenez, indarreko hitzarmenen % 43,4k baino ez ditu sartu horrelako neurriak (% 45,2k 2018an), horietako gehienak edoskitzarorako eskubidea metatzeko aukerarekiko lotuak dira, baita indarreko legerian ezarritakoa hobetzen duten ordaindutako zenbait baimen ere. Azkenik, 2019an, Euskadin indarrean zeuden enpresa-hitzarmen kolektiboen kopurua 179 da (berdintasun-planak dituztenak), eta 44.177 langileei eragiten zien. Horrenbestez, indarreko enpresa-hitzarmenen % 28,4k, eta hitzarmen mota horiei lotutako langileen % 51,6k berdintasun-planak dituzte.

Bestalde, EINen "*Lan-kostuei buruzko hiruhileko inkestaren*" datuen arabera, 2019an (urteko batezbestekoa), **enpresa eta langileen artean hitzartutako hileko ordu kopurua** 147,50 izan zen, 2018an baino % 0,1 gehiago. Ordu horietatik, 120,68 (-% 1,8 2018an aldean), hots, % 81,7, benetan lan egin ziren, eta ratio nabarmen murriztu da azken urtean. Halaber, lan egin gabeko orduak 27,35 izan ziren 2019 langile eta hilabete bakoitzeko, hots, 2018an baino % 9,1 gehiago, eta benetan lan egindako orduen % 22,7.

Bukatzeko, LKHiren **lan-gatazkei** buruzko datuen arabera, 2016an guztira 304 greba erregistratu ziren EAEn, eta 79.804 lagunek hartu zuten parte. Orotara, lan egin gabeko 391.774 egun bildu ziren, hots, igoera nabarmenak gertatu dira 2018aren aldean, % 15,2koa greba kopuruan. Lan egin gabeko egunei buruzko kopuruetan, berriz, % 25,3 igo ziren. Parte hartu zuen langile kopuruari dagokionez, bestalde, % 63,9 handitu zen, besteak beste gizarte-ekimeneko irakaskuntza-zentroen grebengatik hiru lurraldeetan, eta industria siderometalurgikoaren grebengatik Bizkaian.

Bizi-baldintzak

Krisiaren ondorioz, nabarmen handitu zen pobrezia edo bazterketa arriskuan dauden EBko herritarren kopurua, eta 2012an izan zuen gehienekoa, % 25etik hurbil. Harrezkero beherantz joan da. Arrisku- edo bazterketa-arriskuak, gaur egun (2018, eskura dugun azken datua), biztanleen % 21,7ri eragiten die, hots, EBko 199,2 herritarrei, Europa 2020 Estrategian ezarritako irizpideen arabera. Estrategia horri, **“AROE tasa” (population at risk of poverty and exclusion)** deritzo. 2017aren aldean, 7 hamarren egin du behera Batasunerako batez besteko tasak (eraginpeko 3,8 milioi lagun gutxiago), eta, beraz, intzidentzia EBko zazpi herrialdetan handitu da: Danimarka, Estonia, Frantzia, Letonia, Luxenburgo, Finlandia eta Suedia (hala ere, Estonia eta Letonia izan ezik, gainerakoak Europako batezbestekoaren azpitik mantendu dira), eta gainerakoetan murriztu da. Espainian, 2018ko ratioa % 26,1 zen, Europako batez bestekoa baino 4,4 puntu handiagoa (eraginpeko 12,1 milioi lagun baino gehiago), eta puntu erdiko murriztapena izan du aurreko urtearen aldean.

EAEn (munduko testuinguruan 11. eta 12. postuen artean dagoena, Danimarka eta Finlandia artean, NBEren Giza Garapenaren Indizearen sailkapenaren arabera), pobrezia- eta bazterketa-arriskuak 2018. urtean eragiten du (EUROSTAT eta EINen metodologiaren arabera), biztanleen % 12,1ean, hots, 264.000 pertsonari (hala ere, interes handikoa izango litzateke, sexuaren araberrako informaziorik ez badago), 2017an baino 2,4 puntu gutxiago, eragina krisi hasieran % 13,9koa zenean (2008ko datua). Ratio hori beste urte batez baxu mantendu da Europan, Txekiar Errepublikakoaren antzekoa (urte honetan EBko tasarik baxuena duena). Estatuko autonomia-erkidegoen barruan errepikatzen den aldeko posizioa da.

Bilakaera positiboa izan da EAEn, AROPE tasa osatzen duten hiru elementuetan, hala ere, bakoitzean zenbait ohar egin behar dira:

1. 2018an, Europar Batasuneko biztanleen % 16,9 **txirotasun-arriskuan zegoen transferentzia sozialen** ostean; hala, biztanleak egoera horretan daudela jotzen da herrialde bakoitzeko kontsumo-unitateko diru-sarreraren banaketaren medianaren % 60 baino gutxiagoko diru-sarrerak dituztenean. Ehuneko hori aldatu gabe mantendu da 2017an, eta bost pertsonatik bat baino gehiago dago egoera horretan Espainian (% 21,5). EAEn, % 8,6ko tasa zen 2018an, eta azken urtean % 1,1 puntuko jaitsiera izan du, bost hamarrenekoa krisia hasi zenetik hona.
2. EBko herritarren % 5,8k gabezia material larria zuen 2018an, zeren eta **zenbait baliabiderik ez izatearen** menpeko egoeran bizi baitira hala nola ezin dituztelako fakturak ordaindu, etxea tenperatura egokian mantentzerik ez dutelako edo urtean astebeteko oporraldia ezin dutelako izan.. Ratio hori 8 hamarren murriztu egin da azken urtean eta 2008ko % 8,5aren azpitik dago. Herrialdeka, gabezia horren intzidentzia nabarmen aldatzen da, eta, gehienetan, emaitzak hobetu egin dira. Espainiaren ratioa % 5,4koa da (2017an baino 3 hamarren gehiago) eta EAEn % 2,6koa (2017eko % 3,7aren aurrean). 2008-2018 epea aztertuta, esan beharra dago bilakaera negatiboa izan dela, % 2,8tik % 3,2ra igaroz, beti % 5 baino gutxiagoko mailatan mantendu bada ere.
3. 2018an, Europar Batasuneko biztanleen % 9 **lan-intentsitate oso baxuko** etxeetan bizi zen; izan ere, egoera hori dela jotzen da etxeko 59 urte baino gutxiagoko helduek azkenengo urtean gutzizko lan-ahalmenaren % 20 baino gutxiago lan egiten dutenean (2017an baino puntu erdi gutxiago eta 2008an baino 2 hamarren gutxiago). Grezia (%14,6) eta Belgika (% 12,1) daude Europar Batasunaren rankingaren buruan; Txekia, Estonia eta Eslovenia, aldiz, ez dira % 5era heltzen. EAEn % 7,1ekoa da, EBko batez bestekoa baino txikiagoa (% 9), azken bi urteetan izandako jaitsiera handiari esker (-6,6 puntu portzentual), baina krisiaren hasierako % 6,5etik gora eusten dio. Espainia, bestalde, Batasuneko emaitzarik txarrenen artean dago (% 10,7), hala ere, 2,1 puntutan hobetu da azken urtean.

Bestalde, 2018ko zifrek, **EINen "Bizitza-baldintzei buruzko inkestan"**, ez dute joera argirik agertzen, 2017. urtearen aldean, izan ere, urte horretan, Euskadiko familien gabezia-adierazleen aldeko bilakaera gertatu zen, pobrezia energetiko tasan izan ezik. Oraingoan, zenbait adierazlek hobera egin dute, beste batzuek, berriz, okerrera:

- Aldeko bilakaera izan dutenen artean, gabezia materialaren indizea 9 hamarren jaitsi da azken urtean, pobrezia energetikoa bezala, 2016-2017an behera egin bazuen ere, azken urtean 8 hamarren jaitsi dena, Europako joerei jarraituz. Halaber, 4,2 puntutan murriztu da astebeteko oporrak hartu ezin dituzten familien ehunekoa, hala ere, eraginak (% 18,1) krisiaren aurreko zifren gainetik jarraitzen du.
- Kontratu datu gisa, 2018an handitu egin da hil amaierara zailtasunekin heltzen den familien ehunekoa, % 35en gainetik. Gauza bera gertatu da ustekabeko gastuei aurre egiteko gaitasunik ez dutela diotenen kasuan (% 23). Espainian zein EBN, berriz, ratio horiek bilakaera beherakorra da.

...

Bigarrenik, **2018ko Pobrezia eta gizarte-desberdintasunei buruzko inkestaren** emaitza nagusia, Eusko Jaurlaritzak egindakoa, okerragoa izan da azken bi urteetan, 2014-2016 aldian EAEko pobrezia eta prekaritate arriskuaren eraginean eta eragindako pertsona kopuruan gertatutako hobekuntzaren aldean. Hortaz, krisiaren aurreko ongizate-mailetatik urrundu da. Datu hori, hala ere, argitu behar da, aztertzen diren aldagaien arabera:

- **Biziraupen-pobrezia** arriskuari dagokionez¹², PGDIren arabera, 2018rako eragina % 8koa izango da, eta 172.307 pertsona eragingo dira, 2012 eta 2014ko tasen azpitik (% 7,3 eta % 8,2 hurrenez hurren), baina 2016ko datuaren 9 hamarren gainetik (% 7,1), eta % 14 gehiago termino absolutuetan. Hala ere, 2008ko datuekin alderatuta, txirotasun-tasak +2,3 puntu handiagoa izaten jarraitzen du eta 50.432 pertsona gehiago ukitzen ditu (urte horretan ukitutako pertsonen zifra 121.875 zen). Horrez gain, ongizaterik ez egoteko arriskua (gurea bezalako gizartean itxaroten den gutxieneko ongizate-maila mantentzeko eskatzen diren gastu-beharrekin lotzen dena), handitu egin da 2016 eta 2018 urteen artean. Horrela, % 18,4tik % 22,4ra pasa da.
- **Metaketa-pobrezia arriskua**, epe ertain eta luzera onargarriak diren bizi-baldintzak finkatzeko gaitasunik ez edukitzearekin, ezohiko gastu-beharrei aurre egiteko edo sarrera-gabezia hornitzeko erreserbako ondare minimo bat edukitzeko gaitasun gabeziarekin lotzen dena, % 1,6 arte jaitsi zen 2014-2016an, eta berriro % 0,9ra 2016. eta 2018. urteen artean. Mota horretako pobrezia eragindako pertsona kopurua, beraz, 19.479an kokatu da 2018an, 2008ko 32.838en % 40,7 azpitik. Hala ere, aldeko bilakaera hori ez da hedatu beste prekaritate forma batzuetara dimentsio horretan: dimentsio horretan, ongizate-gabezia forma desberdinek biztanleen % 20,2rengan eragin zuen 2018an (435.595 pertsona), 2016an baino 3,2 puntu gehiago, eta 2008an baino 1,6 puntu gehiago (% 18,6).
- Arrisku-problematika edo -egoerak ez direnez automatikoki benetako pobrezia- edo estutasun-bizipen bilakatzen, PGDI **benetako pobrezia adierazlearekin** osatzen dute azterlana, hau da, arlo batzuetako bizimodu egokiak beste arlo batzuetako gabeziak orekatzen ez dituen egoerak zehazten dituzte. Adierazle horrek, 2016 eta 2018 urteen arteko prekaritate forma larriagoen goranzko joera berretsi du, hala ere, mantentze-pobrezia jasotakoa baino txikiagoa. Horrela, deskribatutako prozesuen arabera, % 5,7tik % 6,1era igo zen benetako pobrezia-tasan 2016. eta 2018. urteen artean. Termino absolutuetan, benetako pobrezia 2018an 130.965 pertsonengan eragin zuen, 2016an baino % 6,9 gehiago (122.566), eta 2008an baino % 46 gehiago (89.706).

¹² Biziraupen-pobrezia testuinguruan, pobrezia jasateko arrisku-egoerak, oinarritzko beharrak (elikadura, etxebizitza, jantziak eta oinetakoak) asetzeko behar adina diru-sarrera ez izatearekin lotzen dira. Beste alde batetik, ongizatea ez izateko arriskua, hau da, oinarritzko beharrak asetzeaz harago gizarte jakin batean espero diren ongizatearen eta erosotasunaren gutxieneko maila eusteko beharrezko gastuei aurre egiteko behar adina diru-sarrera ez izatearekin lotzen da.

Adierazle horren bilakaerari dagokionez, halaber, emaitza hauek nabarmendu behar dira:

- ✓ EAEko biztanleen banaketa aztertzen badugu, *ongizate-pobrezia eskalako posizioaren* arabera, biztanleen % 41,2 erabateko ongizatean zegoen 2018an. Horrela, proportzio hori EPDSk duen sail historikoaren handiena da. Hala ere, 2016-2018 aldian aldaketa gertatu zen aurreko bi urteen aldean: pobrezia eragindako taldeen eragina handitu zen, eta bestelako ongizate-gabeziak eta ongizateaz gozatzeko mugatzen duen arriskuak handitu ziren. Kategoria horiek biztanleen % 25,3an eragin zuen 2016. urtean, eta % 30,4ra arte handitu zen 2018an, haietako batek gora egin zuelako. Horren ondorioak nabariak dira, 2012. eta 2014. urteetan gertatu zen moduan, euskal gizartearen, 2016 eta 2018. urteen artean, gizarte polarizazio prozesuak eta beheranzko mugikortasuna gertatu zirelako.
- ✓ *Lurralde dimentsioan*, 2018an nabarmentzeko alderdi nagusia da Arabaren posizioaren hobekuntza handia. Horren aldean, Gipuzkoak behera egin du, eta Bizkaia bereziki. EAEn gehien urbanizatutako eremuen barruan, alderdirik nabarmenena da Gasteizko eskualdearen egoera zeharo hobetu dela. Hango benetako pobrezia-tasa nabarmen murriztu da, 2016ko % 10,6tik 2018ko % 6,9ra. Bilbon, berriz, 2016. eta 2018. urteen artean Euskadiko eremu askotan ikusten den okerrago erlatiboa gehien jasan duen eskualdeetako bat da. Bere benetako pobrezia-tasa 2,4 puntutan handitu da, eta benetako pobrezia-aren % 10eko atalasea gainditu duen eskualde-esparru bakarra da.
- ✓ Inkesta honetan aztertzen diren *aldagai sozioekonomikoetarako hurbilketa sintetikoa* da. Benetako pobrezia-egoeren % 66,4 2018. urtekoak dira, eta berariazko lau familia motakoak dira: EBtik kanpoko atzerritarrek osatutako familiak (% 31,5), lanbide egonkorrik ez duten 45 urtetik gorako pertsona familia taldeak (% 13,6), familia-talde hori bera, okupazio egonkorrik gabeko titularra 45 urtetik beherakoa da (% 12,4) eta guraso bakarreko familiak, okupazio egonkorrik ez duten 45 urtetik beherako emakumeak buru direla (% 8,9).

...

Beste gai bati eutsiz, Txostenak **egoitza-baztertzearen** fenomeno aztertu du. Nahiz eta fenomeno berria izan, krisi ekonomikoarekin egunerokotasuna hartu du eta Europar Batasunak lehentasunezko zat jo du pobrezia-aren eta gizarteak baztertzearen kontrako borrokari lotutako agenda politikoan, 2020rako Estrategia Europarraren esparruan.

Egoitza-baztertze larriko egoeran dagoen pertsona kopuruari dagokionez, EAEn bizi direnean artean, haien ezaugarri demografikoak eta bizitza-baldintzak eta bizitza-ibilbideak ezagutzeko, Eusko Jaurlaritzak "*EAEn bizitegi-bazterketa larrian dauden egoerari buruzko IV. azterlana*" egin zuen. Horri esker, 2012tik egiten dituen zenbaketen jarraipena egiteko aukera izan zuen. Hauek izan ziren emaitza nagusiak:

- *Zenbaketa-aren bilakaera* EAEko hiriburuetan (non 2018an zenbatutako pertsonen % 78a dagoen), goranzko joera agertzen du, Bilbon eta Donostian funtsean, eta jaitsiera arina izan du Gasteizen. Funtsean, igoera nabarmena erakusten dute kalean lo egiten duten pertsonen artean. Bestalde, ostalua duten zentro eta zerbitzuetan zenbatutako pertsona kopuruak ere gora egin du, hala ere, zertxobait bakarrik. Zentro horietako okupazioa handia zen dagoeneko 2016an (% 83), eta gaur egun, neurri handiagoa da (% 92).
- *Taldearen karakterizazioari* dagokionez, etxerik gabeko emakumeen proportzioa zertxobait handitu da azken bi urteetan. Hala ere, txikia izaten jarraitzen du, haietarako berariaz diseinatutako baliabideetan izan ezik. Adinari dagokionez, adingabe gehiago dago, neurri handi batean ostalua duten baliabideetan dagoen familia kopurua handitu delako, seme-alaba adingabeak dituztenen kopurua hain zuzen ere. Jatorri atzerritarreko pertsonen pisu erlatiboa kalean bakarrik handitu da, eta osasun-egoerari dagokionez, pertsona horien % 20k baino gehiagok arazo mentalak ditu. Etxerik gabeko egoeraren iraupenari dagokionez, % 25,5ak urtebete baino gutxiago darama egoera honetan; % 37,5ak, urte bat eta hiru artean; % 12,7k, 3 eta 5 urte artean, eta % 24,3k, 5 urte edo gehiago.

- *Dirusarrerei* dagokienez, % 26,7k ez du inolako dirusarrerarik jasotzen. Sarrera-iturri nagusia laguntza publikoak dira (% 44,8), eta DBE da neurri handiagoan jasotzen duten diru-laguntza (% 23,8). Beste diru-sarrera iturri batzuk dira lanetik eratorritakoak (% 19). Bestalde, % 17k, laguntza pribatuen dirusarrerak bakarrik jasotzen ditu. Bilakaeraren ikuspegitik, DSBEren estaldura handitu egin da, eta 2012ko % 19,8tik 2018ko % 23,8ra pasa da.
- Bizitegi-bazterketako egoera horiek sortu ziren *arrazoiak* aztertzen badira, egiturazko faktoreak nagusi dira (% 63,9) -lan arazoak, ekonomikoak...-, eta horien atzetik, harreman arrazoiak (% 32,4) -familia artekoak edo bikotea banantzea- eta arrazoi pertsonalak (% 31,2) -mendekotasunak, osasuna eta abar- daude. Nabarmenezkoak dira sexuaren arabera izandako diferentziak, non harremanen gaineko faktoreak kausen % 57,4 baitira emakumeen artean. Gizonezkoetan, berriz, ez dira % 25era iristen.
- Azkenik, kalean lo egiteak arrisku handiagoa dakarkie era guztietako *irainak, lapurretak eta erasoak* jasateko, eta emakumeak dira kaltetuenak. Sexuaren araberako diferentzia nagusiak sexu-erasoetan izaten dira: inkestaturiko emakumeen % 23,4k jasan ditu horrelakoak. Galdetegiarri erantzun zioten gizonen % 2,1ek besterik ez du horrelakorik pairatu, baina eraso fisikoak oro har nahikoa ugariak dira, emakumeen nahiz gizonen artean (% 53,3).

Egoera horren aurrean, euskal erakundeek erakunde arteko akordio bat sinatu zuten 2018an, "*Etixerik gabeko pertsonentzako euskal estrategia 2018-2021*" garatzeko, Euskadiko udalerrri handietan kalean lo egiten duten pertsona kopurua nabarmen murrizteko -% 20 gutxienez-. Horretarako, pertsona horiei laguntzeko politika integralak garatuko dira. Agiri horri atxikitzea borondatezkoa eta loteslea da, eta helburua da alde zuzenetik adostutako zenbait printzipio, xede eta zuzentarau jasotzen dituen gida izatea. Horrela, hemendik aurrera, erakunde bakoitzak berariazko jarduerak zehaztuko ditu.

Estrategi berri honekin, sinatu duten erakundeek berezko plan bat diseinatzeko konpromisoa hartu dute, erabakitako zuzentarauak gauzatzeko jarduera zehatzekin. Jarduera horiek, berriak edo ez izan daitezke, eta banaka (esku hartutako erakunde bakoitzak) edo erakunde bat edo gehiagoren arteko lankidetzaren bidez egin ahalko dira. Horrela, gizarte, osasun, enplegu, etxebizitza edo dirusarrerak bermatzeko zerbitzuen arteko lankidetzaren bidez garatu ahalko dira jarduerak.

...

Horrez gain, EAEn, **familia-sistemen tipologia** nabarmen aldatu egin da azkenengo hamarkadetan, prozesu demografiko, sozial eta kulturalen ondorioz. Aldaketa nabarmenen artean, hauek daude: etxe-moten aniztasun gehiago; batez besteko tamainaren murrizketa; aldaketa handiak etxe horietako erreferentziazko pertsonen profilean; etxean dauden adingabeen proportzioaren murrizketa eta menpekotasun-egoeren areagotzea.

Azkenengo urteotan, familia-erakundean egondako eraldaketa handiek eta horrek ugalkortasunean izandako eraginak interes publiko handia sorrarazi dute, horrek guztiak dituen ondorioak direla-eta. Ugaltzeko adin egokiak eta lanean hasteko eta laneko promoziorako adinak bat datoz eta horrek oso egoera zailean kokatzen ditu emakume gazteak haurrak edukitzeko erabakiari dagokionez. Gai horiei dagokienez, EINen "*2018ko ugalkortasunari buruzko inkestak*" jaiotza-tasarako eragozpenak eta pizgarriak aztertzen ditu, emakumeen ikuspegitik.

Hasteko, nahi baino seme-alaba gutxiago dituzten euskal emakumeei horren arrazoiak galdetu zaie, eta % 23,9k (Estatuan, % 25) lan-arrazoiak edo familia eta lan bizitza bateratzeko arazoak aipatu dituzte. Ondoren, arrazoi ekonomikoak aipatu dira (% 16,6), eta jarraian, seme-alabak geroago izateko asmoa (% 15,8). Beste arrazoi batzuk osasuna (% 15) eta bikote egokirik ez izatea (% 10,3) dira.

Ugalkortasun-tasak handitzeko beharrezko neurriei dagokienez, % 22,8k uste du amatasun eta aitatasun baimenak luzeagoak izan beharko lirakeela (eta % 30,7k hala uste du 30-34 urtekoen taldean), % 11,9k malgutasuna eskatzen du seme-alabak dituzten gurasoen laneko ordutegian eta % 10 18 urtetik beherako seme-alaba adingabeak dituzten familientzako baliakizuna ematearen alde agertzen da, beste neurri batzuen artean.

Halaber, EUSTATEk *“Lana eta bizitza pertsonala eta familia bateratzeari buruzko inkesta”* egiten du (LBI), eta 2018ko emaitzetan nabarmentzen denez, lehenik eta behin, etxetik kanpora lan egiten duten emakumeek, gainera, egunean % 42,4 ordu gehiago ematen dituzte seme-alaba adingabeak eta mendetasunean bizi direnak zaintzeko gizonezkoek baino, eta % 71,4 gehiago mendeko pertsonen zainketan. Bestalde, % 50 denbora gehiago etxeko lanetan. Gizonezkoek, ordea, 3,3 ordu erabiltzen dituzte egunean-egunean adin txikikoak zaintzeko; emakumezkoek, ordea, 4,7 ordu. Alde hori handiagoa da menpeko pertsonen zaintza kontsideratzen badugu; izan ere, gizonek egunean 1,4 ordu ematen dute jarduera horretan eta emakumeek, berriz, 2,4 ordu. Horrez gain, etxeko lanetan, emakumeek 2,1 ordu ematen dituzte batez beste egunean, eta gizonek, berriz, 1,4 ordu.

Batezbesteko horiek batuz, emakumeek etxeko lanetan eta zainketa lanetan emandako denbora, guztira, 9,2 ordu dira, gizonen 6,1 orduen aurrean. Beraz, tarte % 50,8koa da (% 50, 2017an). Beren gain hartutako kargen inguruko desberdintasun horrek ondorioak dakartza etxeko lanen banaketarekiko gogobetetasunean, zeren eta emakumeek, batez beste, 5,7ko gogobetetasun-maila adierazten baitute 10etik ezkontideak edo bikotekideak etxean egiten dituen lanen gainean; gizonezkoen kasuan, berriz, 7,6koa da.

Enpresan edo erakundearen zenbait baimen eskatzeko zailtasunari dagokionez, datuek agerian uzten dutenez, gora egin dute zailtasunek, oro har, 2010-2018 aldian (zailtasun orokorra 2,6tik 3,6ra handitu da). Hala ere, 2017. urtearen aldean, 2018an murrizketa hautematen da. Horrek joera-aldaketa adieraz lezake, bateratzearekin lotutako baimenak eskatzeko zailtasun-mailan, mota guztietan, noizean behingo absentzien kasuan eta indize orokorrean izan ezik, 3,7tik 3,6ra pasa dena.

Langileek erraztasun handiagoarekin bateratzeko neurriei dagokienez, Eusko Jaurlaritzako Familia Politikarako Zuzendaritzak dio oso gutxitan parte hartzen dutela gizonek eszedentzia eta lanaldi murrizketen eskaeretan. Horrez gain, azken urteetan ez da nabarmen aldatu. Eusko Jaurlaritzara egindako laguntza-eskaeren % 4,37k bakarrik sinatu zuten gizonek 2018an, lan-eszedentzia bat eskatzeko. Gauza bera esan litzake lanaldi-murrizketei dagokienez. Hala ere, gizonezkoen partaidetza-ratio horietan handiagoak dora (eskaeren % 9,5 2018an). Tarte hori Europar Batasun osoan gertatu da. Hor, EUROSTATEk dio batez beste zainketa-lanekin bateratzeko lanaldia murriztu zuten langileen % 18ak bakarrik gizonak izan zirela.

Azaldutako egoera horiek arintzeko, familiei laguntzeko planak abiarazi zituen Eusko Jaurlaritzak 2002an, zertarako eta familiek seme-alaba kopurua askatasunez erabakitzea galarazten duten eragozpen ekonomikoak eta gizarte eta laneko eragozpenak gaintzeko. Hala, Familiei Laguntzeko Legea onetsi zuen 2008an, markoari lerrun juridiko handiagoa emateko eta familia politika integralerako oinarriak ezartzeko, betiere familien eta familiako kideen ongizatea eta bizikaltatea hobetze aldera. Familientzako zuzeneko laguntzak 2002an hasi ziren I. Familia Planarekin. Harrezkero, 2015era arte, 640 milioi euroko gastuak izan dira laguntza horietan, gutxi gorabehera erdibana banatuta jaiotza, adopzio edo aurre-adopzioko harrerarako laguntzen eta bateratzeko laguntzen artean.

II. Familia Planaren indarraldia bukatuta (2011-2015), eta emandako laguntzen kopuru zehatzei dagokienez, plan horren indarraldian 133,3 milioi euro erabili ziren seme-alaben jaiotzagatik eta mantentzeagatik, guztira 157.738 espediente. Uztartzeko laguntzek, bestalde, 136,3 milioi euroko gastua ekarri dute, eta guztira 97.086 onuradun izan dira. Azken finean, azterturiko laguntza-lerroek 270 milioi euro dakartzate, gutxi gorabehera %50ean banatuta. 2016-2018 aldiari dagokionez, familiei emandako zuzeneko laguntzetan egindako gastu osoak gora egin du dagozkien aurrekontu-likidazioen datuen arabera, 194 milioi euro arte. Hala ere, ez dago kontu-sail horiei buruzko informazio zehatzik, ez eta egindako ekimenei buruzkorik ere.

III. Planaren bilakaera familien aldeko politikei buruzko gogoetarako abiapuntua izan zen, baita 2018an EAEko administrazio guztietarako sinaturiko "Familien eta haurren aldeko ituna" sinatzeko ere. Itun hori diagnostiko partekatu batean oinarritzen da, 2018-2022 aldirako Familiei Laguntzeko IV. Plana diseinatzeke balio izan duena. Oraindik ez dago horri buruzko informazio zehatzik atal hau amaitu zenean.

...

Amaitzeko, Txosten Sozioekonomiko honen edizioak beste atal bat barne hartu du EAEko gizon eta emakumeen arteko berdintasuna aztertzeke, **Genero-berdintasunaren indizeari (GBI)** jarraituz, gizonen eta emakumeen artean beren ongizatean eta garapen pertsonalean eragiten dituzten zenbait alderdi nagusitan dauden desberdintasunak laburtzen dituen adierazle sintetikoa dena, EUSTATEk "Genero Berdintasunerako Europako Institutuaren" (EIGE) metodologia erabiliz. Metodologia horrek, gainera, EAEn genero-berdintasunean gertatutako aurrerapenak EBko herrialdeek ematen duten erreferentziarekin alderatzeko aukera ematen du. Hona hemen neurketa horren emaitza nagusiak:

- EAEko 2018ko GBI 69,3 puntutan kokatu da (2015eko datuak). 28ko EBren batezbestekoa baino puntu gehiago lortu ditu aztertzen diren dimentsio guztietan: Baliorik handienak, Euskadin, arlo hauetan lortu dira: osasuna, dirua eta enplegua. Baxuenak berriz, boterean.
- 2010., 2012. eta 2015. urteen artean, EAEko GBIn bilakaera positiboa da, 68,8 puntu lortu zituelako 2010. urtean; 69,1 puntu 2012an, eta 69,3 2015ean. Horrez gain, genero-berdintasuneko adierazleak hobetu ziren enplegua, dirua eta ezagutza arloetan, azken horretan bereziki. Hor, adierazlea 2,7 puntu igo da, azterketa eremuen araberrako banaketa hobetu delako nagusiki, izan ere, 2010ean izandako 53 puntutatik 2015eko 57,7 puntutara igo da. Horren aldean, denbora, boterea eta osasuna arloen adierazleek okerrera egin dute, denbora batik bat. Hor, adierazleak 2,7 puntu galdu ditu. Jaitsiera hori gertatu da gizarte-jardueren gertatutakoaren ondorioz, 60,8 puntutatik 56 puntutara pasatu delako, 2010etik 2015era.
- Europako alderatzea: EAE Suedia, Danimarka, Finlandia, Herbehereak, Frantzia, Erresuma Batua, Belgika eta Irlandaren atzetik kokatu da, baina Europar Batasuneko gainerako 20 kideen aurretik, baita Europar Batasuneko batezbestekoaren aurretik ere. Espainiako GBI 68,3 puntukoa zen 2015ean, puntu bat EAEn azpitik. Horrez gain, Euskadik Espainiak baino baliorik altuagoak lortu ditu 2015ean, GBIn dimentsioen erdiaren adierazle partzialetan: Espainiako emaitzak alde handiagoarekin gaudituz dituen arloa diruarena da. Hor, 8,6 puntuko aldea dago, baina denbora (+6,7) eta osasuna (+1,3) arloen aurretik ere kokatu da. Horren aldean, ezagutza (-1,4) eta boterea (-4,1) dimentsioetan desabantaila gertatu da, eta enpleguaren parekoa izan da (-0,2). Genero-tarterik ez dago dirusarreraren eta osasun-arretaren adierazleetan, eta oso handia da botere ekonomikoetan.

Gizarte-babesa

Lehendabizi, EUSTATen 2018ko "**EAEko gizarte-babesaren kontuaren**" arabera, Euskadin, urte horretan funtzio horretarako bideratutako baliabideen bolumen osoa 18.557 milioi euro izan zen, % 4 gehiago, eta 722 milioi gehiago 2017an baino. Horrela, urte horretako BPGren % 24,2a da (2008an baino 4,4 puntu gehiago, eta 2017an izandako ratio bera). Gizarte babesaren gastuak etengabe egin du gora eskuragarri dugun urteetako seriean, eta biztanleko gastua 6.402€ izan zen 2008an. 2018an, berriz, 8.496 (+% 32,7). Horrez gain, EUROSTATen 2017rako azken datuen arabera, Euskadin gizarte-babesean egindako per capita gastua, erosteko ahalmenaren parekotasunean neurtuta, 8.741€ izan zen, EBren batezbestekoaren gainetik (8.388€), eta baita Estatuko batezbestekoaren gainetik ere (6.234€), baina euroguneko per capita 9.261 euroen azpitik.

Bigarrenez, 2019an, milioi erdi pertsonak baino gehiagok (519.624 gutxi gorabehera) **Gizarte Segurantzaren sistemako pentsioak** jaso zituen gure erkidegoan (kotizaziopekoak eta kotizazio gabekoak¹³), 2018an baino % 1,3 gehiago. Azken urteetan gertatzen den moduan, igoera hori gertatu da kotizaziopeko pentsioen onuradunen eraginarengatik eta bilakaerarengatik, izan ere, beste modalitateak, oro har, gutxienera zifretan mantendu dira. Hala, Gizarte Segurantzak emandako prestazio ekonomikoak jasotzen dituzten EAEko biztanleen ehunekoa 23,7ra heldu zen, aurreko urtean baino 2 hamarren gehiago.

Kotizaziopeko pentsioei dagokienez (onuradunen % 97,7a ekarri dute 2019an, eta gastuaren % 99,4), onuradunen batez besteko pertsona kopurua 2019an 507.617 izan da (+% 1,2), guztira 558.524 pentsio jaso dituztenak (+% 1,3), pertsona batek kotizaziopeko pentsio bat baino gehiago jaso ditzakeelako, eta urteko gastua 9.440,8 milioi eurokoa izan zen, 2018an baino gehiago. Kotizazio gabeko pentsioei dagokienez, 2019an 12.007 onuradun zeuden, eta horrek, 61,7 milioi euroko gastua ekartzen zuen urtean. Laburbilduz, behin-behineko datuak erabilia, esan dezagun pentsioen ziozko gastua EAEn 9.502,5 milioi eurokoa izan zela guztira 2019an, 2018. urtean baino % 5,7 gehiago. Hortaz, BPGren gaineko ehunekoa hiru hamarren handitu zen aipatutako urtean, % 12ra arte (EUSTAT erakundearen behin-behineko datuak aintzat hartuta).

Gizarte Segurantzak EAEn dituen kotizaziopeko pentsioen gastua eta Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiaren kuoten bilketako kopuruak erkatuta ikusten denez, 2018an (bi datuak ditugun azken ekitaldia), gastua 8.930,4 milioi eurokoa zen gure zenbatespenen arabera. Sarrerak, berriz, 7.040,9 milioi eurokoak ziren eta, beraz, saldo negatiboa izango litzateke, 1.889,7 milioi euro; 2017. urtean -1.689,9 milioi ziren.

Bestalde, **Diru-sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren** funtsezko prestazioa Diru-sarrerak Bermatzeko Errenta (DSBE) izenekoa da, Gizarteratzeko eta Diru-sarrerak Bermatzeari buruzko abenduaren 23ko 18/2008 Legeak ezarritakoari jarraiki. Laguntza horien ondorioz, 2018ko PGDIren arabera, pobrezia-mugaren azpitik bizi diren pertsonen kopurua % 33,6 jaitsi da Euskadin. Zifra horietatik ere ondorioztatzen da Sistema hori, pobrezia-arriskuan dauden biztanleen % 69,3rengana heldu zela aipatutako urtean: 136.567 lagun (biztanleria osoaren % 6,3).

DSBEren bizikidetzaren unitate hartzaileen kopurua, 2019an, 52.455 da (abenduko datua, hots, 93.350 onuradun), 2018. urtea amaitutakoan laguntza horiek jasotzen zituzten 55.380en aldean. Hala, 15 urtez etengabeko hazkundea izan ondoren (1999 eta 2014 bitartean), hirugarren urtez behera egin du, azkenean % 5,3. LANBIDEn 2019ko espediente aktiboen fitxari esker, jakin badakigu 52.455 pertsona titular zeudela inskribatuta, % 41,6 gizonezkoak ziren eta % 58,4 emakumezkoak. Onuradun gehien biltzen dituen adin-tartea 40-59 urte bitartekoa da (gutzizkoaren % 48, 2018an baino puntu bat gehiago), eta nabarmentzekoa da ere 7.988 jasotzailek 30 urte baino gehiago dituztela (% 15,2). LANBIDEn arabera, hauxe da bizikidetzaren unitate hartzailearen pertsona titularraren profila (aztertutako sailean ia aldatzen ez dena): espainiar nazionalitateko emakumea, 40 urtetik gorakoa eta oinarrizko ikasketak dituen (% 69,3k nahitaezko ikasketak ditu, % 10,1ek lanbide titulazioaren bat eta % 4k unibertsitateko titulazioa). Gainera, prestazioa jasotzen duten atzeritarrak gutzizkoaren % 39,5 dira (% 39,4 2018an), eta titular jasotzaileen % 25,6 pentsiodunak dira (% 25,7 2018an).

Horrez gain, bizikidetzaren unitate hartzaileen % 19,9k soldata-errenten osagarri gisa jasotzen dute DSBE (2017 eta 2018ko ratio bera). DSBEren osagarriari dagokienez, lehengo etxebizitzako prestazio osagarria da (EPO), 24.479 bizikidetzaren unitatek jaso zutena aipatutako urtean, guztien % 46,7a. Bestalde, unitate horien 8.737 titularrek guraso bakarrak izateagatik osagarri bat jasotzen dute (% 16,7k).

2010ean, Etxebizitzaren Prestazio Osagarria (EPO) abian jarri zen, arestian aipatu dugun 18/2008 Legea garatzeko. Haren helburua Diru-sarrerak Bermatzeko Errentaren osagarri diren prestazio ekonomikoaren sistema egituratzea da, biztanleriako talderik ahulenek etxebizitzaren inguruko gastuak ordaindu ahal izan dezaten. Indarraldiko lehen urtean (2010), guztira 50 milioitik gorako gastua izan zuen EPOk, eta urtez urte joan da handitzen gastua, 2016ko 91 milioi

¹³ Kalkulu horietan ez dira barne hartu laguntza-pentsioak eta LISMItik eratorritakoak, desagertuz joan direnak. Gainera, ez dago informazio eguneraturik. Dena den, gutzizkoaren gaineko pisua % 0,4 azpitik dago.

euroraino (orain arte gehieneko zenbatekoa izan dena). 2019an, 75,78 milioi euro erabili ziren prestazio horretarako, (2018ko -% 6aren aldean). Titular jasotzaileen kopuruari dagokionez, arestian esan bezala, DBEren onuradunak ziren 24.479 bizikidetz-unitatek gainera EPO jaso zuten 2019ko abenduan (aurreko urtean baino % 5,3 gutxiago).

EPO abian jarrita, gizarte-larrialdirako laguntzak (GLL), diru-sarrerak bermatzeko euskal sistemaren hirugarren tresna denak, jatorrizko helburua berreskuratu du (oinarrizko berariazko beharrei aurre egitea, etxebizitzarekin loturikoak nagusiki, batzuetan bat-batean gertatu direnak, gizarte-bazterkeriako egoerak prebenitzeko, saihesteko edo arintzeko beharrezkoak diren gastuei aurre egiteko nahikoa baliabiderik ez duten pertsonentzat), eta nabarmen murriztu da hien aurrekontu-saila. Datu ofizialak ditugun azken urtean, hots, 2018an, laguntza horietarako 34,29 milioi euro bideratu ziren (+% 0,7 2017. urtearen aldean). Halaber, guztira 29.035 kontsumo-unitate hartzaile zenbatu ziren, 2017an baino % 1,8 gutxiago, eta orotara 59.719 laguntza eman ziren hainbat kontzepturengatik, hala nola oinarrizko beharrak (8.975 laguntza), alokairua (7.589) edo interesen amortizazioa (3.247), hots, laguntza bakoitzeko batez besteko zenbatekoa 574,19 euro da (+% 0,14 2017aren aldean). Urte horretan, bigarren aldiz, berariazko kategoria gisa "energia" barne hartu zen (2016. urtera arte "beste mantentze-gastu batzuen" barruan sartzen zen), 17.712 laguntza jasotzen zituena (2017an baino % 13 gehiago, eta guztien % 29,7), 7,19 milioi euroko zenbatekoaren truke (aurreko urtean baino % 22,1 gehiago, eta GLLra bideratutako funtsen % 21).

Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemak, 2019an, 456,8 milioi euro gastatu zituen orotara, 2018an baino % 3,4 gutxiago. Honelaxe daude banatuta: 346,71 milioi Sarrerak Bermatzeko Errentan eginiko gastuari dagozkie (guztizkoaren % 75,9, eta 2018an baino % 3,1 gutxiago), 75,78 milioi Etxebizitzaren Prestazio Osagarriarako (guztizkoaren % 16,6 eta 2018an baino % 6 gutxiago), eta eginiko zenbatespenen arabera, Sistemaren gastu agregatua kalkulatzeko, Gizarte Larrialdirako Lagunetarako erabilitako 34,3 milioi eurori eutsi egin zaie 2019an (Sistemako gastu guztiaren % 7,5), laguntza horri buruzko datu ofizialak izan arte.

Konparazioa egite aldera, Osasun, Gizarte Politika eta Berdintasun Ministerioaren "*Gizarteratzeko Gutxieneko Errenten Txostena*"ri esker, autonomia erkidegoetako sarrerak bermatzeko sisteman kopuru handien konparaziozko segimendua egin daiteke, betiere era askotako araudiak eta sistemak garatzeko maila ezberdinak daudela kontuan izanik. 2018ko ekitaldiari buruzko txostenaren arabera (argitaratutako azkena), urte horretan gure erkidegoak 6.062,40 euro gastatu zuen urtean prestazio horien titular bakoitzeko, estatuko 5.181,25 euroko batez bestekoaren aldean (% 17 gehiago), eta haren estaldura-tasa % 32,9koa izan zen mila biztanleko. Estatuko batez bestekoa, berriz, 6,28 izan zen mila biztanleko. Azterlanaren arabera, gure Erkidegoak 2018an Estatuan prestazio horietarako emandako funts guztien % 28,9 erabili zuen DBE-erako gehi EPO, autonomia erkidegoen arabera. Euskal biztanleriak Estatu osoan duen pisuaren arabera egokitu beharko litzaiokeena baino askoz portzentaje handiagoa da; izan ere, % 4,7koa da aipaturiko urtean.

Bestalde, **Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistema (GSES)** arretako sare publiko egituratua da, erantzukizun publikokoa, eta bere helburua da gizarteratzea, autonomia eta ongizatea bideratzea pertsona, familia eta talde guztiei, sustapen, prebentzio, babes eta laguntza funtzioa garatuz, pertsona eta harreman prestazio eta zerbitzuen bidez funtsean. Gizarte-zerbitzuei buruzko abenduaren 5eko 12/2008 Legeak arautu eta agintzen du, eta hauek dira bere ezaugarri nagusiak: gizarte-zerbitzuetan eskubide subjektiboa ezartzea, sistema osatzen duten prestazio eta zerbitzuen katalogoa definitzea, eskubide horren eragina zehaztuz, eta garatu eta ezartzen dela bermatuz, eta azkenik, aipaturiko katalogoaren garapena aurreikustea, prestazio eta zerbitzuen zorro baten bidez, haren ezaugarri nagusiak eta sarbide-baldintzak definitzen dituen.

EAEko Gizarte Zerbitzuen gastua 2017an (datuak dituen azken urtea) 2.751,1 milioi eurokoa izan zen, aurreko urtean baino % 5,4 gehiago, EUSTATen "*Gizarte Zerbitzuei eta Gizarte Ekintzari buruzko Estatistika*"ren arabera. Gastu hori, gure erkidegoko BPGren % 3,73 ekartzen du urte horretan, eta biztanleko 1.264,4 €-ko gastua batez beste, 2016an baino % 5,2 gehiago. Gastuaren % 70, ia 2.000 milioi euro, gastu arruntei dagokio, eta horietatik, 791,4 milioi euro familientzako transferentzietarako erabili ziren (-% 1,2 2016aren aldean). Horrez gain, administrazio publikoen finantzazioa 1.919,8 milioi eurokoa izan zen (+% 2,5 aurreko urtearen aldean), guztizkoaren % 69,8. Bestalde, sektore pribatuak gainerako % 30,2 ekarri zuen.

Gizarte zerbitzu ugarien artean, biztanleentzako eta adineko pertsonentzako zerbitzuak dira baliabiderik gehien jasotzen dituztenak, bien artean gastuaren % 64,6 hartzen baitute (guztizkoaren % 38,6 eta % 25,9 hurrenez hurren). Biztanleentzat bideratutako baliabideen artean, familientzako transferentziak nabarmentzen dira, 786,5 milioi eurokoak direnak, gastu osoaren % 28,6.

2007ko Mendetasunaren Legea ezartzeari dagokionez, **IMSERSOren** 2019ko abenduaren 31ko azken datuek erakusten dutenez, aipaturiko data horretan, EAEk 106.366 balorazio-eskabide zituen erregistraturik Mendekotasunaren Arretarako Sistemari. Horietatik (gainerako erkidegoetan bezala) gehienak mendekotasun-gradua aintzatesteko berrikuspenei dagozkie. Eskabideen kopuruak EAEko biztanleriaren %4,52ko ratioa du (+0,11 puntu aurreko urtearen aldean). Eskatzailearen profila emakumeari dagokio (guztizkoaren % 63,7), 80 urte edo gehiagokoa (eskabideen % 53,6). Erregistraturiko 106.366 irizpen-eskabideetatik % 99,5ak irizpena jasota zuten ordurako (% 91,6 batez beste Estatuan) eta 80.742 lagunek, irizpena jasotako kasuen % 76,29k, prestaziorako eskubidearen aintzatespena jaso zuten.

Bestalde, erreferentziako datan, 89.779 prestazio ematen ziren (+% 6,7 2018aren aldean), eta horietatik % 39,75 Senideak Zaintzeko Prestazioari dagozkio (Estatuakoa baino askoz ratio handiagoa, % 30,26koa baita), % 14,51 egoitza-laguntzari, % 20,93 telelaguntza-zerbitzuari, % 8,33 eguneko/gaueko zentroko zaintzei eta % 7,58 etxez etxeko laguntza zerbitzuei, prestazio eta zerbitzu garrantzitsu legez.

Bukatzeko, **EAEko borondatezko gizarte aurreikuspenen sistemaren** bilakaeraren balantze gisa, hauxe aipatu behar da: Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Finantza Sailak jakinarazi duenez, 2018ko abenduaren 31n EAEk 77 BGAE zituen, horietatik 44 banako BGAEak dira, 31 banakoak eta 2 elkartuak. Elkartuetakoen erdia baino gehiagok, % 57,1ak, banako BGAE zuen, eta ondoren enpleguak, elkarturikoen % 42,8 hain zuzen ere. Ondareari dagokionez, % 54 enplegu BGAEei dagokie, eta gainerako banakakoei. Bestalde, ordaindutako prestazio gehienak enplegu-erakundeei dagokie (guztien % 70,1), eta banakakoak horien atzetik (% 29,9). Kuotak, azkenean, gehienbat enplegu BGAEei dagozkie (guztizkoaren % 50,2), eta gainerakoa banakoei (% 49,8).

Kuotak edo ekarpenak 2018an 819,9 milioi euro izan ziren orotara, eta % 1,9 egin dute gora 2017aren aldean. Bestalde, atxikipenak, 1,135 milioi, igo egin dira azken urtean, % 0,8. Aldi berean, ordaindutako prestazioak 722 milioi eurotik gorakoak dira, hots, 2017an baino % 2,4 gehiago. Halaber, 2018an orotara 154,35 milioi euro erreskatatu ziren; aurreko urtean, berriz, 162,16 milioi euro eta, beraz, % 4,8ko jaitsiera da.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak txosten bat egin du 2019an, “2017. Gizarte Segurantzako Pentsioak Euskal Autonomia Erkidegoan” izenburupean, eta hor, aurreikuspen-planen bidez Gizarte Segurantzakoen osagarriak diren prestazioak ematen dituzten BGAEren azterketa sakontzen du. Bikoiztasunak kenduz eta sistemara ekarpenak egiten dituzten pertsonen erreparaturik, 2017an sortu den bolumena 282.965 izan zen, eta horietatik, % 61,5 sektore pribatuari dagokio, eta gainerako % 38,5 publikoari. Zifra hori biztanleria landunarekin lotuz, ezarpen maila % 30,9koa izan da. Ratio hori oso urrun dago Eusko Jaurlaritzaren 2006ko Gizarte Aurreikuspen Osagarriaren Planak 2013rako proposatutako helburuetatik (gutxieneko estaldura % 70ekoa izatea).

Halaber, txostenak argi erakusten du emakumeen eta gazteen nagusitasuna sistemarako atxikipenen artean. Hain zuzen ere emakumeak biztanle landunen % 47 baino gehiago ekartzen dute, baina ez dute barne hartzen enplegu BGAEen bazkideen % 42a. Horrez gain, adinari dagokionez, alde nabariak daude, biztanleria landunen artean 35 urtetik gorakoen kopurua % 22,2 da. Bestalde, enplegu BGAEetan duten pisu erlatiboa % 17koa da.

V. BIZI-KALITATEA

Hezkuntza eta kultura

Hezkuntza

EUSTATen arabera, 2018/19 ikasturtean 375.949 ikasle¹⁴ matrikulatu ziren unibertsitatez kanpoko araubide orokorreko irakaskuntzan EAEn, hots, % 0,2ko hazkundea aurreko ikasturtearen aldean.

Hezkuntza Berezia alde batera utzita dugun matrikulazioko datuei helduta eta mailen arabera berezita, hauxe ikusten dugu: mailarik baxuenetan (haur eta lehen hezkuntza) 218.300 ikasle matrikulatu ziren: 87.243 Haur Hezkuntzan (-% 2, gehi aurreko aldietako jaitsierak) eta 131.057 Lehen Hezkuntzan (+% 0,3, aurreko urteko igoerari gehituta); Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan 85.142 (+% 2,3) eta 4.570 ikasle (-% 0,8) Oinarrizko Lanbide Heziketan.

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoari dagokionez, batxilergoan 30.272 pertsona matrikulatu ziren eta 14.732 erdi mailako heziketa zikloetan. Horrela, derrigorrezko hezkuntza amaitutakoan, ikasleen % 67,3k Batxilergoa hautatu zuen; % 32,7k erdi mailako heziketan eskainitako moduluak. Batxilergoan egindako matrikula kopurua % 0,4 jaitsi zen; Erdi-mailako LHn, berriz, % 1,5 handitu. Bestalde, goi mailako heziketa zikloetan 21.468 pertsona matrikulatu egin dira, aurreko ikasturtean baino % 0,2 gutxiago.

Ikastetxeen titulartasunari dagokionez, Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan matrikulazioen erdia baino gehiago ikastetxe publikoetan gertatzen badira ere (%52,2 eta % 51,8, hurrenez hurren), kontrakoa gertatzen da DBHn, halako moldez non handiagoa baita sare pribatuko matrikulazioa (%54 eta % 46). DBH ondorengo irakaskuntzari dagokionez, hauxe dugu: Batxilergoko matrikulazioa sare pribatukoa baino pixka bat handiagoa da (% 52 publikoan eta % 48 publikoan), LHn nagusi dira zentro publikoetako matrikulak (% 62,4 gradu ertaineko LHn eta % 55,9 goi graduako LHn).

Modalitateen¹⁵ edo familia profesionalen aukeraketari dagokionez, Batxilergoan, 2018-19 ikasturtean, ikasleen % 54,9k Zientzietan egin zuen matrikula, % 33,2k Gizarte Zientzietan, % 8,1ek Giza Zientzietan eta % 3,7k Arteetan. Emakume gizon baino gehiago dago arlo hauetan bereziki: Arteak (% 71), Giza Zientziak (% 67) eta Gizarte Zientziak (% 59). Horren aldean, gizon kopurua emakumeena baino handiagoa da Zientzietan (% 52 vs % 48).

Izaera profesionaleko ikasketetan, EUSTATen arabera, hauek dira ikasleen kopururik handiena bildu zuten erdi mailako heziketako lanbide-taldeak: Osasuna (% 15), Fabrikazio Mekanikoa (% 14,9), Elektrizitatea eta Elektronika (% 9,1), Ibilgailu autopropulsatuen mantentzea/Garraioa eta ibilgailuen mantentzea (% 7,7), Administrazioa eta kudeaketa (% 7,9), Mantentzea eta ekoizpenerako zerbitzuak/Instalazioa eta mantentzea (% 7,3), Informatika (% 7,1) eta Gizarte-kulturako zerbitzuak eta komunitaterako zerbitzuak (% 6,8). Goi-mailako graduako titulazioen artean, matrikula kopuruari dagokionez, hauek nabarmendu ziren: Fabrikazio mekanikoa (%15,1), Administrazioa eta Kudeaketa (% 11,5), Elektrizitatea eta Elektronika (%10,7), Gizarte-kulturako zerbitzuak eta komunitaterako zerbitzuak (% 9,8), Informatika eta Komunikazioak (%9,4), Osasuna (% 7,4) eta Mantentzea eta ekoizpenerako zerbitzuak/Instalazioa eta mantentzea (% 6,7).

Emakumeen parte-hartzea oso handia izan ohi da irudi pertsonalean (partaidetza-ratioak % 90etik gorakoak dira gradu ertainean nahiz goi graduan). Bigarren multzoa honako adar hauek osaturikoa da: Osasuna, Gizarte-kulturako zerbitzuak eta komunitaterako zerbitzuk eta Ehungintza, ebaketa eta larrugintza (% 75 - % 90 bitarteko ratioak, graduaren

¹⁴ Helduentzako hezkuntza eta araubide bereziko irakaskuntzak alde batera utzita.

¹⁵ 2015-2016 ikasturtetik, hauek dira eskaintzen diren Batxilergoko modalitateak: Zientziak, Giza eta Gizarte Zientziak eta Arteak.

eta adarraren arabera). Ondoren, Administrazioa eta kudeaketa, Kimika eta Merkataritza eta marketina nabarmentzen dira.

Emakumeek lanbide ikasketetan duten partaidetzaren batez bestekoa txikiagoa da oraindik ere gizonena baino (erdi-mailan % 34,9 da eta goi-mailan %35,8, eta gizonenak, berriz, % 65,1 eta % 64,2). Halaxe gertatzen da emakumeen matrikulazioa oso txikia delako profil teknikoagoko lanbide-adarretan. Gainera, laneratze hobea duten lanbideak izaten dira. Horrela, elektrizitate eta elektronikan, fabrikazio mekanikoan, ibilgailu autopropulstatuaren mantentzean eta mantentzea eta ekoizpenerako zerbitzuetan / instalazioa eta mantentzean eta Informatika eta komunikazioetan, matrikulatu ziren % 15a emakumeak izan ziren, kasurik onenean.

Termino agregatuetan, Lanbide Heziketan ikasle guztien ia % 65,1 gizonekoak dira, baina Batxilergoan proportzio orekatuagoa da: ikasle guztien % 54,2 emakumeak dira eta % 45,8 gizonak.

Unibertsitateko irakaskuntzei dagokienez, 2017-2018 ikasturtean, guztira 66.757 ikasle zeuden matrikulatuta EAEko unibertsitateetan, hots, % 0,7ko igoera aurreko hiru ikasturteetan izandako jaitsieraren aurrean. Ikasleen % 72,5 unibertsitate publikora doa. Bestalde, sexuaren araberako banaketak emakumearen aldeko diferentzia erakusten du unibertsitatean (% 53,8 emakumeak dira).

Lanbide Heziketako matrikulazioan gertatzen den bezala, emakumeen parte-hartzea txikiagoa da unibertsitateko adar teknikoetan (Ingeniaritza eta arkitektura) gizonen aldeko erakusten dutena baino (% 27,3 eta % 72,7).

Unibertsitate-graduazioari dagokionez, datuek erakusten dute % 0,4ko jaitziera egon dela, 12.820 pertsonara heldu arte; hala, horietatik % 56,8 emakumeak dira. Graduoko ikasketei dagokienez, % 52 ikaslek Gizarte Zientzia eta Zientzia Juridikoetako ikasketak egin zituzten. Haien atzetik, % 20,8k Ingeniaritza eta Arkitektura ikasi zuten. Neurri txikiagoan hauexetan: Osasunaren Zientziak (% 14,1), Arteak eta Giza Zientziak (% 8) eta Zientziak (% 5,1). Sexuaren arteko desberdintasunak graduoko ikasketen arloan bakarrik ikusten dira. Horrela, emakume gehienek hauek nahiago dituzte: Osasunaren zientziak (% 79,2 emakumeak dira), Artea eta Giza zientziak (% 68,4), Gizarte Zientziak eta Zientzia Juridikoak (% 62,7) eta Zientziak (% 54,1), irakaskuntza teknikoaren aldean (% 28,8 bakarrik dira emakumeak).

Hezkuntza-adierazleei dagokienez¹⁶:

- 20 urtetik gorako goi mailako hezkuntzako eskolatzeko tasa garbia.

2016-2017 ikasturtean 28ko EBko tasa % 41 izan zen. Portzentajerik handienak Eslovenian (% 58), Irlandan (% 57), Grezian eta Belgikan (% 56 bietan), Lituanian (% 54) eta Espainian (% 51) izan ziren, eta txikiak, berriz, Luxenburgon (% 7), Danimarkan (% 21), Suedian (% 23), Finlandian (% 26) eta Alemanian (% 28).

Espainiako tasak 10 puntutan gainditu zuen Europako batezbestekoa (% 41), baita EAEkoa ere, % 66rekin, 25 puntutan gainditu zuena.

- Ikaskuntza iraunkorrean parte hartzea

EAEan, 2018an 25-65 urteko biztanleen % 12,7k hartu zuen parte prestakuntza iraunkorren jardueraren batean (Europako helburua: 15 %). Autonomia erkidegoen rankineko ratorik handiena da, eta 28ko EBko ratioaren gainetik

¹⁶ Hezkuntza-adierazleen bilakaeraren laburpena egin da ondoko iturri nagusitzat erabilita:

- Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioaren datu-basea.

- "Sistema estatal de indicadores de la educación"; 2018ko edizioa. Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioa.

- EUSTAT erakundearen Irakaskuntzaren estatistika.

- "Las cifras de la educación en España", 2019ko edizioa. Hezkuntza eta Lanbide Heziketako Ministerioa.

- Eusko Jaurlaritza.

Zehatzago aztertu nahi bada, irakurri kapitulu honi dagokion atala.

ere badago (% 11,1). Hala ere, Euskadi 2,3 puntutara dago Europako helburutik, eta Iparraldeko herrialdeetan ikusten den partaidetza-ratioetatik urrun: Suedia (% 31,4), Finlandia (% 28,5) eta Danimarka (% 23,5).

Hezkuntzako gastu publikoa administrazio motaren arabera.

Hezkuntzako gastu publikoa, 2016an, BPGaren % 4,73 izan zen 28ko EBn, estatuko % 4,8koaren gainetik. Honatx ratorik handienak dituzten herrialdeak: Suedia (% 7,13), Finlandia (% 6,55), Belgika (% 6,42), Zipre (% 6,01), Herbehereak (% 5,47), Frantzia (% 5,44) eta Austria eta Erresuma Batua (% 5,4 bakoitza).

Hezkuntzako gastu publikoa 2018an, Estatuko administrazioetan eta unibertsitateetan¹⁷ 50.576 milioi eurokoa izan zen, beraz, BPGren % 4,21 (aurreko urteko ratio bera).

Hezkuntzako administrazioen gastua, autonomia erkidegoetan (Hezkuntza sailak eta sailburutzak), 44.215 milioi euro izan zen 2018an (42.832,5 milioi 2017an), BPGaren % 3,68, beraz. EAEn gastua 2.762 milioi euro izan zen (2.740 milioi 2017an), beraz, BPGren % 3,83, Estatuko ratio baino 0,15 puntu gehiago, eta 2017an baino hamarren bat gutxiago.

Europako eta erreferentziako herrialdeetako batez bestekoarekin konparatzeko, guztizko gastuak izan ditugu aintzat (administrazioen multzokoak). EAEko eta Europako batez bestekoak (lurralde gehiago izateagatik) ez dira zuzenean konparagarriak, baina nahikoa hurbilketa zuzena ematen digute, eta horiek oinarrituta esan dezakegu gure Erkidegoak gastu publiko txikiagoa duela BPGaren gainean arloko erreferentziako herrialdeek baino.

Unibertsitateko eta unibertsitatetik kanpoko hezkuntza bereiziz, ondorioztatzen da gure erkidegoak Estatuko batez bestekoa gainditzen duela unibertsitatetik kanpoko hezkuntzan egindako esfortzuan (BPGdrekiko gastuaren ehunekoak); izan ere, % 3,1ekoa da, BPGren % 2,7ren aurrean. Hala ere, ez du gainditzen unibertsitateko hezkuntzan egindako esfortzua (% 0,6 % 0,8ren aurrean).

Aldi berean, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailaren gastua 2018an 22.798,9 milioi eurora heldu zen. Horrenbestez, % 0,4ko hazkundea zen aurreko ekitaldiarekiko. Eusko Jaurlaritzaren guztizko gastuan duen partaidetza % 24,7koa izan zen, aurreko urtekoa baino handiagoa (% 25,8). Gastu hori EAEko BPGaren % 3,64 da, 2017an izandakoa baino txikiagoa (% 3,78).

Bestalde, 2019ko aurrekontuetan, Hezkuntzarako partida 2.854,7 milioi eurokoa izan zen. Hots, % 8,6ko gehikuntza aurreko urteko aurrekontuko gastuaren aldean. Eusko Jaurlaritzaren gastuen aurrekontuan duen partaidetza portzentajea % 24,2 da. Hau da, EAEko BPGaren % 3,6ko gastua. 2018an, berriz, % 3,42koa zen.

- Unibertsitatez kanpoko irakaskuntzako gastu publikoa ikasle bakoitzeko. Estatukoarekin alderatuz

Hezkuntza, Lanbide Heziketako Ministerioaren arabera, unibertsitatez kanpoko hezkuntzako gastu publikoa ikasleko (publikoa eta itundua), EAEn, 6.601 euro izan zen 2017an, hots, berriz ere EAE lehen tokian dago autonomia erkidegoen rankinean. Gastu horrek % 2,4ko igoera ekarri du 2014ko gastuaren aldean, Estatuan izandako % 10,5eko igoeraren aurrean. Estatuko batez bestekoa 5.014 euro zenez gero, ikasle bakoitzeko gastua % 31,7 handiagoa izan zen EAEn Estatuan baino.

Unibertsitatez kanpoko ikastetxe publikoko ikasle bakoitzeko gastu publikoa, 2017an, 9.298 eurokoa zen EAEn, eta hori dela-eta, berriz ere dugu EAE ikasleko gasturik handiena duen erkidegoa. Gastua, beraz, 2914an baino % 3,6 handiagoa izan zen. Estatuan, berriz, % 11,8 igo zen. Estatuko batez bestekoa 5.779 euro zenez gero, ikasle bakoitzeko batez besteko gastua ikastetxe publikoetan % 60,9 handiagoa izan zen EAEn Estatuan baino.

¹⁷ Finantza-kapitulua kenduz gorabeherak kentzen dira, eta horri esker, nazioartearekin aldera daiteke.

- Ikasleko gastuak (PPS erabiliz bihurturiko euroak) hezkuntza erakundeetan. Nazioartearekin alderatuz¹⁸

2016an, ikasleko gastua 6.582 euro izan zen estatuan, hezkuntza erakunde publikoetako eta pribatuetako gastua denean, eta 7.114 euro erakunde publikoak direnean. Bi gastu horiek hauexetakoak baino txikiagoak dira: Eslovenia, Alemania, Erresuma Batua, Frantzia, Alemania. Herbehereak, Finlandia, Malta, Belgika, Suedia eta Zipre, eta oso urruti Austriakotik eta Luxenburgokotik.

- Eusko Jaurlaritzako hezkuntzako gastua ikasle bakoitzeko.

Ikasleko hezkuntzan egindako gastu-ratioa (ikasle guztiak kontuan hartuz, hau da, bai araubide orokorrekoak¹⁹, bai araubide berezikoak²⁰) berriro igo zen 2017. eta 2018. urteen artean, 5.732 eurotik 5.755 eurora pasa zelako.

- Egokitasuna ikaslearen adinean.

2017-18ko ikasturtean, EAEko 8 urteko ikasleen % 94,2 adin horretako maila teorikoan (Lehen Hezkuntzako hirugarrena) zeuden matrikulatuta; 10 urterekin, etapa horretako bosgarren mailako tasak 3,1 puntu portzental gutxiago ditu (% 91,1). DBHko adinetan, egokitasun-tasek behera egiten dute adinean gora egin ahala. Hala, 12 urteko ikasleen % 88 hezkuntza etapa horretako 1. mailan zebilen; 14 urteko ikasleen % 79,8 hirugarren mailan eta 15 urtekoen % 76,3 laugarren mailan zegoen matrikulatuta.

Generoaren ikuspegitik, emakumeek gizonen baino egokitasun-tasa hobeak dituzte.

- Eskola- eta trebakuntza-uzte goiztiarra.

Beheranzko joera du, eta 2017-18 ikasturtean 28ko EBko batez bestekoa (% 10,5) baino % 6,9 txikiagoa izan zen, eta estatukoaren azpitik ere bai (% 17,9). Hala, EBk 2020rako ezarritako % 10eko helburua lortu du EAEk.

- Goi-mailako hezkuntza titulua duten 30 eta 34 urte arteko biztanleen ehunekoa

2018an, 28ko EBko 30 eta 34 urte arteko biztanleen % 40,7k goi-mailako hezkuntza-maila zuen, 2020ko Europako estrategian adierazle horretarako finkatutako % 40ko helburuaren gainetik. Ehunekorik handienak izan zituzten herrialdeak hauek izan ziren: Lituania (% 57,6), Zipre (% 57,1), Irlanda (% 56,3), Luxenburgoko (% 56,2) eta Suedia (% 51,8). Espainiak Europako xedea ere bete du, % 42,4rekink eta EAEk, % 57,1ekin, nabarmen gainditu du.

Gure erkidegoa izan da berriro ere Estatuko ratorik handiena izan duena, nahiz eta 2013 eta 2018 urteen artean 4,2 puntu jaitsi. Estatu kideen aldean, Lituaniak bakarrik lortu du ehuneko hobe.

¹⁸ Aurreko adierazlearen aldean, adierazle honek erakunde publiko eta pribatuetan gastu publikoa nahiz pribatua kontuan hartzen du, lanerako prestakuntza sartzeaz gain eta eurotan kalkulatuta dago. Dena den, EAPa erabilia bihurtu dira. Hezkuntza-maila guztiak barne hartzen dira, Haur Hezkuntzako lehen zikloa izan ezik.

¹⁹ Unibertsitarioa eta ez-unibertsitarioa.

²⁰ Arte plastikoak eta diseinua, hizkuntzak, musika, dantza, kirola eta diseinuko goi mailako ikasketak.

- Unibertsitate-adierazleak.

Errendimendu, uzte, aldatze eta egokitasun tasak 2017-2018 ikasturtean: Gradu eta masterreko ikasleak

Graduko ikasleen *errendimendu-tasa*, EAEn, % 81,3 izan zen, estatuko batez bestekoaren gainetik (% 77,8). Gure erkidegoak bosgarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. EAEn kasuan, emakumeek gizonak gainditzen dituzte ehunekoazko 10,8 puntutan (% 86,2 % 75,4ren aurrean). Master bat ikasitakoen artean % 93,7 izan ziren. EAEn batez bestekoarekin erkatuta, EAEn ratioa ere handiagoa da (% 93,7 eta % 90,6). Hala, EAEn hirugarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. EAEn kasuan, emakumeek gizonak gainditzen dituzte ehunekoazko 1,9 puntutan (% 94,6 % 92,7ren aurrean).

Graduko ikasleen arrakasta-tasa, EAEn, % 89,6 izan zen, estatuko batez bestekoaren gainetik (% 88). Gure erkidegoak laugarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. Euskal emakumeen ehunekoa gizonena baino 6,2 puntu handiagoa da (% 92,3 eta % 86,1). Masterreko ikasleena, berriz, % 98,9 izan zen, estatuko batez bestekoaren gainetik (% 98,3). Gure erkidegoak zazpigarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean. EAEn kasuan, emakumeek gizonak gainditzen dituzte ehunekoazko 0,9 puntutan (% 99,4 % 98,5aren aurrean).

Graduko ikasleen ikasketen lehen urteko uzte-tasa % 14 izan zen 2015-15 ikasturtean sartu zirenen ikasle-tartean, batez bestekoaren azpitik (% 21,7). EAEn autonomia-erkidego guztien tasarik txikiena izan du. Masterreko ikasleena % 6,2 izan zen 2015/16 ikasturteko ikasle-tartean, Estatuko batez bestekoaren azpitik (% 10,3). Hala, EAEn hirugarren uzte-tasarik txikiena du.

Graduko ikasleen *ikasketen lehen urteko uzte-tasa* % 7,1 izan zen EAEn 2015-15 ikasturtean sartu zirenen ikasle-tartean, batez bestekoaren azpitik (% 8,6). Euskadik hirugarren tasarik txikiena izan zuen, Errioxaren (% 4,3) eta Valentziako Erkidegoaren (% 6,9) atzetik. Masterreko ikasleena % 1,2 izan zen, Estatuko batez bestekoaren azpitik (% 1,4). EAEn tarteko postu batean dago adierazle horri dagokionez.

Azkenik, 2015/16 ikasturtean hasi ziren lau urteko gradu ikasleen *egokitasun-tasa* % 45,2 da (estatuko batez bestekoa baino 9,4 puntu gehiago); soilik Nafarroa dago aurretik % 46,1ekin. 2017/18 ikasturtean hasi ziren masterreko ikasleen egokitasun-tasa % 80 da iraupen teorikoko urtebeteko masterretan (estatuko batez bestekoa baino handiagoa, % 73,8). Euskadik laugarren tokia du autonomia erkidegoen rankinean.

Nazioartekotzea: Espainiako Unibertsitate Sistemaren (EUS) sartzeta eta irtetea.

2017/18 ikasturtean EAEn unibertsitatean sartu zen nazioarteko ikasle kopurua 3.392 izan zen, aurreko ikasturtean baino % 9,4 gehiago. Estatuko igoera % 10,5 izan zen (109.522tik 120.991ra). Mugikortasun motari dagokionez, % 60,6k mugikortasun-programa baten bidez egin zuen, eta % 40,4k modu arruntean egin zuen matrikula. Estatuko ratioak % 48 eta % 52 dira hurrenez hurren.

Euskadin, % 58,8k unibertsitate publikoan egin zuen matrikula, eta % 41,2k pribatu batean. Sexuari dagokionez, % 55,6 emakumeak izan ziren, eta % 44,4 gizonak.

Jatorriko herrialdeari dagokionez, 28ko EBkoak nabarmentzen dira EAEn nahiz Estatuan (guztien % 49,1 EAEn eta guztien % 45,9 estatuan), baita Latinoamerika eta Karibekoak ere (% 34,9 EAEn, eta % 32,1 Estatuan).

Irteerei dagokionez, 2017/18 ikasturtean, EAEn 3.277 ikasle atera ziren mugikortasun-programaren bidez, 2016/17 ikasturtean baino % 6,8 gehiago. Estatuan % 6,2 handitu da (39.568tik 42.002ra).

EAEn irten zirenetatik, % 50,3k unibertsitate publikoan egin zuen matrikula, eta % 49,7k pribatu batean. Sexuari dagokionez, % 56,1 emakumeak izan ziren, eta % 43,9 gizonak.

- Shangaiko Unibertsitate-rankinga.

Espainiak 2019. urtean 13 unibertsitate zituen 500 unibertsitaterik onenen artean. Hala, Bartzelonako Unibertsitatea da lehenengoa rankingean, mundu mailako 200 unibertsitaterik onenen artean dagoena. Ondoren, 300 unibertsitate onenen artean daude Bartzelonako Unibertsitate Autonomoa, Madrilgo Konplutentsea, Granadako eta Valentziakoa. EHU rankingeko 500 unibertsitaterik onenen artean daude, eta Estatuko rankingeko hamabigarren postuan dago.

Kultura

Kultura eta Kirol Ministerioak argitaratzen dituen "*Kultura estatistiken urtekariaren*" datuen arabera, EAEn gehien zabaldua dauden kultura-ohituren artean hauek daude: musika entzutea eta kontzertuetara joatea (15 urteko eta hortik gorako herritarren % 85,6), telesailtako bideoak, filmak eta bestelakoak ikustea (% 74,7), liburuak irakurtzea (% 70,9), zinema-aretoetara joatea (% 56,1), museoetara joatea (% 48,2), liburutegietara zuzenean joatea edo Internet bidez (% 32,5), eta arte eszenikoen ikuskizunetara joatea (% 32,3).

Datu-iturri berdinen arabera, kultura-enpresen kopurua % 3,6 handitu da EAEn 2017. eta 2018. urteen artean, eta 6.014n kokatu da. Bestalde, enpleguak behera egin du berriro (% 6,9, 32,1 mila pertsonatatik 29,9 mila pertsonatara pasatuz). Estatuan, epealdi berean, gora egin zuen enpresen kopuruak, % 3,6, eta % 0,5 enpleguak. EAEn kultura-enpresetan lan egiten duten 29,9 mila pertsona horiek, EAEko enplegu osoaren % 3,2 ekartzen dute, Estatuko batezbestekoaren azpitik dagoen ratioa dena (% 3,6), eta 2017. (% 3,6) eta 2016. (% 3,9) urteen azpitik ere bai. Kultura arloko enplegurik gehien sortzen duten autonomia-erkidegoen rankingean, EAE bosgarren postuan dago, hauen atzetik: Madril (% 5,4), Katalunia (% 4,4), Balear Uharteak eta Valentziako Erkidegoa (% 3,3); Galiziaren parean.

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoak kulturaren 2017an likidaturiko gastuak % 6,6 egin zuen gora 2016ren aldean HKKMren arabera. Gastu horiek gure Erkidegoaren BPGaren % 0,16 da, autonomia erkidego guztietako batez bestekoaren gainetik (% 0,1). Biztanleko egin den gastuari dagokionez, EAEn kopuru hori 52,2 €-ra iritsi zen 2017. urtean, 2016. urtean baino 3,1 gehiago, eta kopuru hori Estatu osoko batez bestekoa baino altuagoa da (24,6 €).

Bestalde, euskal familiek kultur ondasunetan eta zerbitzuetan eginiko gastua, 2018an, 587,2 milioi euro, hots, % 8,9ko jaitsiera. Batez besteko gastuan, familiako, EAE hamargarren postuan dago rankingean, 648,5 euroekin (-% 9,2 aurreko urtearen aldean), hauen atzetik: Nafarroa, Madril, Valentziako Erkidegoa, Murtzia, Gaztela eta Leon, Balear Uharteak, Ceuta eta Melilla, Katalunia eta Errioxa. Pertsonako batez besteko gatura 273,1 euro da, 2017an baino % 9,1 gutxiago, Estatuko batez bestekoaren zertxobait azpitik (274,6 euro). Horrela, EAE hamaikagarren erkidegoa da gehien gastatzen duten rankingean, hauen aurretik, Extremadura, Ceuta eta Melilla, Kanariak, Galizia, Gaztela-Mantxa, Andaluzia, Aragoi, Kantabria, Katalunia eta Asturias.

Inguru naturalaren egoera

Airearen kalitatea, Eusko Jaurlaritzak emandako informazioaren arabera, hobetu da azken urteotan EAEn. Horrela, iraunkortasunaren adierazlea, "Oso ona", "Ona" eta "Hobe daiteke" kalifikazioa izan duen egun kopuruaren baturaren artean dagoen erlazio gisa neurtuta, hobetzen joan da, eta 2018an % 99,7an kokatu da. Zehazkiago, 2018an zehar, 8 egun bakarrik izan ziren airearen kalitatea txarra izan zena; batere ez kalitate oso txarrekoak (2016an izandako 28ren aurrean; 20, txarra, eta 8, oso txarra). Zortzi horietatik, 3, Behe Nerbioin, 2, Donostialdean, eta 3, Goi Ibaizabal-Debagoiena eskualdean.

Klima-aldaketa da XXI. mendeko ingurumen-erronkarik nagusietako bat. EBk isurpenak % 40 murrizteko konpromisoa hartu du 2030. urterako (1990. urtearen aldean), "2030erako klimari eta energiari buruzko esparruan" ezarritako plangintzarekin eta "2050erako karbono baxuko ekonomiarekin" bat etorritz. Azken horretan, 2050. urtean berotegi-efektuko gasak % 80 murriztea lortzeko plangintza ezartzen da (1990. urtearen aldean ere bai). Eskualdeek ez daukate berotegi-efektuko gasak murrizteko helbururik, juridikoki lotesleak direnak, baina 2050erako klima-aldaketaren Euskadiko Estrategiak Euskadiko berotegi-efektuko gasen igorpenak murrizteko borondatezko helburua ezartzen du, % 40an hain zuzen ere 2030. urtean, eta gutxienez, % 80an 2050. urtean, 2005. urtearen aldean.

IHOBEren "Euskal Autonomia Erkidegoko berotegi-efektuko gasen inbentarioaren" azken datuen arabera, berotegi efektuko gasen igorpenak, CO₂-baliokidean neurtuta, % 5,6 handitu ziren 2017an, 2016. urtearen aldean. 2005. urteari dagokionez, % 22 jaitsi ziren, 2050erako Klima-aldaketaren euskal estrategiaren helburuak lortzeko ezarritako bidearen azpitik.

Igorpenen intentsitatea, hau da, BPG unitate bat gauzatzeko sortutako igorpenak % 32 jaitsi ziren 2005. urtearen aldean, eta % 50, 1990. urtearen aldean. EAeko igorpenen intentsitatea, beraz, 28ko EBren batez bestekoaren azpitik mantendu da, erosketa-parekotasunari dagokionez. *Per-capita igorpenak* % 24 jaitsi ziren 2005. urtetik, eta % 7 1990.etik. Hala ere, gure per capita igorpenek 28ko EBren batezbestekoaren gainetik jarraitzen dute.

2017ko igorpenak gertatu ziren sektore guztietan igoera orokorra gertatu zelako, hondakinen sektorearena izan ezik, 2016. urtearen aldean.

- Energiaren sektorea. EAeko igorpen zuzen guztien % 33,4a da. Igorpenak % 5,6 handitu ziren 2016. urtearen aldean, funtsean, sektore elektrikoan gertatutako igorpen handiarengatik. 2005. urtearen aldean, % 36,7 jaitsi ziren, eta 1990. urtearen aldean % 13,8.
- Garraio-sektorea. Igorpenen % 31,7 da, eta Euskadi mailan bigarren igorpen-iturririk handiena da. Gutxi gorabehera sektore horren isurien % 96 errepide bidezko garraioari daude lotuta. % 60 inguru turismoek sortzen dute eta gainerako %40 salgaien garraioak.

Igorpenak, azken urteetako goranzko joerari jarraituz, % 6,3 handitu ziren 2016. urtearen aldean. Bestalde, 2005. urtearen aldean, % 15,9 handitu ziren, eta % 134,4 1990. urtearen aldean.

- Industria-sektorea. EAeko igorpenen % 21,1 da (zuzeneko igorpenak), hala ere, zeharkako igorpenak kontuan hartuko bagenitu, ehuneko hori % 32ra arte handituko litzateke.

Igorpenak % 5,1 handitu ziren 2016. urtearen aldean. 2005. urtetik, % 27,1 jaitsi dira, eta % 41,8 1990. urtearen aldean.

- Etxebizitza eta zerbitzu sektorea. Biek batera EAeko berotegi-efektuko gasen % 6,1a ekartzen dute. Kontsumitzen den elektrizitatearekin lotutako igorpenak kontuan hartuko bagenitu (zeharkako igorpenak), ehuneko hori, % 15era arte handituko litzateke.

Igorpenek gora egin zuten 2016. urtearen aldean: % 18,2 etxebizitzakoan; % 5,8, zerbitzukoetan. Etxebizitza-sektoreak % 17,7 murriztu ditu igorpenak 2005. urtetik, hala ere, % 23,3 handitu ditu 1990. urtearen aldean. Bestalde, zerbitzuen sektorearen igorpenak % 2,9 murriztu dira 2005. urtearen aldean. Horrela, % 96 handitu dira 1990. urtetik.

- Nekazaritza, abeltzaintza eta arrantza sektorea. EAEko igorpen guztien % 3,4a da. Igorpenak % 39,1 jaitsi dira 2005. urtearen aldean, eta % 3,6 1990. urtearen aldean.
- Hondakinen sektorea. EAEko igorpen guztien % 4,3a da. Igorpenak % 37,3 jaitsi dira 2005. urtearen aldean, eta % 24,6 1990. urtearen aldean. Igorpen murrizketa hori zenbait faktorerengatik gertatu da; besteak beste, isuritasia txikiagoa (etxeko hondakin gutxiago sortu dira, birziklatze-ehunekoak handitu dira, aurretratamenduak zabortegetan, errausketak...), igorpen lauso txikiagoa, zabortegetiko gasak hartzean eta erretzean egindako hobekuntzengatik.

Kontsumoko urari dagokionez, Uraren Euskal Agentziaren (UR Agentzia) "EAEko ur kontsumoari buruzko estatistikaren" datuen arabera, hornitutako ur-bolumenak behera egin du 2017. eta 2018. urteen artean. Horrela, 180 Hm-tan kokatu da, eta horietatik, % 78,1, hiriko hornidura²¹ da, eta % 21,9, iturri propioak.²²

180 Hm-ko ur horietatik, % 49,1 etxera erabili zen, % 36,8 industria-erabilerarako, % 6,8, merkataritza-erabilerarako, % 5,8 erabilera publikorako, % 0,6 nekazaritza- eta abeltzaintza-erabilerarako, eta % 0,9 beste erabilera batzuetarako. 2017. eta 2018. urteen artean, merkataritza, nekazaritza eta abeltzaintza eta "beste erabilera batzuk" erabileretarako kontsumoa handitu zen. Horien aurrean, etxeko erabilera, industria-erabilera eta erabilera publikoa jaitsi ziren.

Hondakinak sortu eta kudeatzeari dagokionez, EBk auziari ikuspegi orokorrago batetik heltzea erabaki duela kontuan hartu behar dugu. Horrela, hondakinen kudeaketaren hierarkia betetzean eragiten duten arlo guztiei erreparatu die. Ekonomia zirkularreko eredu berrian, hondakinak gutxienera murriztu dira, eta baliabideak behin eta berriz sartzen dira ekoizpen-zikloan, ondasunak balio-bizitzaren amaieran heltzen direnean balioa sortuz. Eredu zirkularrean, prebentzioa eta ordezkatzeko hitz gakoak dira.

Hondakinak biltzeko eta kudeatzeko moduak birziklatze-tasa handiak eragin ditzake, baita materialak ekonomiara itzultzea ere, edo bestela, eraginkorra ez den sistemara itzultzea, non birziklatu daitezkeen hondakinen zatirik handienak hondakindegietan edo erraustegietan bukatuko duen.

Hondakin ez-arriskutsuei²³ dagokienez, EINek autonomia-erkidegoaren arabera informazioari ematen ez duenez, Eusko Jaurlaritzako Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Sailaren estatistikak/inbentarioak erabiltzen ditugu. Inbentario honen arabera, 2016. eta 2018. urteen artean, kudeatutako hondakin ez-arriskutsu guztien kopurua % 4,2 handitu zen, 3.448.313 tonatan kokatuz. Hondakin horien tratamenduari dagokionez, 2018an, hondakin ez-arriskutsu guztien % 53 birziklatu edo konposta egin ziren (% 54,3 2016an), % 3,2 energiaren aldetik balioztatu zen (% 3,4 2016an) eta gainerako % 43,8a desagerrarazi zen (% 42,3 aurreko aldian).

²¹ Hiriko ur hornidura (hiriko hornidura-sistemek hornitutako ur kontsumoa): Azken kontsumitzaileei hiriko hornidura-sistemen bidez hornitzen zaizen ur-bolumena, m³-tan neurtuta. Erakunde hornitzaileek kudeatzen dituzte.

²² Ur-horniduraren norberaren iturriak (erakunde hornitzaileak ez diren beste titular batzuen aprobetxamenduen ur-kontsumoa): ur-aprobetxamenduhoriek erabiltzeko (azalekoak edo lurpekoak), administrazioaren baimena edo emakida behar da.

²³ Inbentarioan kontuan hartutako hondakin ez-arriskutsuek edozein hondakin barne hartzen dituzte, hondakin arriskutsuak, hiri hondakinak eta eraikuntza eta eraipen hondakinak izan ezik. Industriako hondakin ez-arriskutsuak (industria-jardueraren ondoriozko fabrikazio, transformazio, erabilera, kontsumo, garbiketara edo mantentze prozesuetatik etortitako hondakinak) eta nekazaritza eta elikagai sektoreko zein zerbitzuen sektoreko hondakinen sortzei buruzko informazioa erabiltzen den ekonomia-jarduera guztiek sortutako hondakin ez-arriskutsuak barne hartzen dira.

Hiri-hondakinei dagokienez,²⁴ EINeren 2017. urteko *"Hondakin bilketa eta tratamenduari buruzko estatistika. Hiri-hondakinak"* estatistikaren datuen arabera, hiri-hondakinak kudeatzen dituzten enpresek 929.438 tona hiri-hondakin bildu zituzten, aurreko urtean baino % 5,9 gutxiago. Bilketa-motaren arabera bereizita (nahasita edo gaika bilduta), gehienak (% 60,4) nahastuta bildu ziren. 2016. urtearen aldean, nahastutako hondakinek % 14,9 jaitsi ziren, eta gaika bildutakoak % 13,8 hazi. Estatuan, bestalde, gora egin zuten biek; nahastutakoak % 1,2, eta gaika bildutakoak % 10,9.

Per capita kopuruetan, EAEn 428,8 kg hiri-hondakin bildu zen 2017. urtean, hots, 2016an baino gutxiago (456 kg/biztanle), baina estatukoaren azpitik (483,9). Hondakin mota bereiziz (nagusien artean), hauek daude: 120,4 Kg/bizt. paper eta kartoi (Estatuko 22,8 kg/bizt.), 58,2 kg/bizt. beira (Estatuko 17,5 kg/bizt.) eta 40,3 kg/bizt. ontzi misto eta bilgarriak (Estatuko 14,2 kg/bizt.).

Tratamendua aztertzeko xedearekin, eta EINek horri AA.EE.n araberako horri buruzko informaziorik ematen ez duenez, Eusko Jaurlaritzaren Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Sailaren *"EAEko hiriko hondakinei buruzko estatistika"* erabiliko dugu. Horren arabera, EAEn 515 kg hiriko hondakin kudeatu ziren EAE biztanleko 2016an (EINek balioetsitako 428,8ren aldean). Horrela, 2016. eta 2017. urteen artean, hazkunde bat gertatu da, 514tik aipatutako 520 kg-ra biztanleko. Biztanleko 520 kg horietatik, 180, birziklatzeko izan ziren, 26, konposta egiteko (ongarri organikoa),²⁵ 107, balorizazio energetikoa egiteko eta errausteko. Gainerakoak, hau da, 166, zabortegira joan ziren.

2016koaren aldean, birziklatutako hondakin kopurua 6 kg handitu zen biztanleko; ongarri organiko bihurtutakoak, 2 kg-tan handitu ziren biztanleko, eta energetikoki balorizatutakoak eta erraustutakoak 3 kg-tan txikiagotu ziren biztanleko. Bestalde, zabortegira eramandakoetan 5 kg-ko jaitziera gertatu da biztanleko.

Hondakin arriskutsuei dagokienez, 2016. eta 2017. urteen artean, % 1,6 jaitsi ziren, eta 316.429 tonatan kokatu zen. Horien artean nabarmentzen dira: prozesu termikoetako industriako hondakinak (hondakin arriskutsu guztien % 43,7), metalen tratamenduko eta estalketako hondakinak (% 13,8), olio erabiliak (% 9,9), metalen mekanizatuko industriako hondakinak (% 9) eta eraikuntza eta eraispeneko hondakinak (% 5,6).

Hondakin horien tratamenduari dagokionez, 2017an, hondakin ez arriskutsu guztien % 64,4 birziklatu edo konposta egin ziren (% 66, 2016an), % 0,9 energiaren aldetik balioztatu zen, % 0,2 erraustu eta gainerako % 34,6 eliminatu zen (% 32,2 aurreko urtean).

Amaitzeko, EINeren *Industriak ingurumen-babesean egindako gastuari buruzko inkestaren* azken datuen arabera, EAEn, 2017. urtean, aipatutako gastua (gastu arrunta eta inbertsioa) % 2,9 jaitsi zen 2016. urtearen aldean. Urte horretan, % 2,9 handitu zen aurreko aldiaren aldean. Intentsitateari dagokionez, 2017. urtean, % 0,25ean kokatu zen, aurreko urteko ratioa baino ehuneko bat azpitik, baina Estatuko batezbestekoa baino sei ehuneko gainetik, % 0,19an kokatu zena. Horrela, EAE, 2017an, zortzigarren postuan zegoen gehien gastatzen duten erkidegoen sailkapenean, hauen atzetik: Nafarroa (% 0,42), Asturias (% 0,40), Kantabria (% 0,37), Gaztela-Mantxa (% 0,31), Aragoi (% 0,28) eta Errioxa eta Murtzia (biak % 0,27rekin), eta Gaztela eta Leonen parean (% 0,25).

²⁴ Eusko Jaurlaritzaren jasagarritasuneko ingurumen-adierazleekin batera jasotzen diren definizioetan, hiri edo udal hondakinak etxeetan, saltokietan, bulegoetan eta zerbitzuetan sortzen dira hondakin gisa definitzen dira, baita bere izaera edo konposizioarengatik, aurreko toki edo jardueretan sortutakoan antzeko hondakin gisa ere. Hiri-hondakintzat ere hartzen dira bide publiko, berdegune, jolas-eremu eta hondartzen garbiketarik sortutakoak; hildako etxeko animaliak; altzariak; tresnak eta utzitako ibilgailuak; eraikuntzako obra txikietan eta etxeko konponketetan sortutako hondakinak eta zaborrak.

Bestalde, 22/2011 Legearen 3.b. artikulua, etxeko hondakintzat jotzen ditu etxeko jardueren ondorioz (ez-arriskutsuak) etxeetan sortutakoak, eta zerbitzu eta industrietan sortutako aurrekoen antzekoak. Bestalde, kategoria honetan sartzen dira etxeetan tresna elektriko eta elektronikoetatik, arropatik, piletatik, metagailuetatik, altzarietatik eta tresnetatik sortzen diren hondakinak, baita eraikuntza-obra txikietatik eta konponketetatik etorritako zabor eta hondakinak. Etxeko hondakintzat hartuko dira bide publiko, berdegune, jolas-eremu eta hondartzen garbiketarik sortzen diren hondakinak, etxeko hildako animaliak eta utzitako ibilgailuak.

²⁵ 22/2022 Legearen 3.y). artikulua arabera, "konposta", bereizita bildutako hondakin biodegradagarrien tratamendu biologiko aerobio eta termofiloaren bidez lortutako medeagarri organikoa da. Ez da konpostatzen hartuko nahastutako hondakinen tratamendu mekaniko biologikoaren ondorioz, landareetatik lortutako material organikoa, material bioegonkortu esango zaiolako.

Biztanleen gutxi gorabeherako osasun-egoerari buruzko zenbait adierazle aurkezten hasiko gara, hala nola **bizi-itxaropena, desgaitasunik gabeko bizi-itxaropena, heriotza-tasa, osasun mentala (antsietatea eta depresioa) eta desgaitasuna**.

Gaur egun, osasun-adierazle klasikoak, hilkortasunean bakarrik oinarritzen direnak, mugatuak dira biztanleriaren osasun egoeraren bilakaera deskribatzeko. Beharrezkoa da jakitea bizi-itxaropen handiagoarekin batera biztanleriaren osasun maila gehitu den, edo erikortasun eta ezintasun handien kontura gehitu den. Horretarako, biztanleriaren hilkortasuna ez ezik erikortasun edo ezintasun esperientzia aintzat hartzen dituzten osasun adierazleak erabiltzea beharrezkoa da. Adierazle horien artean, desgaitasunik gabeko bizi-itxaropena aipatu behar dugu.

Euskal Autonomia Erkideko osasunari buruzko Inkestako datuen arabera (ESCAV 18), **bizi-itxaropena** pixkana handitzen joan da, eta 2018an, 86,5 urtetan kokatu zen emakumeen artean; 80,3 urtetan gizonen artean. Bestalde, **desgaitasunik gabeko bizi-itxaropenak (DGBI)** bilakaera desberdina izan du generoaren arabera 2013. eta 2018. urteen artean: gizonena 1,2 urtetan handitu zen, eta emakumeena 0,3 urte jaitsi zen. Desgaitasunarekin bitzako urteek gora egin zuten emakumeengan, 0,5 urte, eta gizonen kasuan, kopuru berdinean egin zuten behera.

Heriotza-tasari dagokionez, Osasun, Kontsumo eta Gizarte-ongizate Ministerioaren datuen arabera, autonomia-erkidego guztien heriotza-tasak murriztu dira azken urteetan, eta 2016an, adinaren arabera doitutako heriotza-tasa²⁶ 100.000 biztanleko Estatuko batezbestekoaren azpitik egon zen Euskadin (417,7 vs 445). Beste autonomia-erkidego batzuekin alderatuz, EAEk emaitza ona izan zuen, Madrilek, Gaztela eta Leonek, Nafarroak eta Errioxak bakarrik izan zituztelako tasa txikiagoak.

Adinari dagokionez, heriotzen zatirik handiena, EUSTATen “*Heriotzen Estatistika*”ren arabera, goranzko joera ageri da, eta handiagoa emakumeen artean. 2018an 80,5 urtean kokatzen da batez bestekoa (77,4 gizonekoentzat eta 83,6 urte emakumeentzat). Izan ere, 2018an, heriotzen % 66,1 80 urtetik gorakoaren artean gertatu ziren, eta azken urteetan, ehun urtetik gorako pertsonen heriotza-kopurua handituz joan da. Horrela, 2018an, gehieneko kopurura heldu da (363), 2017an baino 17 gehiago.

Heriotzaren arrazoiei dagokienez, 2007tik hasita, heriotza gehienak tumoreen ondoriozkoak izan dira eta zirkulazio sistemako gaixotasunen ondoriozkoak ondoren, aurreko urteetan ez bezala, zirkulazio sistemako gaixotasunek eragiten zutenean heriotza gehien. 2018an, tumorengatik heriotzak guztizkoaren % 29,2 dira eta zirkulazio aparatuko gaixotasunen ziozkoak, berriz, % 26,6. Hirugarrenik, arnas sistemako eritasunak daude (eritasun guztien % 10,7).

Galdutako bizitza-urteen azterketa kontuan hartuz (hilkortasunak gazteengan izandako eragina islatzen duen neurria), Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailaren datuetatik ondorioztatzen da, azken urteetan (2016-2018), **goiz hiltzearen** hiru arrazoi nagusiak, gizonen kasuak, hauek direla: trakea, bronkio eta biriketako tumore gaiztoak, kardiopatia iskemikoak, suizidioak eta nork bere buruari egindako lesioak. 2018an, izan litezkeen bizitza-urterik gehien galarazi dituzten sei heriotza-arrazoi nagusiak hauek izan dira: trakea, bronkio eta biriketako tumore gaiztoak, kardiopatia iskemikoak,

²⁶ Heriotza-tasa orokorrak oso lotura estua du adinarekin, halako moldez non oso ezberdinak izango baitira adinaren arabera heriotza-tasa espezifikoak. Tasa gordina populazioaren gaineko esperientziaren laburpen erarik errazena eta zuzenena da. Tasa gordinak sortzen duen “batez besteko balio” horren atzean, adin-estratuaren arabera heriotza-tasa espezifikoaren heterogeneotasuna dago.

Gaia bereziki garrantzitsua da biztanleriaren edo epealdi desberdinen arteko tasak erkatzen direnean, zeren eta, biztanleriaren osaera ezberdina bada, balizko ezberdinen zati bat behintzat estratuaren arteko aldeengatik izan baitaiteke

“Doikuntza” eta “estandarizazio” terminoak erabiltzen dira, biak ala biak, laburpen-neurriak taldeen artean erkatzeko modua errazteko; hartara, talde artifizialak egiten dira prozedura matematikoen bidez.

Hala, adinaren arabera heriotza-tasa estandarizatua (HTE) lurralde batean erregistraturiko heriotza kopuruari dagokio (100.000 biztanleko adierazita) heriotza tasaren arabera, sexuka eta adinka banatuta, eta biztanleria tipo edo estandarreko adinaren arabera egitura erabiliz.

Zuzeneko estandarizazio deritzon metodo horrek heriotza-tasaren batez besteko haztatua kalkulatzeko du adin-taldeen arabera, non haztapen-koefizientea erreferentzia estandarreko biztanleria den.

suizidioak eta nork bere buruari egindako lesioak, gibelesko eta gibel barneko behazun-bideen tumore gaiztoa, gaixotasun zerebroaskularra eta garuneko tumore gaiztoa. Emakumeen kasuan, bi heriotza-arrazoi nagusiak, 2016-2018an, bularreko tumore gaiztoak eta trakea, bronkio eta biriketako tumore gaiztoak dira. 2018. urtean, hauek dira izan litezkeen bizitza-urteak gehien galarazi dituzten sei heriotza-arrazoi nagusiak: bularreko tumore gaiztoa; trakea, bronkio eta biriketako tumore gaiztoa; pankreako tumore gaiztoa eta garuneko tumore gaiztoa.

Antsietate eta depresio sintomei dagokienez, EAEko 2018ko osasunari buruzko inkestaren datuen arabera, adinarekin gora egiten dute, eta emakumeek nagusiki izaten dute. 2018. eta 2013. urteetako datuekin alderatuz, osasun mentala (antsietatea eta depresioari dagokienez) nabarmen hobetu da, izan ere, % 24,3tik % 16,5era pasatu dira emakumeen kasuan, eta % 15,5etik % 9,3ra gizonenean. Datuek ditugunetik, bi sexueta izandako ehunekorik txikiena da, 75 urteko eta hortik gorako emakumeengan izan ezik.

Desgaitasunari dagokionez, EAEko 2018ko osasunari buruzko inkestaren datuen arabera, nabarmen handitzen da adinarekin, eta handiagoa da emakumeengan gizonengan baino. 2018ko datuak 2013ko datuekin alderatuz, desgaitasunak egonkor jarraitzen du gizonen % 8,6an. Emakumeengan, berriz, hamarren bat igo da, % 10,8an kokatu arte. 2018. urtean, 75 urteko eta hortiko gorako adin-taldean, emakumeen % 36k dute, eta gizonen % 26k.

Bizitzako ohiturei dagokienez, ohitura horiek osasuntsuak izatearen arabera, determinanteak dira osasunean. Jarraian, osasunean eragina duten **determinante ez medikoetako** zenbait azalduko ditugu. Zehazki, **tabako- eta alkohol-kontsumoa**.

2018an, biztanleen % 16,7k normalean erretzen zuen, eta % 2,2k noizean behin, EAEko 2018ko osasunari buruzko inkestaren datuen arabera. Bi kasuetan erretzen duen gizonen kopurua emakumeena baino handiagoa da. Datu horiek 2013ko inkestan lortutakoekin alderatuz, tabakismoa jaitsi egin da, gizonen zein emakumeen arteko kontsumoak behera egin duelako. Gizonengan, 25 urtetik aurrera, tabako-kontsumoak ez du bakarrik behera egin 2013. urtearekiko, bazik eta mailarik txikiena izan du datuak ditugunetik. Hala ere, igoera arina gertatu da 15-24 urtekoen artean. Emakumeengan, tabako-kontsumoak behera egin du adin-talde guztietan, 64 urte arte, eta erregistratutako artean baxuena da 15 eta 44 urtekoen artean. Horren aldean, 65-74 urtekoen artean, kontsumoa bikoiztu egin da (% 4,3tik % 8,6ra) 2013. eta 2018. urteen artean.

Bestalde, arrisku handiko alkohol kontsumoa epe luzera handiagoa da gizonen artean emakumeen artean baino, adin-talde guztietan, 15-24 urtekoen artean izan ezik. Hor, proportzioa zertxobait handiagoa da emakumeen kasuan: % 12,4, % 11,9ren aldean. Kasurik gehienak 45-74 urteko gizonen artean gertatu dira. Emakumeei dagokienez, 15-24 eta 45-64 adin-taldeetan gertatu dira. 2013. eta 2018. urteen artean, arrisku handiko alkohol kontsumoak behera egin du bi sexueta adin-talde guztietan.

Jarraian, Euskadiko **laguntzako baliabideen eta jardueraren** zenbait adierazle azalduko ditugu Osakidetzaren datuak erabiliz.

Datu horien arabera, 2018an, zertxobait jaitsi da laguntza-eskaera. Hala, sareko **batez besteko okupazio-indize** globalak behera egin zuen 2017. urtekoaren aldean, eta % 79,7tik % 78,9ra pasa da. Hala, % 100a gainditzen da eta, beraz, berriz ere kokatzen dira batez besteko horren gainetik, zerbitzu medikoetan, honako espezialitateak: pneumologia (% 150,4), barne medikuntza (% 137,4) eta digestio-aparatu (% 101,4); eta kirurgiako zerbitzuetan: kirurgia kardiobaskularra (% 105,4). % 100aren azpitik, baina batez bestekoaren gainetik, gainerako zerbitzu medikoak eta gainerako zerbitzu kirurgikoak ere, hauek izan ezik: (% 56,5), kirurgia orokorra (% 66,7) eta kirurgia baskularra (% 76,4).

Batez besteko egonaldia 6 egunetik 4,7 egunera pasa da. Batez bestekoaren oso gainetik daude errehabilitazioa (37,2), psikiatria (14,7) eta zainketa aringarriak (13,8). Horiek, gainera, igoera izan dute.

Itxarote-zerrendei dagokienez, kanpo-kontsultetako zerrendetan dagoen paziente kopurua 100.100etik 107.469ra pasa da. Itxarote-zerrendetan paziente gehien dituzten espezialitateak, aurreko urteetako berak izan dira 2018an, ordena

berdinetan: traumatologia (18.955), dermatologia (113.452), oftalmologia (11.581), errehabilitazioa (9.017) eta ginekologia (7.312) Atzerapen denborari dagokionez, 2017. eta 2018. urteen artean, hilabetetik gora itxaron behar duen biztanleria portzentajea % 43koa da (aurreko urtean baino ratio handiagoa, % 40,5). Gainerako % 57ak hilabete baino gutxiago itxaroten du.

Datu horiek Informazio Sistemak Osasun Sistema Nazionalaren itxarote-zerrendei buruz ematen dituen datuekin alderatzen baditugu, 2018ko datu erlatiboak kontuan hartzen dituzten oinarrizko espezialitateetan, osasun-txartela duten 1.000 biztanleko itxarote-zerrendetan dagoen paziente kopurua Estatukoa baino txikiagoa da arlo hauetan: Ginekologia (1,8 vs 2,7), Oftalmologia (1,5 vs 8,6), Traumatologia (6,1 vs 9,8), Dermatologia (1,4 vs 6,9), ORL (0,8 vs 3,7) eta Urologia (1,4 vs 2,4); antzekoa beste hauetan: Neurologia (1,9 por 2,5) eta handiagoa kirurgia orokorrean eta aparatu digestiboan (4,1 eta 2,1), digestiboan (5,2 vs 2,5) eta kardiologia (2,9 vs 1,9). EAEn itxarote-zerrenda kirurgikoetan dagoen paziente kopurua handitu da 2018an, azken sei urteetako beheranzko joera apurtuz. Zehazki, 2017 eta 2018 urteen artean, 17.281 pertsonetatik 17.795 pertsonetara pasa da. Hau da, osasun txartela duten mila biztanleko, 7,6 pazienteetatik 8,1 pazienteetara, Estatuko batez bestekoaren azpitik dagoen ratioa izan dena, 14,8an kokatuz.

Kirurgiako itxaronzerrendei dagokienez, horietako pazienteen kopuruak berriz ere egin zuen gora EAEn 2018an; azken urteetako joera apurtuz. Zehazki, 2017 eta 2018 urte bitartean 17.285 pertsona izatetik 17.795 pertsona izatera, hots, 7,6 pazienteetatik 8,1 pazienteetara osasun-txartela duten mila biztanleko; Estatuko 14,8ko batez bestekoaren azpitik dago ratio hori. Pixka bat behera egin du batez besteko berandutze-egunen kopuruak (49,6 egunetik 49,1 egunera), Estatuan izandakoa baino txikiagoa (129 egun). Bestalde, ebakuntza egiteko 3 hilabetetik gora itxaron behar duten pazienteen ehunekoa handitu egin da EAEn, hots, % 13tik % 13,6ra.

Osasun pribatuko adierazleei dagokienez, EUSTATen datuen arabera, 435.219 pertsonak (biztanle guztien % 20) osasun-aseguru pribatu bat zuten 2017an, beraz, % 6,9 gehiago 2015. urtearen aldean. Horietatik, % 53 emakumeak izan ziren, eta % 47 gizonak. Gehienak 45-64 eta 25-44 adin-tarteetan daude (% 33,8 eta % 29 hurrenez hurren).

Aseguru libreko erakundeek prima gisa egin zuten bilketa, guztira, 328,5 milioi euro izan zen, beraz, % 5,1 handitu zen 2015. urtearen aldean. Aseguratuko batez besteko prima 755 euro izan zen (2015eko 767,9 euroen aldean).

Orain **osasun-sistemaren gastua** aztertuko dugu.

Eusko Jaurlaritzaren 2018ko aurrekontuko likidazioaren datuen arabera, Osasunaren atalak (ez da Kontsumoa sartzen), 3.700,2 milioi euro izanik, lehen tokian jarraitzen du baliabideen portzentajearen, hots, guztizko gastuaren % 32,7 da, non programa nagusia Osakidetzaen transferentziei dagokien. Baliabideen bolumen hori, BPG nominalaren % 4,82 da, aurreko urteko ratioaren gainetik zertxobait. Kopuru absolutuetan, 2017 eta 2018 bitartean, likidaturiko gastua 87,8 milioi euro handiagoa da.

Osasuneko Finantzazioa eta Kontratazioa eta Farmazia programak ia likidaturiko guztizko gastu osoa dira (% 98,2): Osasuneko Finantzazioa eta Kontratazioa % 84,1 eta Farmaziak % 14,1.

Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizate Ministerioaren datuen arabera, biztanleko gastu publikoa²⁷ osasunean EAEn zertxobait jaitsi da 2018. eta 2019. urteen artean. Hori horrela, gure erkidegoa da biztanleko gasturik handiena egiten duena aztertutako aldi guztian (2011-2019). Zehazki, 2019an, behin-behineko datuen arabera, 1.731,3 eurokoa izan da. EAetik gertu daude Asturias (1.727 euro), Nafarroa (1.671,9), Extremadura (1.613,3), Aragoi (1.507,6) eta Kantabria (1.502,9).

²⁷ Datuek osasuneko aurreko aurrekontuak islatzen dituzte, autonomia erkidego bakoitzaren mailan bateratuak, hain zuzen autonomia erkidegoek beren aurrekontu bateratuetan sartutako erakundeei dagozkienak. Beraz, baztertuta gelditzen dira fundazioak, partzuergoak, enpresa publikoak eta osasunaren arloan jarduerak egiten dituen eta gutxi gorabeherako aurrekontua duen beste edozein erakunde publiko. Biztanleriaren datuak EINEk argitaraturiko erroldari dagozkio.

Osakidetzaren aurrekontu-likidazioak, EA Eren Kontu Orokorretatik abiatuta egindakoa, erakusten du erakundeak 2018an egindako gastua 3.111,9 milioi eurokoa izan zela (+% 8,4 2017rekin alderatuta). Horrek, BPG nominalaren % 4,1 ekarri du. Ratio horik, iaz baino bi hamarren gainera dago. Igoera hori gertatu da ustiapeneko zein inbertsioen gastuek gora egin dutelako.

Zehazki, likidatutako ustiakuntza-gastuak 2.970,4 milioi eurokoak izan dira; horietatik, 2.016,6 milioi euro langileen gastuei dagozkie (ustiakuntza-gastuen % 67,9, % 8,5eko hazkundearekin aurreko urtearekiko).

Bestalde, likidaturiko kapital-aurrekontua 141 milioi euro da; 2017an aurrekontuan sartutakoa baino % 38,2 gutxiago.

Azkenik, 2013-2020 Osasun Planaren emaitzen urteko txostenean jasotako datuen arabera, 2018an 90 adierazleren informazio eguneratua daukagu, adierazle guztien % 82, beraz (aurreko urtean 68 adierazle izan ziren). 90 horietatik, 2020ko helburua beteta dago edo helbururanzko joera erakusten dute 40 adierazlek, 25ek hobekuntza erakusten dute oinarritzko egoeraren gainean, baina egungo joerarekin, ez da aurreikusten 2020rako helburua betetzea. 25 adierazletan egoerak okerrera egin du oinarriko egoerarekiko.

Lehenik eta behin, Eusko Jaurlaritzaren **“Higiezinaren Eskaintzaren Estatistikak”** erakusten duenez, 2019an etxebizitzaren guztizko eskaintzak (salmenta gehi alokairua) % 10,5 egin zuen behera 2019an (-% 10,7 2018an), eta laugarren hiruhilekoan 22.228 etxebizitza zenbatetsi ziren. Azken urte honen ideia orokor gisa, etxebizitza-eskaintza osoak behera jarraitzen du, etxebizitza erabili eta librearen eskaintzaren beheranzko joeraren ondorioz, 2018. urtean gertatzen zen moduan. Dena den, urte horretan bezala, 2019an, salgai dagoen etxebizitza babestua handitu egin zen; alokairu librea, berriz, murriztu egin zen.

Etxebizitza motaren arabera, datu hauek nabarmendu behar ditugu:

- Salgai dagoen etxebizitza librearen eskaintza % 18,6 handitu zen, eta batez besteko prezioak gora egin du 2019ko laugarren hiruhilekoan, 3.427,4 €/m² arte, 2018an baino % 5,5 gehiago. Lurralde azterketak batezbesteko baxuagoa agertu du Araban (2.765,4 €/m²). Bestalde, Bizkaian eta Gipuzkoan, 3.434,1 €/m² eta 3.555,5 €/m² arte handitu da hurrenez hurren.
- Salmentan eskainitako Babes Ofizialeko Etxebizitzaren batez besteko prezioa 1.805,6 euro/m² izan da 2019an, urtebete lehenago baino % 1,6 gehiago. Eskaintza 2019ko laugarren hiruhilekoan 1.409 unitatekoa zen, aurreko urtean baino % 33,1 gehiago.
- % 16,5eko jaitziera antzematen da eskaintzan dauden bigarren eskuko etxebizitzaren stock-ean eta batez besteko prezioa 2.704,4 €/m² izan da 2019an, aurreko urtean baino % 1,9 gutxiago. Lurraldeka, Bizkaiko prezioak % 2,7 jaitsi dira, eta Gipuzkoan eta Araban behera egin dute ere bai, baina batezbestekoa baino gutxiago: % 0,5 eta % 0,4, hurrenez hurren. Horren ondorioz, prezioak Bizkaiko 2.764 €/m²-ren eta Arabako 2.392,17€/m²-ren artean daude, eta Gipuzkoa tartean geratzen da, batez beste 2.714,2 €/m²-rekin.
- Alokairuan eskainitako 1.866 etxebizitzako eskaintza zenbatu da, aurreko urtean baino % 4,7 gutxiago. Libreei dagokienez (eskaintzaren % 47,4), berriz, % 13 jaitsi da: 1.016 etxebizitzatik 884 etxebizitzara, alokairuko etxebizitza babestuetan % 4,2 egin du gora. Beraz, babesturiko alokairuak gora egin du: alokairuaren % 48,1 2018an eta % 52,6 2019an. Bestalde, EAEko alokairuko etxebizitza babestuen batez besteko errenta, 2019an, 341,7 euro zen hilean, aurreko urtean baino % 7,2 gehiago.
- Azkenik, alokairuan eskainitako etxebizitza libreen lagina, 2019an, 1.044,7 euroko batez besteko errentara heldu da hilean, urtebete lehenago baino % 1,6 gehiago. Lurralde historikoen artean, Gipuzkoak du preziorik altuena (1.136,7 € hilean); ondoren Bizkaia dator, 1.014,2 € hilean, eta azkenik Araban (917,5 € hilean). Bilakaerari buruzko azterketan ageri denez, bereziki hazkunde handia dago Araban (+% 6,5) eta Bizkaian (+% 5,4), eta Gipuzkoan batezbesteko errentak behera egin du (-% 7,6).

Bestalde, 2019ko nobedade gisa, EAEko alokairuaren merkatua aztertzeke, nabarmentzen da Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailaren **Alokairuaren merkatuaren azterketa (EMA)**, etxebizitzari buruzko ekainaren 18ko 3/2015 Legearren ondorioz sortutako erregistroetan utzitako fidantzetan oinarritzen dena. Horrela, nahitaezkoa da hiri-errentamenduko kontratuak erregistratzea eta etxebizitzak alokatzeko kontratuen fidantzak uztea Eusko Jaurlaritzako Ingurumen, Lurralde Plangintza eta Etxebizitza Sailaren ordezkari bakoitzean.

2018ko abenduaren 31n, 46.890 fidantza zenbatu dira, 651,3 euroko batez besteko errentarekin, hilean. Datu hori nabarmen txikiagoa da Araban (569 euro), eta Bizkaian eta Gipuzkoan 659,2 eta 672,9 euro arte handitu da. Horrez gain, batez besteko errentaren diferentzia nabarmena da udal dimentsioaren arabera. Horrenbestez, errenta-kontratuen batez besteko prezioak gora egiten du udalerrria zenbait eta handiagoa izan. 100.000 biztanle baino gehiagokoetan, kontratuko 726,7 eurotan kokatu da, Donostiako batez besteko prezio handiak bultzatuta (859,48 euro), rankingaren lehen postuan dagoena, eta neurri txikiagoan, Bilbo (724,7 euro). Gasteizen, batez besteko errenta hori 600 euroren azpitik kokatu da

(593,83 euro). Bilakaerari dagokionez, hileko batez besteko errenta 666,9 € da 2018an utzitako fidantzetan, beraz, % 4 handitu da 2017ko datuaren aldean (641 euro etxebizitzako).

Halaber, 2019an, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak txosten bat egin du EAEko turismo-ostatuen eskaintza eta etxebizitzak alokatzeko eskaintza sakonago ezagutzeko. Horrela, alokatzeko bi modalitateak alderatzen ditu, bereziki bien errentagarritasuna, modalitate bakoitzaren etekinaren tratamendu desberdina kontuan hartuz²⁸, turismo-etxebizitza bat etxebizitza alokairu bat baino errentagarriagoa izateko, urtean 160 egun baino gehiago egon behar da alokatuta, okupazio-zifrei erreparatzen badiegu, turismo-alokairuko parkearen erdia baino gehiago errentagarriagoa izango litzateke etxebizitza-alokairurako bideratuko balitz.

Bestalde, etxebizitzak **alokatzeko errentak alderatzen** badira, autonomia-erkidegoen arabera, Garraio, Mugikortasun eta Hiri agendako Ministerioarekin datuekin (antzinako Sustapen Ministerioa zena), Fotocasa eta Idealista higiezinaren atariak kontuan hartuz, 2018an, aurreko urtean bezala, Katalunian eta Madrilen egon dira preziorik altuenak, 12-14 euro arteko prezioarekin etxebizitzako metro karratua. Hirugarrenik, Balear Uharteak daude Idealistaren arabera, eta EAE, Fotocasaren kopuruak hartuz gero. Hala, EAEko alokairuaren batez besteko errenta 10,2 metrokoa izango litzateke metro koadroko, eta 11,3koa bestearen arabera, bietan 8,3 eta 10,4 euro/m², batez beste, estatu osoan. Bilakaerari dagokionez, goranzko joera ageri da, bai EAEn, bai estatuko batez bestekoan, baina handiagoa estatu osorako EAerako baino. Hortaz, bien arteko diferentziak gutxituz doa.

Eraikuntzaren jarduerari dagokionez, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak agerian utzi duenez, hasitako etxebizitzaren guztizko kopurua, 2008an eta 2009an nabarmen jaitsi ondoren, goranzko bidean hasi zen 2010-2011 biurtekoan, nabarmen hazita betiere. 2012 eta 2015 bitartean, ordea, behera egin izan du hasitako etxebizitzaren kopuruak, neurri desberdinean, hain zuzen ere % 15 aldiko azken urtean. 2016. urtetik, hasitako etxebizitza kopuruak gora egin du berriz, hala ere, urtero tasa murriztuagoekin egiten du. Horrela, 2019an, 6.478 etxebizitza hasi ziren, aurreko urtean baino % 0,8 gehiago, hasitako etxebizitza babestuetako % 19,1eko igoeraren ondorioz (guztira, 2.152 unitate). Bestalde, % 6,3 jaitsi da hasitako etxebizitza libreen kopurua (4.326 unitate).

Bestalde, EAEn *amaitutako etxebizitza* kopurua 2019an 4.753 da, aurreko urtean baino % 7,5 gehiago, amaitutako etxebizitza babestuen igoeraren ondorioz (+% 56,5), eta etxebizitza libreen % 4,3 jaitsieraren eraginez. Horren ondorioz, aurten handitu egin da etxebizitza babestuak EAEko eraikuntzako jardueran duen partaidetza, zeren eta bukatutako etxebizitzaren artean behera egin baitzuen, 2018ko % 19,4tik 2019ko % 28,3ra.

Etxebizitzaren eskariari dagokionez, gurasoekin eta tutoreekin bizi diren 18-44 urteko pertsonen lehen etxebizitza eskuratzeko beharren gaineko lehenbiziko ikuspegian, Eusko Jaurlaritzaren azken "Etxebizitza beharren eta eskariaren gaineko inkesta"ren arabera (EBEI), diru-sarrerak zituzten 62.100 pertsona (2017ko datuak, eskuragarri dauden azkenak) lehenengo etxebizitza eskuratu beharrean zeuden, hots, % 14,7ko jaitsiera 2015eko inkestaren aldean. Bilakaera hori ikusita berretsi egiten da lehenengo etxebizitza eskuratzeko eskariaren goranzko joera estrukturala dagoela Euskadin, 2009tik hain zuzen. Izan ere, urte horretan 125.514 lagun ziren, eta eskaria, berriz, 110.667 etxebizitzakoa da.

Bestalde, guztira 75.970 euskal familiak diote etxebizitza aldatu beharra dutela, guztizkoaren % 8,6k. Hau da, % 43ko igoera 2015aren aldean: urte horretan guztizkoaren % 6,2 ziren etxebizitza horiek. Hortaz, 2011n hasitako goranzko joera itzuli da, 2013-2015 aldirian behera egin ostean. Halaber, etxebizitzaren beharren inkestan zenbatetsitakoaren arabera, 2017an, guztira 76.286 euskal familiek behar zituzten etxebizitza birgaitzeko lanak, hots, EAEko familia-etxebizitza parkearen % 8,6k. Bilakaeraren aldetik ikusten denez, hazkunde nabarmena dago etxebizitza birgaitzeko beharrean 2015aren aldean, bai etxeen bolumenean (% 31,5), bai behar horren intzidentzia erlatiboan (+0,9 puntu portzental).

²⁸ Turismo-alokairuaren etekinak PFEZen zerga-oinarri orokorrean sartzen dira, eta etxebizitzakoak aurrezkiaren zerga-oinarrian. Beraz, karga-taula abantailatsuagoak aplikatzen zaizkio.

EAEko familiek etxebizitzak ordaintzeko egin behar duten **finantza-ahaleginari** dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitzaren Behatokiak erakutsi du, Higiezinaren Erregistro Estatistikako datuak erabilia, finantza-ahalegin hori hileko batez besteko hipoteka kuotaren eta soldata kostuaren arteko harremanaren ikuspuntutik aztertuz gero, % 27,80koa izan da 2019ko laugarren hiruhilekoan, hau da, aurreko urtean baino 6 hamarren gutxiago ditu. Estatu mailan, kontrako ibilbidea gertatu da: ahalegin horiek, 2019ko amaieran, soldaten batez besteko kostuaren % 31,04 ziren (+0,60 puntu portzental). Epe laburragoko ikuspegitik, azken hamarkadan (2009 eta 2019 bitartean) finantza-esfortzu hori 4,11 puntu txikiagoa da EAEn eta 3,04 estatuan.

Higiezinaren jarduerari dagokionez, Garraio, Mugikortasun eta Hiri Agendako Ministerioak (aurreko Sustapen Ministerioak) Notarioen Estatistika oinarri hartuta emandako datuen arabera, 2019an EAEn etxebizitzaren 23.637 salerosketa eskritura gauzatu ziren notarioaren aurrean (behin-behineko datuak dira), hots, % 2ko igoera 2018koaren aldean (-% 2,5 izan zen epealdi berean, Estatu osoan, non guztira 568.180 transakzio zenbatu ziren).

Krisiak bizi-baldintzetan duen eraginetako bat da hipoteka edo errenten gastuak ezin ordaintzeagatik etxebizitza galtzen duten familien kopuruak gora egiten duela. Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak (BJKN) Euskadiko lehen instantziako epaitegietan aurkezturiko hipoteka-betearazpenen segimendua egiten du, eta adierazi duenez, 2019an 237 betearazpen erregistratu ziren, hots, % 45,3ko jaitsiera aurreko urtearen aldean. 2019an aurkezturiko 237 betearazpenak estatuko 17.411 betearazpenen % 1,4 dira (2018ko -% 36,5en aldean). Era berean, 2019an, 806 utzarazpen egin ziren gure Erkidegoan alokairua ez ordaintzeagatik (+% 4,8 aurreko urtearen aldean), hots, Estatuko utzarazpenen % 2,2.

Etxebizitza politikari dagokionez, Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Sailak egindako gastua, 2009an 207,4 milioi eurokoa izan zena, erdira murriztu zen 2015ean (99,8 milioi euro arte), kontrako egoeraren ondorioz. 2016. urtetik, hazkunderako bideari jarraitu zion berriz. Horrela, 2018an (eskura dugun azken datua), 152,9 milioi eurotan kokatu zen, (+% 6,8), EAEko BPGren % 0,2, aurreko urtean baino ehuneko bat gehiago, gastuaren bilakaeraren eta ekonomiaren hazkunderaren ondorioz.

Gaur egun indarrean dago 2018-2020ko Etxebizitza Plan Zuzendaria, 6 ardatz estrategikoren inguruan zehaztua (alokairuko etxebizitza parkea bultzatzea, etxebizitza babestuen parkearen kudeaketa eraginkorrean aurrera egitea, etxebizitza esleitzeko eta eskuratzeko beharkizunetarako prozedurak berrikustea eta aldatzea, etxebizitzaren berrikuntzan aurrera egitea eta lankidetzaren sareak sortzea arloko politikak hobeto kudeatzeko eta uztartzeko), eta 806,5 milioi euroko gastu osoa aurreikusten du. Horietatik, 526,3, gastuen aurrekontu bateratuari dagozkio, eta gainerako 280,2 milioiak, etxebizitza-prestazioen zenbatekoari (EPO eta EPE).

Zaharberritzea Eusko Jaurlaritzaren etxebizitza-politikaren ardatz estrategikoetako bat da, jadanik esan den moduan. 2019ko eragiketegi dagokionez, Etxebizitzaren Behatokiak eginiko zenbatespenen arabera, urtean emandako dirulaguntzak lagungarriak izan dira orotara 11.196 etxebizitza birgaitzeko EAEn (+% 7,2 2018aren aldean), guztira 19,5 milioi euro (+% 8,9). 2019an batez besteko dirulaguntza 1.742 € da etxebizitzako, aurreko ekitaldian baino % 1,6 gehiago. Emandako laguntza gehienak elementu komunitarioak birgaitzeko erabiliko dira (19,2 milioi euro, guztizko dirulaguntzaren % 98,3); % 1,7 besterik ez da etxebizitza barruko lanetarako.

Alokairuaren merkatua sustatzeari dagokionez, Eusko Jaurlaritzak, etxebizitza babestuaren zuzeneko sustatzaile gisa aritzeaz gain, diruz laguntzeko politika ere mantentzen du, beste eragile publiko zein pribatuei laguntzak emanez, alokairuaren araubidea sustatzeko helburuarekin. 2018an politika horrek oso jarduera baxua izan zuen (dirulaguntza bat bakarrik eman zen, 50.000 eurokoa). 2019an berriro ekin dio, eta 3,2 milioi euro bideratu dira alokairurako, 83 etxebizitzaren alokairua sustatzeko. Laguntza horietatik, % 75, hots, 2,4 milioi, dirulaguntzetarako bideratu ziren, eta gainerako % 25, sorospenetarako. Halaber, Gobernuak maileguak ematen dizkie alokatzen dituzten etxebizitzaren sustatzaileei, baldintza berezietan. 2019an 16 milioi euroko maileguak egin ziren; 2018an, berriz, ez zen laguntzarik eman.

Bestalde, Etxebizitza Saileko "*Bizigune*" programaren helburua da etxebizitzak jabeek jasotzen dutenaren azpitik dagoen errenta baten truke alokatzea, etxebizitza hutsari erabilgarritasuna emateko. Errentariak hilean batez beste 236 euro ordaindu dituzte errenta gisa 2019an. Jabeek, berriz, batez beste 500,8 euro jaso dituzte hilean. Laguntza horien

zenbateko osoa 29,13 milioi eurokoa izan da, 2018an baino % 24 gehiago. 2019ko abenduan hartu eta kudeatutako 6.004 etxebizitzek % 12,8ko igoera ekarri dute 2018aren aldean, eta programa hau abian jarri zenetik zifrarik altuena da.

Halaber, Eusko Jaurlaritzak, partikularren artean errentamendu-araubide bultzatzeko beharraren aurrean, 2012tik bitartekaritza programa bat garatzen du alokairu libreko merkatuan, "ASAP programa" hain zuzen ere (Alokairu Segurua Arrazoizko Prezioa). 2019ean 223 errentamendu-kontratu formalizatu ziren. Bestalde, batez besteko alokairuaren errenta 498,6 euro izan zen aipatutako urtean (+% 0,7 aurreko urtearen aldean). Azkenik, nobedade gisa, 2019an, "Gaztelagun" programa abian jarri da, gazteei emantzipatzen laguntzeko, errenta ordaintzeko zuzeneko laguntzen bidez. Urte honetan 746 pertsonari eman zaie laguntza, 966.528 euro guztira. Beraz, onuraduneko 1.295,6 euroko batez besteko laguntza eman da.

Azkenik, "Euskadiko etxebizitzarekin loturiko politika fiskala: gastu fiskalaren norainokoa eta eragina" izeneko txostenak, Etxebizitzaren Euskal Behatokiak hiru foru aldundietako PFEZren ziozko likidazioen datuak oinarrituta eginak, nabarmentzen du, lehenik eta behin, euskal ogasunek 2.789 milioi euro gutxiago kobratu dituztela etxebizitzarekin loturiko PFEZren kenkari fiskalengatik 2011. eta 2017. urteen artean, bestela esanda, urtean 399,8 milioi euro batez beste. Gastu fiskalaren zenbateko horrek PFEZren kenkariarekin du zerikusia, etxebizitzaren erosketarengatik (eta etxebizitza kontuengatik), nahiz alokairuagatik birgaikuntzagatik, neurri desberdinean bada ere: etxebizitza erosteko pizgarrien zioz 2011-2017 aldian kobratzeari utzitako 2.261 milioi euroekin du zerikusia gasturik handienak (gutzizkoaren % 80,8). Alokairuaren ziozko kenkariarekin lotutako gastu fiskala, berriz, 367 milioi eurokoa izan da epealdi berean (etxebizitza guztien % 16,8). Azkenik, birgaikuntzaren lotutako gastu fiskala guztizkoaren % 2,4 besterik ez da izan, 67 milioi euro.

Azken ekitaldia ardatz hartuta eta datu bateratuak izanik, hauxe nabarmentzen da: etxebizitzaren ziozko kenkarien zenbatekoa, 2016an, 379,15 milioi euro izan zen, 2015ean baino % 0,7 gehiago. Kenkari horiek PFEZren ziozko zerga-bilketa guztiaren % 7,8 dira eta zerga-bilketa osoaren % 3, baita EAEn BPGd-aren % 0,6 ere urte horretan (behin-behineko datuak dira). Era berean, Eusko Jaurlaritzak urte horretan betearazitako gastuaren % 351 dira (108,1 milioi euro).

ONDORIOAK

I. DEMOGRAFIA

Beste urte batez, migrazio-saldo positiboari esker, berezko hazkunde negatiboa (jaiotzak ken heriotzak) konpentsatu eta biztanleriari eusteko modua izan da, bai gure Erkidegoan, bai EB osoan.

Gure erkidegoan jaiotze-tasa murriztuak izan baziren ere, biziraupen handiari eta migrazio-saldo positiboari esker, biztanleen hazkundeari eutsi ahal izan zaio.

Euskadiko biztanleriari buruz eginiko aurreikuspenek erakusten dutenez, gainera, denbora luzean izango da joera hori. Beste herrialdeetako biztanleen ekarpenek jarraituko dute aurrerantzean ere, eta egoki kudeatuz gero, ekonomiak eta gizarteak oro har beren ekoizpen, ongizate eta aberastasun maileri eutsi ahal izango diete. Hortaz, migrazio prozesuen kudeaketa eta jarraipen egokiak egin behar dira (besteak beste, lan-esku gaituenarena), zeren eta, ekonomian eragina izateaz gain, biztanleriaren egituraren osaera kualitatiboari eta gure gizarteko eremu guztiei eragiten baitiete.

Alabaina, immigrazioak kopuruen aldetik eragin positiboa badu ere, gure Erkidegoak orain ere erronka demografiko handia du berezko hazkunde negatiboarekin, jaiotzen eta heriotzen arteko diferentziagatik: urtetik urtera handituz doa eta 2019an areagotu da.

Eta migrazio-mugimenduei dagokienez, beraz, arlo ekonomiko, demografiko eta kulturaletan egindako ekarpena baloratu behar da. Zentzu horretan, azpimarratu nahi dugu migrazio-erronkari aurre egitean, gure gizarterako hazkunde eta aurrerapen prozesu gisa hartu behar dugula, eta kultura-aniztasuna integratu eta aprobetxatu jakin izan duten herrialdeak, gaur egun, oparoenak direla, "*Immigraziorako itun sozialak*" nabarmentzen duen moduan. Horrekin guztiz ados gaude. Eta erronka demografiko horrek argi uzten du familiari, bateratzeari eta haurtzarolari laguntzeko zeharkako politikak iraunkortasunez babestu behar ditugula, familiek nahi dituzten seme-alabak eduki ditzaten ere laguntzeko.

Bestalde, migrazio-mugimenduekin jarraituz, 2019. urte honetan, gelditu egin da goi-mailako titulazioa duten pertsonen galera garbia (sarrera eta irteeren arteko aldeak, 5 urtetan negatiboa izan ondoren, +819 saldoa erakusten du). Hala ere, hurrengo urteetan zifra horien jarraipena egin beharko litzateke, horren inguruko ondorioak atera ditzagun. Horrekin guztiarekin badirudi ezinbestekoa dela lankidetzaren publiko eta pribatua, eta talentua berreskuratzeko programak indartu behar ditugula EAEko ekonomia eta ikerketa jardueretarako.

Hori dela-eta, Batzorde honek EAerako demografia eta migrazio eredu orokorra eskatzen du, horri buruzko politika publikoak bideratu ahal izateko, halako moldez non zeharkakoagoak eta koordinatuagoak izango baitira, funtsezkoak direlako garapen sozialerako eta ekonomikorako.

II. EKONOMIA

EAEko ekoizpena eurogunean eta estatuan baino gehiago hazi bada ere, kapitulu honetan emandako datuek erakusten dute munduko Europako eta EAEko ekonomiaren hedapena moteldu egin zela 2019an.

Esan dugunez, mundu mailan dinamismoa galtzeko faktoreak elkarri lotuta daude; zehazki, automobilgintzan ekoizpena eta salmentak desazeleratzea, Brexita, enpresen konfiantza ahula AEB eta Txinaren arteko tentsioen aurrean, nazioarteko merkataritza eta teknologia direla-eta, eta eskariaren uzurtzea. EAEren kasuan, automobilaren sektorean gertatu diren berariazko perturbazioek areagotu dute industria jarduerak eta, ondorioz, ekoizpen osoak, indarra galtzea.

...

EAEko sektore publikoari dagokionez, lehenik, Kontseilu honek azpimarratzen du finantza publikoen suspertzea finkatu egin dela, 2017ko Memorian iragartzen zenez, eta 2018an eta 2019an ondo egin duela aurrera, zerga-bilketak bilakaera positiboa izanik. Zerga-bilketa hori, hein handi batean, PFEZ eta BEZaren bilakaera onaren eta euskal lan merkatuaren hobekuntzaren ondorio da. Horri esker, EAEk, defizitaren arloko konpromisoak bete ez ezik, finantza publikoen sendotasuna hobetu ahal izan du.

Bestalde, inbertsio errealak suspertu ondoren, funtsezkoak izanik, ondo bideratuta daudenean, herrialdea garatzeko, 2018an, azken urtean, ozta-ozta hazi dira % 0,6. Aurreko urteetako bilakaera dela-eta, aurrekontuan eginahal handi eta jarraitua behar litzateke, batez ere Eusko Jaurlaritzaren aldetik, inbertsio maila onargarriari eusteko, eta kezkatzen gaitu horrek.

Halaber, azpimarratu nahi dugu, 2019an jarduera eta lotutako sarrera publikoak suspertuta, sektore publikoak aurrera egin duela zorpetzea murrizten. Hori dela-eta, kalifikazio agentziek hobeto baloratu dute haren kaudimena, eta hobeto sar daitezke horrela merkatuetan, kostuari eta inbertsioaren dibertsifikazioari dagokienez. Hala, etorkizunari begira, maniobra tarte handiagoa dago ziklo aldaketak dakartzan erronken aurrean. Gure ustez, zerga politikak, zorpetze politika jasangarri batekin batera, funtsezko zerbitzu publikoen maila hobetzea izan behar duela ardatz; besteak beste, hezkuntza eta ikerketarena, osasunarena eta gizarte zerbitzuena.

Azkenik, enpleguari dagokionez, euskal ISZren ustez, euskal administrazio publikoetako bitarteko eta aldi baterako kontratuen maila azpimarratu behar da, % 41,2 baitira.

Azpiegitura produktiboei dagokienez, garraiorako azpiegituren eskaintza zabala dago, datozen urteetan handitzeko joera duena eta, beraz, arrazoizkoa litzateke erakundeek haien erabilera bateratuaren koordinazioa areagotzea mugikortasun jasangarri eta efizientea lortzeko. Hots, komeniko litzateke garraio-sare bateratu eraginkorra egituratzen jarraitzea, EAE osorako bidezko salneurria ekarriko dituen hain zuzen ere.

Paraleloki, nabarmendu nahi dugu gure erkidegoan, estatuko batez bestekoaren aldean, ahalmen handiko bide gehiagok dute bidesaria.

I+G+b jarduerari dagokienez, I+G jardueretako gastua ondoz ondoko hirugarren urtez hazi da zenbaki absolutuetan, baina azpimarratu nahi dugu eginahalarri dagokionez, egonkor iraun duela, BPGd-aren % 1,85ean, 2020an EBrako ezarritako % 3tik urrun. Eta gogoratu nahi dugu, estatu kide bakoitzarentzako helburu zehatzak ezarri direla, 2020an % 0,5-% 4 lortzeko, % 2 Espainiaren kasuan.

Positiboa deritzegu I+G jardueretako gastua handitzeari eta jarduera horretan diharduten langileak gehitzeari, baina kezkatzen gaitu, eurogunean I+G-ko gastuaren finantzaketa pribatuaren ehunekoa igo den bitartean (Europako helburura hurbilduz), EAEn joera hori ez ikusteak. Ondorioz, Europako helburutik eta I+G-n erreferente diren herrialdeen portaeratik urruntzen ari gara.

Halaber, kezkatzen gaitu 2019ko eskualdeko berrikuntzaren adierazleen paneletik datorren emaitzak. Izan ere, erakusten duenez, berrikuntzako emaitzak denborarekin eskualde gehienetan hobetu arren, zenbait eskualdetan emaitza okerragoak erregistratzeak. Haien artean daude EAE eta Alemania, Bulgaria, Danimarka eta Suediako gehienak.

Berriz ere esan behar dugu enpresetako berrikuntza eragotzen duten faktoreak gutxitu behar direla, nagusiki ekonomikoak eta aldaketarako erreparatuak (I+G-k dakartzan arriskuak ez hartzeagatik), baita I+G jardueretan eginiko inbertsioa emaitzetan islatzea zailtzen dutenak ere. Oztupo horiek ezabatzen ez bada, benetako arriskua dago I+Gn dinamismoa galtzeko.

Berriz azpimarratu nahi dugu, EAE I+G jardueretan inbertsio garrantzitsua egiten ari bada ere, dirudienez, zailtasunak dauzkala inbertsio hori emaitzetara eramateko; izan ere, aktibo intelektuaren adierazleak baxu egon dira. Eta aktibo intelektualei dagokienez (patenteak eta baliagarritasun-modeloak), gure ustez areagotu behar dira jarduketak enpresek –txikiak eta ertainak batez ere– mekanismo horiek, euren inbertsioak blindatzeko eskaintzen dituzten abantailak eta neurri horiek izapidetzeko laguntzak daudela ezagut ditzaten, lizentzien salmentagatik sarrera iturri izan eta beste merkatu batzuetan sartzea ahalbidetu baitieziaikete.

Azken finean, Espainiako eskualdeen multzoan I+G-ren arloan liderrak gairela ikusita pozik agertu behar badugu ere, jarduera horretan dugun ekarpena irmotasunez handitu behar dugula nabarmendu behar dugu, ez bakarrik lorturiko posizioari eusteko, baizik eta posizio hori hobetzeko ere bai, goi-mailan dauden herrialdeetara hurbilduta (nahikoa urrutik daude), gertatzen ari den laugarren iraultza gure ekonomiaren lehiakortasuna eta gure gizartearen ongizatea hobetzeko aukera bihur dadin.

Informazioaren eta komunikazioei dagokienez, ezin dugu ahaztu ingurune digital batean murgilduta gaudela, eta arlo horretan enpresek hobetzeko eremu zabala daukatela (zibersegurtasuna, adimen artifiziala, robotikaren erabilera, besteak beste). Hala, esaterako, EINren datuen arabera, EAEko ratioak estatuko batez bestekoak baino hobeak dira big data aztertzen duten enpresetan. Beste ratio batzuk, aldiz, estatuko batez bestekoen azpitik daude, hala nola internetera konektatutako enpresenak, internetera konektatuta dauden eta zerbitzu informatikoak hodeian erosten dituzten enpresenak (cloud computing), sinadura digitala duten enpresenak eta sare sozialak erabiltzen dituzten enpresenak. Horregatik, ingurune digitalaren arlo guztietan esfortzuak areagotu behar lirateke inbertsioan eta administrazioen laguntzan EAEk 4.0 ekonomian posizio lehiakorra lor dezan.

Posta elektronikoari dagokionez, beste urte batez, bide hori erabilia egin diren erosketak eta salmentak gutxiago baliatzen dituzte euskal enpresek Europakoek baino. Ondorioz, baliteke tresna horietan aukerak galtzen ari izatea euskal enpresak azken urteetan nabarmen hazten ari den merkataritzan.

Amaitzeko, herrialdeko estrategia baten alde egiteko, ingurumenaren aldetik jasangarri eta etorkizuneko erronkei aurre egiteko gai den gizarte bateranzko trantsizioa bultzatzen duen estrategia baten alde, eginahal berritzaile disruptiboa handitu behar da, gizarte berrikuntzarekin koordinatuta. Horrela, euskal ekonomia eta gizartearen posizio lehiakorra ere hobetuko da nazioarteko testuinguruan.

III. LAN-MERKATUA

Lan-merkatuak gizartearentzat duen garrantzi handia eta horren konplexutasuna direla-eta, haren azken urteko bilakaerari buruzko diagnostikoa lortzeko, kontu handiz aztertu behar dira aldagai ugariaren jokabidea eta berekin dakartzan ondorioak.

Hamabost urtez lanpostuak sortu ondoren, EAeko lan-merkatuan okupazio zifren jaitsiera aldi berean murgildu zen EAE 2019an, eta 2013ra arte pilatu zuen. Ondorioz, 100.000 lanpostu baino gehiago galdu ziren, guztizkoaren %10. Hala ere, 2014. urtetik aurrera datu positiboak hautematen hasi ziren berriro. Horrela, harrezkero, 2019. urtera arte, enplegua modu iraunkorrean sortzen joan da Euskadin, eta urte amaieran, krisiaren aurreko okupazio-mailetatik hurbil kokatu zen Euskadi.

Azken urtean igoerak izan ditu berriro euskal lan-merkatuaren adierazle gehienetan, eta enplegua sortzeaz gain, langabezia murriztu egin da. Zenbait hobekuntza ere gertatu dira, orain nabarmenduko ditugunak. Hala ere, nahi zen moduan aurrera egin ez duten zenbait konturi ere erreparatu behar diegu.

- Lehendabizi, jarduera-tasek murriztuta jarraitzen dute bi sexuetan eta adin-talde guztietan. Horrela, 2019an, aurreko urtean ez bezala, aktiboak galdu egin dira termino absolutuei dagokienez. Egoera hori bereziki kezagarria da emakumeen eta adinez nagusiagoak diren langileen kasuan, izan ere, ez dira askorik laneratzen (jarduera-tasa). Hala ere, langabezia orokorrak zein iraupen luzekoak eragin handia dute. Biztanleria aktiboaren murrizketa itxarondakoa baino askoz ere handiagoa izan da, beraz, kontuan hartu beharko da lan-merkatuan egiten diren aurreikuspenetan.
- Bestalde, 2019an, esan bezala, okupazioak gora jarraitu du, hala ere, 2018an baino erritmo motelagoan. Hazkunde hori funtsean zerbitzuetan gertatu da, industriak ez duelako izan bilakaera positiborik. Datu horrek kezkatzen gaitu, eta baita lanaldi partzialeko enpleguak gora egitea ere. Azken batean, arazo bihur daiteke nahi ez den lanaldia bada, langile horietako batzuen helburua lanaldia luzatzea baita.
- Kontratazioari dagokionez, 2019an gora egin du berriz, hala ere, tasa % 0,7koa izan da, 2018an baino askoz ere txikiagoa (% 4,5). Horrez gain, 2017. eta 2018. urteen aldean, txandakatzea handitu egin da, eta horren eraginez, aldi baterako kontratuak bereziki. Horrela, batez besteko iraupena gero eta txikiagoa da, eta azken urtean, 8 egunetan murriztu da. Horrek, enplegua finkatzea eragozten du. Neurriak hartu beharko dira, premiaz, behin betiko kontratazioa sustatzeko.

Horrez gain, lan-egonkortasuna zuzenean lotuta dago, modu positiboan, produktibitatearekin. Aldagai hori oso garrantzitsua da biztanleriaren zahartzearen inguruan.

- Arreta berezia jarri behar zaio laneko prezioen indizearen egiturazko bilakaerari, egoeraren berezko aldaketek harago, lan-merkatuan lan-eskuan gertatzen den narriadura edo errealizazioa. EAeren kasuan, bilakaera horrek ezegonkortasunerako joera adieraz dezake, produkzio sektoreetan etengabe gertatzen diren lehia-aldaketengatik.
- Gazteek lan-merkatuan duten partaidetza ere deigarria da. Joera orokorraren kontra, bilakaera negatiboa izan da, okupazio-tasa murriztu eta langabezia handitu delako. Gazteen langabezia-tasa altu horrek arazoak eta gizarte-kostuak dakartza epe labur, ertain eta luzera. Gainera, ez dute gazteengan bakarrik eragiten. Hori dela eta, agintari publikoek enplegu-politika aktibo gehiago eta hobeak arbitratzen jarraitu behar dute, egoera horri erantzuteko. Horrela, kalitate oneko enplegua bermatuko da.
- Hori horrela, gogoratu behar dugu beste urte batez, enplegu-politika aktiboen helburuetako bat langabezia murriztea dela, egiturazkoa bereziki. Izan ere, gizarte-premiei buruzko azken inkestaren arabera, azken urteetako suspertze ekonomikoak (2018an) laneratzeko arazo berezien adierazleen hobekuntza nabaria ekarri badu ere,

2014ko inkestaren aldean, lan egiteko adina duen EAEko langileen % 6,6k oraindik lan-merkatuan sartzeko zailtasun handiak izan ditu, lan-baldintza egokirekin.

- 2019an nabarmendu behar dugun beste datu positibo bat, erakunde publikoek gauzaturiko enplegurako politikei dagokienez: gora egin du, bigarren urtez jarraian, langabeziaren ziozko prestazioen estaldurak gure erkidegoan, azken urteetan etengabe behera egin ondoren. Hala ere, erne egon behar dugu bere bilakaerari, eta zalantzarik gabe, azken urte horien babes-maila handiak mantentzea da, gaur egun, administrazioaren eta gizarte-babeseko sistemaren erronkarik handiena.
- Azkenik, negozioazio kolektiboan, eroritako hitzarmen kolektiboen kopuruak nabarmen handitu da, eta, beraz, hobetzeko tarte dago arlo horretan.

IV. BIZI-BALDINTZAK

Bizi baldintzak

Lehendabizi, nabarmendu behar da EAEn azken urteetan izaten ari garen ongizate-mailetan gertatu den hobekuntzari esker, krisi aurreko zifretan itzuli garela aztertutako adierazle askotan. Hala ere, komeni da adieraztea hobekuntza hori ez dela gertatzen ari modu homogeneoan, ez eta biztanle edo lurralde guztian ere.

Pobrezia-adierazle nagusia, AROPE tasa, lehen aldiz 2008ko mailaren azpitik kokatu da EAEn, krisia hasi zen urtea zena. Bestalde, giza garapenaren indizea berriro hobetu da EAEn, eta horri esker, zenbait postu igo da rankingean.

EAEko bizi-baldintzen adierazle askok hobetzen jarraitzen dute. Horien artean, energia-pobrezia adieraziko dugu, 2018ko txostenean kezkatuta agertu ginelako. Hala ere, azken urtean murriztu egin da. Arlo horretan, egoera larrienak goiz detektatzen jarraitu behar dugu, eta laguntza egokiak ezarri behar ditugu.

Hala ere, beste aldagai batzuek, hala nola mantentzeko pobrezia-arriskuak, eta neurri txikiagoan benetako pobrezia, 2018ko Pobrezia- eta gizarte-desberdintasunei buruzko inkestak aztertutakoak, okerrera egin dute, eta komeni da jarraipenari arreta jartzea, izan ere, zenbait talderentzat EAEko bizi-baldintzak okerragotzeko arriskuak jarraitzen duelako.

Kualitatiboki, PGDIren emaitzek honako hiru fenomeno hauek ohartarazten dizkigute:

- Lehendabizi, biztanleriaren ehuneko banaketaren bilakaerak, benetako pobreziarekin duen harremanaren arabera, nolabaiteko gizarte-polarizazioa agertzen du. Horrez gain, familien bizi-baldintzek okerrera egin dute, guraso bakarrek bereziki. Horri dagokionez, Eusko Jaurlaritzak berriki egindako azterlanak, etxerik gabeko pertsonen buruzkoak, talde horiei artatzeko tokietara jotzen duten familia kopuruak gora egin du, seme-alabak dituzten familienak hain zuzen. Horrek erakusten digu babes-sistemak haien beharrei erantzuten diela epe laburrean. Horrez gain, bereziki ahulak diren haurren baldintzek okerrera egiten dutela ere ohartarazten gaitu.
- Bigarrenik, benetako pobrezia-tasaren bilakaerak gure erkidegoan dauden lurralde-desorekek gora egin dutela erakusten dugu. Bizkaian bereziki narriadura handia gertatu da, eta Bilbon eta hango eragin-eremuan bereziki. Pobrezia-tasa % 10en gainetik duen Euskadiko eskualde bakarra da.
- Hirugarrenik, benetako pobrezia-egoeren ia heren bat, erkidegotik kanpoko herrialdeetatik etorritako pertsonen osatzen dute, beraz, jarduketara zehatzak eskatzen du horrekin, eta ziur asko, bereziak.

Datu horiek ikusita, gure ustez, bide onetik aurrera egin bada ere, beharrezko ahaleginak egin behar dira izi-baldintzen hobekuntzak gizarteko maila guztietara iritsi daitezzen eta krisiaren aurreko ongizate mailak berreskura daitezzen, babes-sistemaren oinarriko baldintzak mantenduz. Halaber, arreta ematen jarraitu behar diegu hobetzeko zailtasun handiagoa duten aldagaiak, gelditasun-egoerak saihesteko.

Bestalde, aldaketa sakona izan du azken hamarkadetan familia sistemen tipologia EAEn, prozesu demografikoen, sozialen eta kulturalen ondorioz eta, beraz, oso kontuan hartu beharrekoak dira familia-unitate motetan gertatzen ari diren aldaketak eta aldaketa horien ondorioak. Izan ere, herri botereen lehentasunezko arreta behar dute, zeren eta, tipologia desberdinak izan arren, familiek beren nagusitasunari eusten baitiote.

Zentzu horretan, lan- eta familia-bizitza uztartzeko gehien erabilitako formulak, hala nola eszedentziak eta lanaldi-murrizketak, gehienbat emakumeek hartzen dituzte. Beraz, gizonen ere erantzukizun hori hartzea behartu behar dugu. Bestalde, ezinbestekoa da neurri berrien diseinuan edo dauden neurriak berrezartzean berritzeko ahalegin handia egin

behar dela, hala nola ordutegi malgutasuna edo telelana, pertsonen beharrak zerbitzuak ematen dituzten enpresen beharrekin eraginkortasun handiagoarekin orekatzeko.

Bestalde, Eusko Jaurlaritzak azken urteetan garatutako familia-politiken emaitzei buruzko daturik ez dugunez, ezin dugu baloratu arlo honetan egiten diren ahaleginak, beraz, arduradunei gabezia hori konpontzea eskatu diegu.

Azkenik, haurren taldea hain ahula denez, gizarte-neurrietan hobetzeko eta berritzeko esfortzu handia egin behar da, talde horren pobrezia prebenitzeko. Bestela esanda, ezinbestekoa da haurren pobrezia goiz detektatzeko neurri berritzaileak ezartzea.

Gizarte-babesa

Kapitulu honetan emandako datuei esker egiaztatzen denez, EAEko gizarte babeseko sistemak maila onargarria du berriro ere 2019an Europako herrialde nagusiekin alderatuta, eta Estatukoa baino hobea da. 2017an, Euskadin gizarte-babesean egindako per capita gastua, erosteko ahalmenaren parekotasunean neurtuta, 8.741€ izan zen, EBren batezbestekoaren gainetik (8.388€), eta baita Estatuko batezbestekoaren gainetik ere (6.234€), baina euroguneko per capita 9.261 euroen azpitik.

- ✓ Diru-sarrerak bermatzeko sistemari dagokionez, gure ongizate-sistemaren funtsezko tresna dena, Eusko Jaurlaritzaren PGDIren arabera, Sistema hau ongi dabil, izan ere, Euskadin pobrezia nabarmen murrizteko aukera ematen du (% 33,6 2018an, azken datua). Horrez gain, 2019an, gastuak eta unitate hartzaileen kopuruak, hobekuntza ekonomikoak eta enpleguarenak behera egin dute berriz azken urtean.

PGDIren 2018ko emaitzen arabera, okerrera egin du Sistemaren ekintzaren ondoren pobrezia-mugaren azpitik bizi diren pertsonen ehunekoak, eta onuradun izan daitezkeen pertsonen ia herenera ez da heltzen. Beste magnitude eta adierazleek emaitza onak izan badituzte ere, ezinbestekoa da nabarmentzea PGDIk izandako beharakada. Horrek, alerta egoeran jarri beharko lituzke administrazioak eta gizartea.

Hala ere, hobekuntza hori ez da modu orekatuan gertatzen ari gizonen eta emakumeen artean. DBEren onuradunen profila oinarrizko ikasketak dituzten 40 urtetik gorako emakumeek osatzen dute. Datuen arabera, gizon hartzaileen kopuruaren jaitsiera emakumeena baino handiagoa izan da, beraz, handitu egin da bi sexuen arteko alde historikoa. Datu horrek kezkatzen gaitu.

Bestalde, hartzaile kopurua murriztu bada ere, Gizarte larrialdirako laguntzak (GLL), Sistemaren hirugarren oinarria direnak, DSBE eta EPOrekin batera, gabezia handiak dituzten pertsonak daudela erakusten du, etxebizitzaren ekipamenduarekin eta mantentzearekin lotuta. Bigarren urtez jarraian, lau GLLtatik, bat, "energia-pobrezia" aurre egiteko bideratzen da (etxebizitzarekin lotutako energia-gastuak). Datu horretaz ohartarazi nahi dugu, egiturazko fenomenoak bihurtzeko arriskua dagoelako.

- ✓ Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemari dagokionez, arautzen duen Legea onartu zenetik hamargarren urteurrena beteta, Legeak epe horren barruan lortu nahi zuen unibertsalizazioaren helburua ez dela bete egiaztatu dugu. Horrez gain, aurreikusitako arauaren garapen gehiena ez da gauzatu. Premiazkotzat jotzen dugu herrialdearen gogoeta, nahi den gizarte-zerbitzuen ereduari buruz, Legean eta benetan proposatzen den ereduaren artean alde nabaria dagoelako.

Zentzu horretan, bi gauza nabarmendu behar ditugu. Lehendabizi, familia zaintzeko prestazio ekonomikoaren ehuneko handia, guztizkoaren ia % 40arekin, Estatu osokoa baino hamar puntu handiagoa delako. Sistemak aukera bat dela bermatu behar du, baina aztertu beharko litzateke zergatik den hain handia zifra hori, eta beste aukera batzuk egoki indartu beharko lirateke.

Bigarrenik, aurreko gogoetarekin oso lotuta, Mendekotasunaren Espainiako Behatokiaren datuek euskal sistemari buruzko zenbait arlo ilun erakusten ditu. Zehazki, gelditu diren erkidegoen talde bat izatea, eta beharrezkoa den erritmoan itxarote-zerrendak ezin xurgatzea.

- ✓ Gizarte Segurantzaren pentsioei dagokienez, defizitaren saldoa gero eta handiagoa izateak, eta sistemaren iraunkortasunak eta ekitateak kezkatzen gaituzte. Onuradunen kopuruaren igoera eta ordezkatzearen ondorioa direla eta, non pentsiodun berriek hiltzen direnek baino gehiago kobratzen duten, ezinbestekoa da egoera hori aldatzeko formulak gaitzea. Bestalde, eztabaidatzeaz gain, Administrazioei eta gizarte-eragileek berehalako erabakiak hartu behar dituzte pentsioen sistema publikoari eusteko beharrezko mekanismoei buruz.

Sistemaren iraunkortasunari, nahikotasunari eta ekitateari buruzko eztabaida honek, diru-sarreraren gaineko beharrezko jarduketari buruzko gogoeta ere jaso behar du.

Testuinguru horretan, ezin dugu alde batera utzita gizon eta emakumeen artean gertatzen den aldea. Aztertu dugun urtean hobekuntza gertatu bada ere, ez dugu ahaztu behar gizon baten batez besteko pentsioa Euskadin emakume baten baino % 66,3 handiagoa dela. Horrek euskal emakume pentsiodunen bizi-kalitatean eta autonomia dituen eraginekin.

- ✓ Enpleguko BGA Eren bidezko sistema osagarriari dagokienez, nabarmentzekoa da bere ezarpen-maila ez dela nahikoa, Gobernuaren beraren 2006ko Planaren helburuei erreparatuz (% 30,9 2017an, % 70eko helburuaren aurrean), baita emakume langileen estaldura txikiagoa ere, horrek izaten dituen eraginekin, pentsioak ere baxuagoak direlako haientzat.

Egoera horren aurrean, beste urte batez errepikatzen dugu gure herrialdeko gizarte-babeseko sistema nahitaez hobetu behar dugu, eta horretarako, iraunkortasuna bermatzeaz gain, prestazioak errealitate eta behar berrietara egokitu ere egin behar ditugula, zalantzarik gabe, erronka berri eta garrantzitsuak ekartzen dituen gure gizartearentzat.

Hezkuntza eta kultura

Nabarmentzeko gertaera gisa baloratzen dugu EAE lehen postutan kokatzea hezkuntza arloko zenbait adierazletan, Europako estaturen eta autonomia-erkidegoen aldean, nahiz eta hezkuntzan egindako gastu publikoa BPGren gainean jaitsiera izan.

Deigarriak dira zenbait alderdi, eta horien gainean hain zuzen gogoeta egin beharko genuke.

Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikasle kopuruak handitzen jarraitu badu ere, Haur Hezkuntzan egindako matrikulazio kopuruak behera jarraitzen du, joera demografikoen ondorioz.

Erdi-mailako Lanbide Hezkuntzako matrikulazioa igo eta Batxilergoan jaitsi bada ere, egia esan, derrigorrezko hezkuntza amaitutakoan, ikasle gehienek Batxilergoa aukeratzen dute, erdi-mailako lanbide-moduluen aurrean. Zentzu horretan, uste dugu beharrezkoa dela esfortzuak bikoiztea, lanbide-ikasketa horiek indartzeko beharrezkoa izan daitezkeen estadio guztietan.

Generoaren arabera banaketa garrantzitsua ikusten jarraitzen dugu. Horrela, emakumeen partaidetza-tasa txikiagoa da zientzia arloan eta arlo teknikoan, eta nabarmen handiagoa pertsonen zainketan eta osasunean. Arlo teknikoak laneratzeari dagokionez emaitzarik onenak lortzen ari direnez, emakumeek abiapuntu txarragoa dute gizonen aldean jarduera profesionala garatzeko orduan.

Azpimarratu nahi dugu 30 eta 34 urte arteko biztanleen ehunekoak Euskadin (goi-mailako hezkuntzako titulua dutenen artean) Europako helburua nabarmen gaintzen duela. Beheranzko joerarekin Estatuko ratorik handiena daukagu, eta Estatu kideenarekin alderatzen badugu, Lituaniak bakarrik du ehuneko handiagoa.

Kulturari dagokionez, gogorarazi behar dugu berez aberastasuna sortzen duela kulturak, baina, horrez gain, harago doa eta eragin erabakigarria du beste arlo ekonomiko eta sozial batzuetan. Izan ere, ezin dugu alde batera utzi eskaintza honek, berez, duen eginkizun integratzaile eta kohesioa.

Horrenbestez, hauxe da gure kezka:

- Euskadin sektore horren enpleguan izandako jaitsierarengatik, eta kultura arloko enplegurik gehien sortzen duten autonomia-erkidegoen rankingean EAE bosgarren postuan egoteagatik.
- Arlo publiko zein pribatuan egindako gastu-maila txikia izateagatik. Familiako batez besteko gastuari dagokionez, harritu egiten gaitu EAE hamargarren postuan egoteak gehien gastatzen duten autonomia-erkidegoen rankingean, eta pertsonako batez besteko gastuan Estatuko batezbestekoaren azpitik egotea, hamargarren postuan. Hori guztia arlo hauetan egindako gastu txikiagoaren ondorioz: ikus-entzunezko eta informazioaren tratamendurako euskarriak, ekipamenduak eta osagarriak, telefonia mugikorra eta Internetekin loturiko zerbitzuak.

Inguru naturalaren egoera

Alderdi hauek nabarmendu nahi ditugu:

Klima-aldaketari dagokionez:

- Kezkatzen gaitu berotegi-efektuko igorpena handitzeak 2016. urtearen aldean. Horregatik nabarmentzen dugu eragile guztiek (gizartea, enpresak eta administrazioak) ahalegindu behar dutela 2050erako Klima-aldaketaren euskal estrategiaren helburuak lortzen.
- Positibotzat jotzen dugu BPG unitate bat eratzeko sortutako igorpenek beheranzko joera agertzea. Hala ere, oraindik 28ko EBren batezbestekoaren gainetik daude, zertxobait.
- Sektoreka aztertuz, azken 12 urteetan sektore guztietan igorpenak jaitsi badira ere, 2016-2017 aldian oro har handitu dira, eta esanguratsua da energia, industria eta garraio sektoreen egoera.

Horregatik, ezinbestekoa da errepidezko garraioan igorpenak txikiagotzen dituzten ekintzetan sakontzen jarraitzea. Zenbait neurri hartu behar dira, hala nola joan-etorrien eskaera murriztea, trafikoa gutxien kutsatzen duten garraio bideetara orientatzea (trena, ibai-nabigazioa, garraio kolektiboa), azpiegiturak baliabide aldaketa honetara egokitzea eta energia-iturri jasangarriak erabiltzea garraio bide guztietan.

Hondakinei dagokienez, ekonomia lineal batetik zirkular batera igarotzean garrantzitsuak direnez:

- Pozgarria da guretzat hiri-hondakinak txikiagotzea, eta gaika bildutakoak handitzea eta nahastutakoak gutxiagotzea. Horrek, berreskuratze lanak erraztuko ditu.
- Horren aldean, gainerako hondakinetan (arriskutsuak eta ez-arriskutsuak), kezkatuta ikusten dugu birziklatzeak tratamendu-jardueretan duen eragina txikiagotzea. Beharrezkotzat jotzen dugu haien kudeaketa egokia eta murrizketa ekartzen duten neurriak hartzea, plastikoekin bereziki, kliman duten eraginarengatik.

Azkenik, enpresek ingurumen-babesean egindako gastuari dagokionez, egokitzat jotzen dugu 2016an ikusitako beheranzko joera apurtzea, izan ere, 2017. urtean ez du jarraitu.

Amaitzeko, Euskadiko Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordearentzat ezinbestekoa da euskal gizarte osoa sentikor agertzea hondakinen murrizketaren aurrean zein berotegi-efektuko gasak txikiagotzen laguntzen duten bizitza-ohituren aurrean. Horrez gain, EA Eren ekonomia zirkularrean laguntzen duten politika publikoak txertatu behar ditu.

Ekonomia zirkularra jasangarritasunarekin lotzen den kontzeptu ekonomikoa modu eraginkorrean izan dadin, hondakin nahastuaren helburuak nulua izan behar du. Horretarako, ondo egongo litzateke herri bakoitzean hondakinen kudeaketarako aholkulariaren irudia ezartzea, herritarrei nahiz industriari hondakinak kudeatzen laguntzeko, eta pizgarri ekonomiko, fiskal eta bestelakoak bereizten dituzten jarduerak sustatzeko; baita hondakindegia eta hondakin arriskutsuak biltegitartzeko eremuak zorrozki kontrolatzeko ere.

EAEko biztanleek osasun-adierazle onak erakusten jarraitzen dute (bizi-itzaropena handiak eta goranzkoak, heriotza-tasa beheranzkoak...). Horiek, gainera, hobetzen jarraitzen dute.

Berriro nabarmentzen dugu heriotza gero eta urte gehiagorekin gertatzeak ondorioak dituela gaixotze-tasan, jarduera mugatzean, mendekotasunean eta hedaduraz, gastu soziosanitarioan.

Gaixotasun kronikoak dira ugariak Euskadin (bereziki zirkulazio- eta digestio-aparatukoak). Ahaleginik handiena 65 urtetik gorako arretan egin da. Eta zainketen eskaerak gora jarraitzen duela berretsi da.

Azpimarratu behar dugu bizi-itzaropenak aurrera jarraitzen duela, baina ez dela hobekuntzarik gertatzen desgaitasunik gabeko bizi-itzaropenean. Bestalde, bizi-itzaropena luzatzeari esker bizitzen dituzten urte gehiago horiek, jarduera mugatuta bizitzen dituztela. Bestalde, kontuan hartu behar dugu:

- Desgaitasuna eta mendekotasuna handiagoak dira 75 urtetik gorako emakumeen taldean, adin-talde bereko gizonen taldean baino.
- Biztanleengan oro har antsietate eta depresio sintomak jaitsi badira ere, 75 urteko eta hortiko gorako emakumeen egoera guztiz kontrakoa da: aipatutako sintomak handitu egin dira.

Osasun arloko gastuak gora jarraitzen du termino absolutuetan, eta biztanle babestuko gastatutako zenbatekoa EAEn Espainiako handienetakoa da.

Kontseilu honen ustez, komenigarria izango litzateke egoera horretara eramaten duten eragileen inguruan gogoeta egitea eta laguntza eta prebentzio neurriak abian jartzea. Biztanle-talde honen bizi-kalitatea, pixkanaka gero eta handiagoa dena, okerragotzen ari da. Horrek, lehendabizi, osasun publikoko arazo bat dakar, eta bigarrenik, gero eta giza baliabide, baliabide material eta ekonomiko gehiago bideratu behar dira.

Euskal osasun-sistemaren etorkizuneko iraunkortasuna balio partekatua da, eta iraunkortasun hori eta beste eragile batzuk zuzenean lotuta daude gizartearen pixkanakako zahartzearekin. Zahartze horrek, emakumeen kasuan, jarduera mugatzea ere ekartzen ari da neurri handiagoan.

Azkenik, jasota utzi nahi dugu, osasuna zentzu zabalean definitu badugu ere, ongizate-sistema publikoen garapenak, zentzu hertsian, osasuna, osasun-sistemari dagokion ondasun babestutzat hartzea ekarri duela, eta ongizatearen beste osagai batzuk beste sistema batzuen barruan sartu direla. Esaterako, desgaitasunekin bizitzen garen urte kopurua handitzeak, erronka handia ekartzen du gizarte-zerbitzuetarako, osasun-sistemarako baino, eta bi sistemak sektore artean integratzea eragin du, oraindik oso ezegonkor eta berria dena, bestelako arrazoien artean, ongizatearen bi oinarrietan dauden inbertsio eta garapen desberdintasunarengatik.

Etxebizitza

Euskadiko etxebizitzaren merkatuak doitzen jarraitu du 2019. urtean, eskaintzari dagokionez, azken krisitik, eta prezioek egonkortzeko joera dute. Alabaina, EAEk sei urte daramatza jarraian etxebizitzaren salerosketan gora eginez, higiezinaren arloko jardueren susperraldiaren ezaugarri. Eraikuntza-mailan, azken bi urteetan, hasitako eta amaitutako etxebizitza kopurua handitu da, finantza-krisiaren aurreko urteetatik urrun. Halaber, birgaitzeak hazkunde-tasekin jarraitu du azken urtean.

Alokatutako etxebizitzaren eskaintza murriztu da azken urtean, eta etxebizitza babestu gutxi daude Etxebide-ren erregistroan dagoen eskaera kontuan hartuz. Halaber, turismo-erabilerako etxebizitzaren fenomenoak finkatzeak kalte egin dio, alokatuta dagoen etxebizitza pribatuko eskaintzaren % 13 ekartzen duelako. Horrez gain, alokairu pribatuaren errentak handitu dira, eta horrek zaildu egingo du mota horretako etxebizitza eskuratzea. Gazteengan eta baliabide gutxiko pertsonengan izan dezakeen eragina kezkatzen du, hala ere, alokairua ez ordaintzeagatiko utzarazpenak zertxobait murriztu dira azken urtean.

Testuinguru horretan, 2019rako datuen aurrerapenaren arabera, babes ofizialeko etxebizitzaren ekoizpena (amaitutako etxebizitzak) hobetu egingo da, eta hori positibotzat jotzen dugu. Hala ere, administrazio publikoek ahalegin handiagoa egin beharko dute alokatutako etxebizitza babestuaren eraikuntzan, eta etxebizitzak alokatzeko mugitzeko programa publikoekin jarraitu beharko dute, Etxebiden erregistratuta dauden euskal herritarren etxebizitza eskaerari erantzuteko, eta gazteei emantzipatzen laguntzeko.

Zehazki, aztertu behar da zer ekimen jar daitezkeen abian errenten prezioen igoera gelditzeko, izan ere, horrek, gazteak emantzipatzea eragozten du, eta talde ahulei eskuratzen zailtzen die. Bestalde, esfortzu handiagoa egin behar da etxebizitza eskuratzeko programak ezagutzera emateko, herritarrek oso gutxi ezagutzen dituztelako.

Halaber, birgaitze programekin jarraitzean, Eraikinen Ikuskaritza Teknikoek eskatutako esku-hartzeen emaitzari eta Euskadiko etxebizitzaren energia-efizientzia hobetzeari erreparatu beharko litzaieke.

Aurreko urteetan bezala, EGABek uste du proposamen horiek gauzatzeko, 2018-2020 Etxebizitza Plan Zuzendari garatu eta bete behar dela. Oraingoz, 2019an egindakoak positiboak izan dira, bide egokitik aurrera egin zaiolako.

Bestalde, administrazio publikoek irtenbideak eman beharko lituzkete hutsik dauden etxebizitzaren stockari etekina ateratzeko eta etxebizitza beharra arintzeko.

Azkenik, modalitate berriek etxebizitza arloan (aldi baterako jabetza, partekatua, cohousing...) ematen dituzten gizarte-aukerak kontuan hartu eta baliatu behar ditugu, politika publikoak eta araudi egokiak garatuz; baita beren eginkizun soziala bermatuz ere. Bestalde, biztanle guztiek etxebizitza duin eta egokia izan beharko lukete.